

Fiskální výhled České republiky

listopad 2024

Fiskální výhled České republiky
listopad 2024

Ministerstvo financí ČR
odbor Hospodářská politika
Letenská 15, 118 10 Praha 1

Tel.: 257 041 111

E-mail: Fiscal.Outlook@mfcz.cz

ISSN 1804-7998 (on-line)

Vychází 1× ročně, zdarma

Elektronický archiv:
<http://www.mfcz.cz/FiskalniVyhled>

Fiskální výhled

České republiky

listopad 2024

Obsah

Úvod a shrnutí.....	1
1 Makroekonomický rámec fiskální predikce	2
2 Hospodaření sektoru vládních institucí	5
2.1 Saldo, strukturální saldo a výdajové rámce	6
2.2 Příjmy sektoru vládních institucí.....	8
2.3 Výdaje sektoru vládních institucí.....	11
2.4 Dluh sektoru vládních institucí	14
2.5 Analýza citlivosti	16
3 Mezinárodní srovnání.....	18
3.1 Saldo a dluh veřejných financí v zemích EU.....	18
3.2 Financování dluhu veřejných financí v zemích EU.....	19
4 Dlouhodobá udržitelnost důchodového systému	24
4.1 Vývoj parametrických změn důchodového systému	24
4.2 Projekce důchodového systému.....	24
5 Nový fiskální rámec EU a jeho tuzemské dopady.....	27
5.1 Podstata nového fiskálního rámce EU	28
5.2 Dopady na český právní rámec.....	30
5.3 Fiskálně-strukturální plán České republiky.....	34
Přehled literatury a použitých zdrojů	39
A Tabulková příloha.....	44
B Slovníček pojmů	49
C Seznamy tematických kapitol a boxů předchozích Fiskálních výhledů ČR.....	50

Fiskální výhled ČR je zpracováván v odboru Hospodářská politika MF ČR, od roku 2016 vychází jedenkrát ročně, zpravidla v listopadu. Zahrnuje predikci na běžný a následující rok (tj. do roku 2025), u některých ukazatelů pak i výhled na další 2 roky (tj. do roku 2027). Publikace je dostupná na internetových stránkách MF ČR na adrese:

<http://www.mfcr.cz/FiskalniVyhled>

Rádi přivítáme relevantní připomínky nebo náměty, které poslouží ke zkvalitnění publikace a přiblíží ji potřebám uživatelů. Případné připomínky prosím zasílejte na adresu:

Fiscal.Outlook@mfcr.cz

Seznam tabulek

Tabulka 1.1: Porovnání scénářů Fiskálního výhledu a Konvergenčního programu	3
Tabulka 2.1: Nastavení fiskální politiky.....	5
Tabulka 2.1.1: Hospodaření sektoru vládních institucí.....	6
Tabulka 2.2.1: Výhled příjmů sektoru vládních institucí.....	9
Tabulka 2.2.2: Příjmová diskreční opatření	9
Tabulka 2.3.1: Výhled výdajů sektoru vládních institucí.....	12
Tabulka 2.3.2: Výdajová diskreční opatření.....	12
Tabulka 2.4.1: Hrubý konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí	14
Tabulka 2.5.1: Základní a modelové scénáře makroekonomických simulací	17
Tabulka 4.1: Základní makroekonomické a demografické předpoklady a projekce penzijních výdajů	25
Tabulka 5.1: Změny právního rámce v EU klíčových bodech (obecně).....	37
Tabulka 5.2: Srovnání referenčního tempa výdajů ve starých pravidlech a dráhy čistých výdajů v nových pravidlech...	37
Tabulka 5.3: Soulad evropských a českých právních předpisů ohledně nezávislých fiskálních institucí	38
Tabulka 5.4: Srovnání síly českých fiskálních pravidel s fiskálními pravidly sousedících států v roce 2022 dle EK.....	38
Tabulka A.1: Příjmy sektoru vládních institucí.....	44
Tabulka A.2: Daňové příjmy sektoru vládních institucí.....	45
Tabulka A.3: Výdaje sektoru vládních institucí	46
Tabulka A.4: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů	46
Tabulka A.5: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů	47
Tabulka A.6: Saldo a dluh sektoru vládních institucí zemí EU	47
Tabulka A.7: Transakce sektoru vládních institucí zemí EU za rok 2023	48

Seznam grafů

Graf 1.1: Reálný HDP	4
Graf 1.2: Nominální HDP v důchodové struktuře	4
Graf 1.3: Nominální spotřeba domácností	4
Graf 1.4: Nominální investice	4
Graf 1.5: Míra nezaměstnanosti	4
Graf 1.6: Odpracované hodiny.....	4
Graf 1.7: Spotřebitelské ceny	4
Graf 1.8: Produkční mezera	4
Graf 2.1.1: Saldo sektoru vládních institucí	7
Graf 2.1.2: Celkové a strukturální saldo, cyklická složka	7
Graf 2.1.3: Jednorázová a přechodná opatření	7
Graf 2.1.4: Strukturální saldo a střednědobý cíl	7
Graf 2.1.5: Fiskální úsilí a fiskální impuls	7
Graf 2.1.6: Celkový fiskální impuls.....	7
Graf 2.1.7: Příjmový fiskální impuls	7
Graf 2.1.8: Výdajový fiskální impuls.....	7
Graf 2.2.1: Struktura daňových příjmů	10
Graf 2.2.2: Vývoj daňových příjmů	10
Graf 2.2.3: Zdanění spotřeby	10
Graf 2.2.4: Zdanění práce	10
Graf 2.2.5: Zdanění kapitálu	10
Graf 2.2.6: Daňová diskreční opatření.....	10
Graf 2.2.7: Ostatní příjmy	10

Graf 2.2.8: Daňové a sociální příjmy dle subsektorů	10
Graf 2.3.1: Struktura celkových výdajů.....	13
Graf 2.3.2: Vývoj výdajů.....	13
Graf 2.3.3: Náhrady zaměstnancům	13
Graf 2.3.4: Peněžité sociální dávky	13
Graf 2.3.5: Výdajová diskreční opatření	13
Graf 2.3.6: Investice vládních institucí.....	13
Graf 2.3.7: Úrokové výdaje	13
Graf 2.3.8: Výdaje na konečnou spotřebu	13
Graf 2.4.1: Dluh sektoru vládních institucí	15
Graf 2.4.2: Změna dluhové kvóty.....	15
Graf 2.4.3: Vládní dluh podle typu instrumentu.....	15
Graf 2.4.4: Hrubý a čistý dluh sektoru vládních institucí	15
Graf 2.4.5: Potřeba financování státního dluhu	15
Graf 2.4.6: Výnosy státních dluhopisů dle splatnosti	15
Graf 2.4.7: Struktura státních dluhopisů dle držitele.....	15
Graf 2.4.8: Struktura státních dluhopisů dle typu	15
Graf 3.1: Saldo ve vybraných zemích EU.....	23
Graf 3.2: Strukturální saldo ve vybraných zemích EU.....	23
Graf 3.3: Změna příjmů v letech 2022–2023	23
Graf 3.4: Změna výdajů v letech 2022–2023	23
Graf 3.5: Dluh ve vybraných zemích EU.....	23
Graf 3.6: Změna zadlužení v letech 2023–2024.....	23
Graf 3.7: Výnosy dluhopisů ČR a zemí EU	23
Graf 3.8: Čerpání půjčky z Nástroje pro oživení a odolnost	23
Graf 4.1: Míra závislosti a podíl populace 85+/65+	26
Graf 4.2: Příjmy, výdaje a saldo systému	26
Graf 4.3: Výdaje dle minulé a současné projekce.....	26
Graf 4.4: Výdaje a alternativní scénáře produktivity	26
Graf 4.5: Výdaje a alternativní scénář doby dožití.....	26
Graf 4.6: Výdaje a alternativní scénář míry plodnosti	26
Graf 4.7: Výdaje a alternativní scénáře věkové hranice	26
Graf 4.8: Výdaje a alternativní scénáře migrace.....	26
Graf 5.1: Síla fiskálních pravidel v EU (2022)	36
Graf 5.2: Rozsahový index fiskálních institucí v EU (2022)	36
Graf 5.3: Dluh a síla národních fiskálních pravidel.....	36
Graf 5.4: Deficit a síla národních fiskálních pravidel.....	36
Graf 5.5: Dluh a SIFI v EU	36
Graf 5.6: Deficit a SIFI v EU	36
Graf 5.7: Saldo místních rozpočtů v EU (2019 a 2023)	36
Graf 5.8: Predikce a plán maximálních hodnot fiskálních ukazatelů ve Fiskálně-strukturálním plánu ČR 2024	36

Seznam použitých zkratk

b. c.	běžné ceny
CZK	kódové označení české koruny
ČR	Česká republika
ECB	Evropská centrální banka
EK	Evropská komise
ESA 2010	Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 2010
EU, EU27	Evropská unie (svým pokrytím zahrnuje všech 27 zemí)
EUR	kódové označení eura
HDP	hrubý domácí produkt
MF ČR	Ministerstvo financí ČR
p. a.	per annum (za rok)
p. b.	procentní bod
s. c.	stálé ceny

Seznam kódů použitých zemí

AT – Rakousko, BE – Belgie, BG – Bulharsko, CY – Kypr, CZ – Česká republika, DE – Německo, DK – Dánsko, EE – Estonsko, ES – Španělsko, FI – Finsko, FR – Francie, GR – Řecko, HR – Chorvatsko, HU – Maďarsko, IE – Irsko, IT – Itálie, LT – Litva, LU – Lucembursko, LV – Lotyšsko, MT – Malta, NL – Nizozemsko, PL – Polsko, PT – Portugalsko, RO – Rumunsko, SE – Švédsko, SI – Slovinsko, SK – Slovensko

Značky použité v tabulkách

Pomlčka (–) na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval nebo zápis není z logických důvodů možný.

Uzávěrka datových zdrojů

Makroekonomické datové zdroje v této publikaci jsou vztaženy k 31. říjnu 2024, fiskální data k 1. listopadu 2024, mezinárodní srovnání k 22. říjnu 2024 a výnosy státních dluhopisů k 11. říjnu 2024.

Poznámka

Součtové údaje publikované v tabulkách mohou být v některých případech zatíženy nepřesností na posledním desetinném místě vzhledem k zaokrouhlování.

Úvod a shrnutí

Období posledních několika let přineslo pro české národní hospodářství a veřejné finance hned několik těžkých výzev. Nejprve celosvětová pandemie, jež si vyžádala řadu restriktivních opatření a přispěla k ekonomickému propadu. Následně na začátku roku 2022 vypukl plnou silou vojenský konflikt na Ukrajině, jehož důsledky zasáhly zejména evropskou ekonomiku, včetně české. Zvýšená volatilita na trzích a výrazně vyšší ceny energií zastavily ekonomické oživení, což vedlo až ke stagnaci české ekonomiky v roce 2023. V roce 2024 již dochází k obnově hospodářského růstu. Letos by ekonomika mohla vzrůst o 1,1 %, v roce 2025 by pak měla zrychlit na 2,5 % a kolem této hodnoty setrvat i v letech výhledu.

Slabší ekonomický výkon, vysoká inflace a aktivní opatření vlády se promítly i do hospodaření veřejných financí. Opatření dočasné povahy čítají v úhrnu téměř 350 mld. Kč. Nadto však došlo ke změnám trvalého rázu, jež vedly ke zhoršení strukturální bilance. Mezi jednoznačně nejvýznamnější patřily úpravy v oblasti daně z příjmů fyzických osob a výrazné zvyšování peněžních sociálních dávek mimo jiné i v důsledku vysoké inflace. V reakci na permanentní zhoršení nastavení veřejných financí přišla vláda se souborem více než 60 opatření v podobě konsolidačního balíčku. Ten měl ambici snížit strukturální schodek o více než 1procentní bod. Strukturální deficit by měl v souladu se zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti klesnout pod 2 % HDP v roce 2026 a následně by mělo dojít k dalšímu snížení až na 1 % HDP v roce 2028.

Hospodaření veřejných financí je v České republice značně ovlivňováno výsledky státního rozpočtu. V něm se odráží drtivá většina dopadů proběhlých krizí, včetně kompenzací a pomoci ostatním složkám veřejných rozpočtů. Pro letošní rok však očekáváme, že by saldo sektoru vládních institucí mělo poprvé od roku 2019 splnit referenční hodnotu Paktu o stabilitě a růstu a klesnout pod úroveň deficitu 3 % HDP na 2,8 % HDP. V roce 2025 by pak mělo dojít k dalšímu snížení schodku na 2,3 % HDP. Očekávané výsledky v obou letech berou do úvahy mimo jiné růst výdajů na obranu v souladu se zákonným požadavkem alespoň 2 % HDP, navýšení investic do dopravní infrastruktury, ale i náklady na odstraňování škod po povodních ze září letošního roku.

Výdajové rámce pro rok 2025 původně umožnily vládě sestavit návrh státního rozpočtu a státních fondů se schodkem 231 mld. Kč. Tento prostor byl plně využit pro deficit státního rozpočtu, přičemž v září pak došlo k jeho navýšení o dodatečných 10 mld. Kč podle ustanovení zákona o rozpočtových pravidlech v důsledku živelní pohromy. Konečný deficit státního rozpočtu na příští rok proto činí 241 mld. Kč.

Deficity sektoru vládních institucí se budou odrážet i ve výši zadlužení, které by během let 2024 a 2025 mohlo vzrůst o více než 2procentní body. Ovšem na konci roku 2026 by měla míra zadlužení kulminovat a dosáhnout hodnot kolem 45 % HDP.

Z pohledu svého nastavení by fiskální politika měla v následujících letech působit restriktivně. Hodnota strukturálního deficitu ve výši 2,1 % HDP pro letošní rok je v souladu s fiskálním pravidlem daným zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, který předepisuje strukturální deficit maximálně 2,75 % HDP. V horizontu dalších let ukládá zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti postupné snižování této maximální hranice, přičemž v roce 2027 by strukturální deficit měl činit maximálně 1,25 % HDP.

Z hlediska střednědobého a dlouhodobého vývoje financí připravila vláda několik významných opatření v oblasti penzí, která předložila Parlamentu České republiky ve dvou vlnách. První část zahrnovala změny především v oblasti předčasných důchodů a u systému valorizace. Druhá část, aktuálně projednávaná v Poslanecké sněmovně, se kromě jiného zaměřuje na úpravy statutární věkové hranice pro odchod do důchodu a nastavení výpočtu nově přiznávaných důchodů.

K delšímu horizontu a udržitelnosti veřejných financí se také váže završení procesu reformy správy hospodářských záležitostí v Evropské unii, s jejíž účinností od letošního dubna se pojí implikace pro národní legislativu. Proto se Fiskální výhled v tematické kapitole věnuje nejvýraznějším změnám, k nimž bezpochyby patří koordinace, úprava fiskálního dohledu a vynutitelnosti pravidel. Nastavení rozpočtové a fiskální politiky v zemích Evropské unie nově determinuje analýza střednědobé udržitelnosti dluhu. K dosažení fiskálních pravidel slouží pouze jeden operativní ukazatel – dynamika upravených veřejných výdajů. Jimi se rozumí takové celkové výdaje veřejných rozpočtů, které jsou upraveny o výdaje na dluhovou službu, projekty spolufinancované Evropskou unií, dopady hospodářského cyklu na dávky v nezaměstnanosti, ale také se očisťují o příjmová diskrétní nebo jednorázová opatření. „Dráhu čistých výdajů“, jak nazývá řadu s procentní meziroční změnou upravených výdajů příslušné nařízení, schvaluje každé zemi Rada Evropské unie v rámci tzv. národních střednědobých fiskálně-strukturálních plánů. Tyto plány nahrazují konvergenční programy, či programy stability, a národní programy reforem. Popisují opatření reagující na doporučení k případným makroekonomickým nerovnováhám a uvádějí, jakými reformami a investicemi země přispěje k řešení svých vlastních strukturálních problémů, stejně jako ke společným prioritám Evropské unie.

1 Makroekonomický rámec fiskální predikce

Makroekonomický rámec fiskální predikce pracuje se scénářem, v němž probíhající válka na Ukrajině ani napětí na Blízkém a Středním východě nepovedou k trvalému zdražení komodit na světových trzích. Dále se předpokládá, že výrazné omezení dovozu zemního plynu a ropy z Ruska do EU zůstane nahrazeno kombinací zvýšených dodávek z jiných zemí (včetně zkapalněného zemního plynu), energetickými úsporami a zapojením alternativních technologií. Dodavatelské řetězce by již v horizontu predikce měly fungovat bez významnějších problémů, přičemž ve vzájemném obchodu mezi EU a Čínou není předpokládáno významné zvýšení cel nad rámec již oznámených opatření.

Podle předběžného odhadu Českého statistického úřadu se **reálný hrubý domácí produkt** ČR, očištěný o sezónní a kalendářní vlivy, ve 3. čtvrtletí 2024 zvýšil mezičtvrtletně o 0,3 % a meziročně o 1,3 %. Ve 2. čtvrtletí 2024, pro které jsou k dispozici detailní údaje o struktuře růstu, HDP meziročně (bez očištění) vzrostl o 0,9 %.

V roce 2024 by se HDP mohl zvýšit o 1,1 %, hlavně zásluhou obnoveného růstu spotřeby domácností. Ekonomiku by mělo významně podpořit také saldo zahraničního obchodu, a to především v souvislosti s oslabením dynamiky dovozně náročné investiční poptávky a očekávaným vývojem zásob. V roce 2025 by česká ekonomika díky posílení spotřeby i investic a příznivějšímu hospodářskému vývoji v zahraničí mohla vzrůst o 2,5 %, robustnější oživení domácí poptávky však zároveň podpoří dovoz. Obdobným tempem by ekonomika mohla růst i v dalších letech, přičemž by měla být tažena domácí poptávkou.

Reálná **spotřeba domácností** by se letos mohla zvýšit o 1,9 % a v roce 2025 o 3,7 %. Reálné příjmy domácností by s ohledem na pokles inflace a přetrvávající napětí na trhu práce měly růst, soukromou spotřebu však může mírně tlumit konsolidační balíček. Postupně by se také měla zvyšovat ochota domácností utrácet – míra úspor by v letošním roce mohla začít klesat, její snižování však zpočátku bude tlumit snaha domácností s nižšími příjmy obnovit finanční rezervu. Výrazněji by měl pokles míry úspor spotřebu domácností stimulovat až v roce 2025, přesto by však míra úspor měla setrvat výrazně nad dlouhodobým průměrem do roku 2020. V tomto i příštím roce by k poklesu míry úspor mělo přispívat také snižování úrokových sazeb, ačkoliv motiv spořit bude vzhledem k výši úrokových sazeb na počátku horizontu predikce ještě relativně silný. V dalších letech by růst spotřeby domácností mohl mírně zpomalovat na 3,1 % v roce 2026 a 2,5 % v roce 2027.

Tvorba hrubého fixního kapitálu by v roce 2024 mohla vzrůst o 0,9 %. Soukromé investice podporuje uvolňování měnových podmínek, přetrvávající problémy v zemích eurozóny ji naopak tlumí. Současně se projevuje přechod na novou finanční perspektivu fondů EU, a to v první řadě u investic sektoru vládních institucí. Pro příští rok pak díky hospodářskému oživení v eurozóně a růstu vládních výdajů podpořených unijními finančními prostředky z Nástroje pro oživení a odolnost počítáme se zvýšením tvorby hrubého fixního kapitálu o 3,6 %. S relativně silnými tempy růstu okolo 3,5 % pak makroekonomický rámec počítá i pro roky 2026 a 2027. Od roku

2025 bude na investiční aktivitu pozitivně působit plánovaná investice společnosti onsemi do výroby čipů a od roku 2026 by ji navíc měly významněji podporovat také výdaje související se stavbou nových bloků jaderných elektráren.

Předpokládáme, že v průběhu letošního roku bude docházet ke snižování skladových zásob a dokončování rozpracované produkce. V příštím roce by normalizace **zásob** měla pokračovat, v letech 2026 a 2027 by již akumulace zásob měla odpovídat vývoji obvyklému pro danou fázi hospodářského cyklu. Změna stavu zásob by tudíž v roce 2024 na růst HDP měla působit negativně, pro další roky je nicméně očekáván kladný, byť postupně klesající, příspěvek.

Meziroční **inflace** se na počátku letošního roku po třech letech dostala do blízkosti 2% inflačního cíle České národní banky a v jeho blízkosti by se kromě samého závěru letošního roku měla pohybovat po celý horizont predikce. Proinflační zahraniční nabídkové faktory výrazně oslabily a domácí poptávkové tlaky jsou dále tlumeny zvýšenými měnověpolitickými sazbami, k čemuž letos navíc přispívá restriktivní působení fiskálního konsolidačního balíčku. Průměrná míra inflace by tak letos mohla klesnout na 2,4 % a v roce 2025 dále na 2,3 %. V horizontu výhledu by se již meziroční inflace měla držet v těsné blízkosti 2 %.

Na **trhu práce** se nadále projevují nerovnováhy související s nedostatkem pracovníků. Navzdory slabé hospodářské dynamice by se míra nezaměstnanosti v roce 2024 mohla udržet na 2,6 %, v dalších letech by pak díky růstu ekonomiky mohla nepatrně klesat. Zaměstnanost (v metodice národních účtů) by se vzhledem k přetrvávající silné poptávce po práci měla až do roku 2026 meziročně mírně zvyšovat. V roce 2027 by se však vlivem nepříznivého demografického vývoje mohla snížit, přičemž dopady poklesu populace v produktivním věku na trh práce bude tlumit pokračující nárůst míry participace. Přetrvávající nerovnováhy na trhu práce nedovolí výraznější zpomalení růstu nominálních mezd. Výdělky po dvou letech poklesu porostou i v reálném vyjádření. Objem mezd a platů by se letos mohl zvýšit o 6,2 % a v roce 2025 o 6,3 %, v dalších letech by růst mohl zpomalit k hodnotám okolo 5 %.

Záporná mezera výstupu, která se v posledních čtvrtletích pohybuje okolo 2 % pod úroveň **potenciálního produktu**, by se měla postupně uzavírat v důsledku hospodářského oživení. Od roku 2026 by se produkční

mezera mohla vrátit do kladného pásma a postupně se rozšiřovat. Potenciální růst by se v celém horizontu Fiskálního výhledu mohl pohybovat v blízkosti 1,5 %. Jeho dynamika by měla být tažena investiční aktivitou a zvýšením trendové složky souhrnné produktivity, výrobní faktor práce by měl přispívat prakticky neutrálně.

Makroekonomický rámec fiskální predikce je zatížen množstvím **rizik**, která v úhrnu považujeme za **vychýlená směrem dolů**. Hospodářskou aktivitu v některých odvětvích ekonomiky může utlumit obnovení problémů v dodavatelských řetězcích, např. v souvislosti se situací na Blízkém a Středním východě. Kromě negativního dopadu na ekonomický výkon by obnovení problémů na

straně nabídky vytvářely dodatečné inflační tlaky. Ty by mohly být vyvolány také nárůstem cen energetických komodit v případě eskalace geopolitického napětí, popř. zaváděním či zvyšováním cel nebo jiných překážek v zahraničním obchodě. Vzhledem k významnému obchodnímu propojení české a německé ekonomiky považujeme za negativní riziko predikce též strukturální problémy a slabý hospodářský růst Německa. Pro českou ekonomiku je rizikem rovněž perzistence vysokého růstu cen ve službách a úroveň inflačních očekávání. Ekonomický růst podporuje zapojení uprchlíků z Ukrajiny na trhu práce, plné využití jejich lidského kapitálu by pak mohlo posílit produktivitu práce.

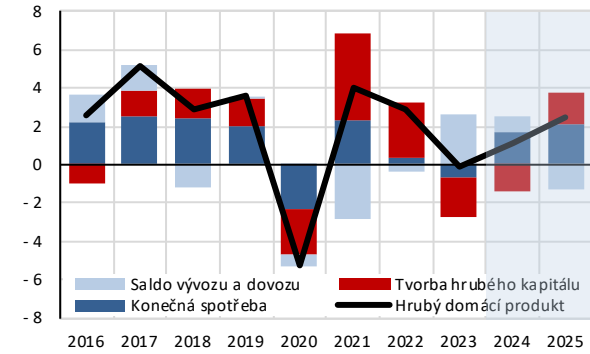
Tabulka 1.1: Porovnání scénářů Fiskálního výhledu a Konvergenčního programu

		Fiskální výhled (listopad 2024)					Konvergenční program (duben 2024)				
		2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027
Vnější předpoklady											
Reálný HDP EU	změna v %	0,5	0,9	1,4	1,6	1,5	0,5	0,7	1,6	1,6	1,5
Cena ropy (Brent)	USD/barel	82,4	80,5	72,3	71,2	70,8	82,4	83,8	78,4	74,7	72,2
Měnový kurz USD/EUR	USD/EUR	1,08	1,09	1,09	1,11	1,13	1,08	1,09	1,11	1,13	1,14
Měnový kurz CZK/EUR	CZK/EUR	24,0	25,1	24,9	24,5	24,0	24,0	25,1	24,7	24,3	23,9
Reálné veličiny											
HDP	změna v %	-0,1	1,1	2,5	2,6	2,6	-0,3	1,4	2,6	2,4	2,5
Spotřeba domácností	změna v %	-2,8	1,9	3,7	3,1	2,5	-3,1	2,7	3,5	2,9	2,5
Spotřeba vládních institucí	změna v %	3,5	3,7	1,8	1,2	1,8	3,5	1,6	2,2	2,0	1,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	2,5	0,9	3,6	3,5	3,3	4,0	2,2	2,4	2,6	2,2
Příspěvek efektivní domácí poptávky	p. b.	0,0	1,9	3,1	2,6	2,4	0,3	2,1	2,7	2,4	2,1
Příspěvek zahraničního obchodu	p. b.	2,6	0,9	-1,3	-0,6	-0,3	2,6	0,2	0,4	0,2	0,3
Produkční mezera	%	-1,0	-2,1	-0,9	0,3	1,1	-1,3	-1,6	-0,4	0,5	1,1
Ostatní											
HDP v běžných cenách	mld. Kč	7619	7988	8410	8830	9256	7344	7657	8032	8391	8765
Harmonizovaný index spotřeb. cen	změna v %	12,0	2,7	2,3	2,1	2,0	12,0	2,7	2,4	2,0	2,0
Zaměstnanost	změna v %	1,0	0,3	0,2	0,1	-0,2	0,8	0,4	0,2	0,1	-0,2
Míra nezaměstnanosti	%	2,6	2,6	2,5	2,4	2,4	2,6	2,8	2,7	2,6	2,6
Objem mezd a platů	změna v %	7,7	6,2	6,3	5,2	4,7	7,9	6,8	5,5	4,7	4,6
Sektor vládních institucí											
Příjmy	% HDP	40,1	40,6	40,5	39,9	39,0	41,7	42,0	41,8	41,6	40,9
Daň z přidané hodnoty	změna v %	6,7	2,8	6,1	4,3	3,3	6,7	4,2	5,8	4,4	3,4
Spotřební daně	změna v %	-0,3	6,3	1,7	1,3	1,7	-0,3	6,4	1,9	1,3	1,3
Daň z příjmů fyzických osob	změna v %	14,3	11,2	4,8	4,2	4,4	14,9	7,1	4,1	4,9	4,9
Daň z příjmů právnických osob	změna v %	12,7	6,7	4,2	-4,4	7,4	19,1	-1,1	-0,2	0,1	7,3
Příspěvky na sociální zabezpečení	změna v %	7,8	8,8	6,1	5,2	4,4	7,8	8,9	5,3	4,7	4,3
Výdaje	% HDP	43,9	43,4	42,8	41,5	40,4	45,4	44,3	43,9	43,2	42,1
Náhrady zaměstnancům	změna v %	6,9	4,3	6,0	4,9	4,5	7,0	3,5	4,5	4,0	4,5
Mezispotřeba	změna v %	9,8	9,0	3,6	0,7	3,4	10,0	4,8	5,0	3,5	3,5
Naturální sociální transfery	změna v %	14,2	12,1	5,2	3,8	4,0	12,1	6,5	4,0	3,8	4,0
Sociální dávky jiné než naturální	změna v %	10,5	5,5	2,2	2,1	2,3	10,5	5,1	2,4	2,7	2,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	15,7	1,8	9,5	0,0	-8,5	16,9	1,8	8,2	1,2	-8,5
Saldo	% HDP	-3,8	-2,8	-2,3	-1,7	-1,4	-3,7	-2,3	-2,1	-1,6	-1,2
Strukturální saldo	% HDP	-2,6	-2,1	-2,0	-1,7	-1,7	-2,4	-2,0	-2,0	-1,7	-1,6
Dluh	% HDP	42,4	43,9	44,8	45,3	45,1	44,0	45,5	46,4	47,1	47,0

Zdroj: MF ČR (2024a, 2024b).

Graf 1.1: Reálný HDP

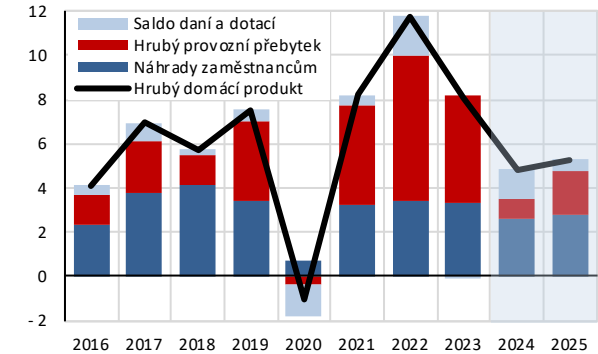
změna reálného HDP v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2024b).

Graf 1.2: Nominální HDP v důchodové struktuře

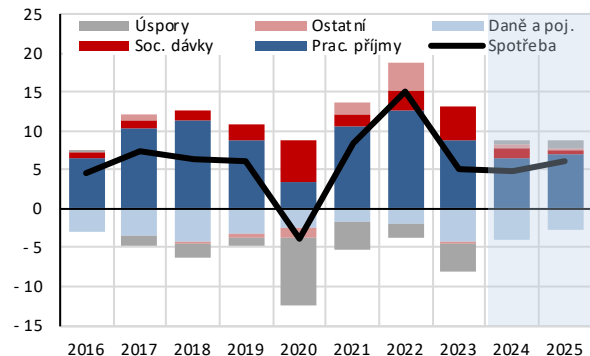
změna nominálního HDP v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2024b).

Graf 1.3: Nominální spotřeba domácností

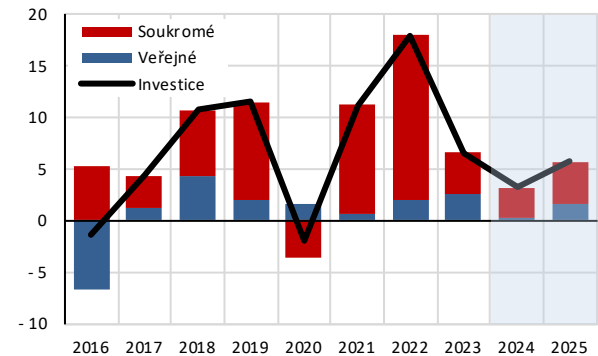
změna nominální spotřeby domácností v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2024b).

Graf 1.4: Nominální investice

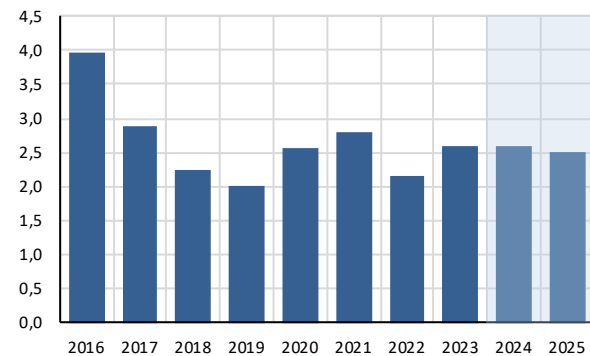
změna nominálních investic v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2024b).

Graf 1.5: Míra nezaměstnanosti

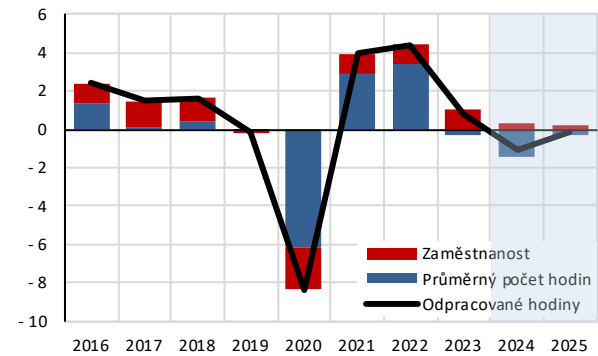
% pracovní síly, metodika Výběrového šetření pracovních sil

Zdroj: MF ČR (2024b).

Graf 1.6: Odpracované hodiny

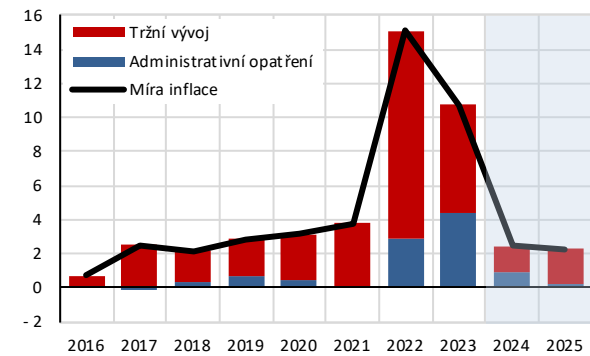
změna v %, příspěvky v p. b., metodika národních účtů

Zdroj: MF ČR (2024b).

Graf 1.7: Spotřebitelské ceny

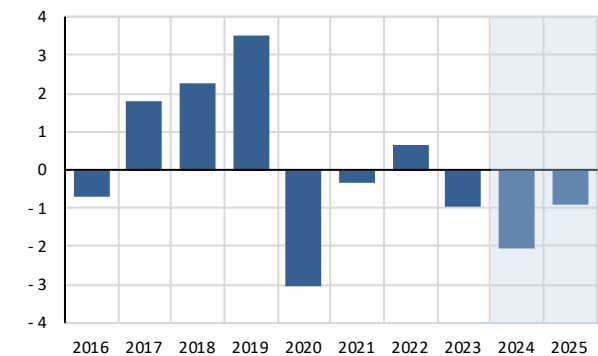
průměrná míra inflace spotřebitelských cen v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2024b).

Graf 1.8: Produkční mezera

% potenciálního produktu

Zdroj: MF ČR (2024b).

2 Hospodaření sektoru vládních institucí

Sektor vládních institucí hospodařil od roku 2020 s deficity přesahujícími referenční hodnotu vyplývající ze Smlouvy o fungování EU ve výši 3 % HDP. Šlo o důsledek opatření přijatých na příjmové i výdajové straně během epidemie covid-19, následovaných politikami v reakci na válku na Ukrajině, v první řadě v souvislosti s cenami energií a vysokou inflací. Vlivem přijetí konsolidačního balíčku by měl deficit v roce 2024 poklesnout pod 3 % HDP. Roli ve vývoji celkového salda veřejných financí však hraje i ukončení jednorázových opatření, jež lošský výsledek hospodaření ovlivnila negativně.

Další snižování schodků veřejných financí vyžaduje nejen zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ale i pravidla reformovaného Paktu o stabilitě a růstu. Oba požadavky jsou vzájemně v souladu a do roku 2028 by mělo být dosaženo strukturálního deficitu nejvýše 1 % HDP, resp. primárního strukturálního přebytku ve výši 0,4 % HDP. K jejich dosažení však bude zapotřebí připravit soubor dalších konsolidačních opatření, nejpozději pro návrh rozpočtu na rok 2027.

Predikce Fiskálního výhledu počítá s postupným snižováním deficitu veřejných financí na úroveň 1,4 % HDP v roce 2027. Pod hranici **maastrichtského kritéria** a referenční hodnoty **Paktu o stabilitě a růstu** pro nadměrný deficit by se saldo mělo dostat v roce 2024. Hospodaření v letošním i příštím roce ovlivní povodně ze září 2024, jež si vyžádaly novelu zákona o státním rozpočtu na rok 2024 navyšující deficit o 30 mld. Kč a mimořádné navýšení výdajového rámce pro rok 2025 o 10 mld. Kč. Opatření spojená s odstraňováním následků živelních pohrom většího rozsahu by však dle národní metodiky měla být klasifikována jako jednorázová.

Nositelem deficitního hospodaření veřejných financí je státní rozpočet, který je zdaleka nejvíce zatížen břemenem stabilizační funkce hospodářské politiky a fiskálními expanzemi v době hospodářských propadů a krizí. Konsolidace veřejných financí se proto zaměřuje především na jeho příjmy a výdaje. Ostatní subjekty v rámci ústředních vládních institucí hospodaří zpravidla vyrovnaně nebo s mírnými přebytky. Deficit ústředních vládních institucí s dominantním podílem státního rozpočtu by měl být tlumen přebytkovými saldy místních rozpočtů. Zdravotní pojišťovny sice v posledních letech hospodaři-

ly většinou s deficity (od roku 2020 měly mírný přebytek jen v roce 2022), pro další období však očekáváme zvolnění dynamiky výdajů v relaci k predikovaným příjmům a zajištění střednědobé udržitelnosti zdravotnictví. Obě složky veřejných financí obdržely během minulých let významné kompenzace na úkor státního rozpočtu ke zmírnění negativních dopadů recese a podpůrných opatření na jejich hospodaření. U místních rozpočtů v roce 2021 vzrostl přebytek téměř k 1 % HDP, kde setrval i v dalších letech. V relativním vyjádření očekáváme pro následující období mírné snížení kladných sald vyvolané odloženými výdaji v době vysoké míry inflace, přechodem na novou finanční perspektivu u projektů spolufinancovaných EU, ale i výdaji spojenými s odstraňováním povodňových škod. Stále se ale jedná o přebytky výrazné a srovnatelné s „předcovidovým“ obdobím.

Vláda rovněž připravila soubor opatření, jež sice nemají velký přímý dopad na hospodaření ve střednědobém horizontu, ale výrazně zlepšují dlouhodobou udržitelnost veřejných financí. Jedná se v první řadě o důchodovou reformu (viz kapitola 4), která by měla citelně snížit budoucí schodky důchodového systému, a tedy i celých veřejných financí.

Tabulka 2.1: Nastavení fiskální politiky

v % HDP, fiskální úsilí v procentních bodech

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
							Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Saldo sektoru vládních institucí	0,9	0,3	-5,6	-5,0	-3,1	-3,8	-2,8	-2,3	-1,7	-1,4
Cyklická složka podle metody OECD	0,8	1,2	-1,1	-0,1	0,2	-0,3	-0,7	-0,3	0,1	0,4
Jednorázové a přechodné operace	-0,1	0,0	-2,2	-1,5	-0,8	-0,8	0,1	0,1	0,0	0,0
Strukturální saldo podle metody OECD	0,2	-0,9	-2,3	-3,3	-2,4	-2,6	-2,1	-2,0	-1,7	-1,7
Fiskální úsilí podle metody OECD	-0,7	-1,1	-1,4	-1,0	0,9	-0,2	0,5	0,1	0,3	0,0
Cyklická složka salda podle metody ECB	1,2	1,9	-0,5	0,1	-0,4	-0,7	-0,5	0,0	0,4	0,7
Strukturální saldo podle metody ECB	-0,3	-1,6	-3,0	-3,6	-1,8	-2,3	-2,3	-2,3	-2,0	-2,1
Fiskální úsilí podle metody ECB	-1,1	-1,3	-1,4	-0,6	1,8	-0,5	0,0	0,0	0,3	-0,1

Pozn.: Rozdílný vývoj cyklické složky salda (a tedy i strukturálního salda) podle metod Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a Evropské centrální banky je způsoben tím, že metoda Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pracuje s cyklem definovaným pomocí mezery výstupu, metoda druhá modeluje cyklické chování citlivých položek vládních příjmů a výdajů vzhledem k cyklickému průběhu dílčích makroekonomických bází (mzdy a jiné příjmy z pracovní činnosti v soukromém sektoru, čistý provozní přebytek, spotřeba domácností a nezaměstnanost). Ty mají odlišný cyklický vývoj než HDP.

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce a výpočty MF ČR.

2.1 Saldo, strukturální saldo a výdajové rámce

Hospodaření sektoru vládních institucí by v roce 2024 mělo skončit deficitem 2,8 % HDP. K citelnému zlepšení hospodaření oproti roku 2023 přispělo schválení souboru opatření v rámci **konsolidačního balíčku**. Po očištění o vliv hospodářského cyklu a jednorázové operace, které reflektují zejména pomoc po povodních roku 2024, humanitární pomoc ukrajinským uprchlíkům a úlevy firmám v důsledku vysokých cen energií, odhadujeme strukturální schodek na 2,1 % HDP.

Původně plánovaný deficit **státního rozpočtu** ve výši 252 mld. Kč v sobě zahrnuje náklady předchozích silných zákonných valorizací důchodů a plnění závazku vůči NATO ve formě navýšení výdajů na obranu na 2 % HDP. V důsledku vypořádávání se se zářijovými povodněmi byl schodek státního rozpočtu navýšen o 30 mld. Kč na 282 mld. Kč. Mírný schodek letos vykáží pravděpodobně i zdravotní pojišťovny. Naopak rozpočty územních samospráv vykáží opět kladné saldo.

Odhad aktuálního hospodaření v tomto roce se kromě údajů ze čtvrtletních národních účtů za 1. a 2. čtvrtletí opírá také o dosavadní vývoj pokladního plnění klíčových částí veřejných rozpočtů. Hotovostní saldo státního rozpočtu za prvních 10 měsíců roku skončilo schodkem 200,7 mld. Kč (MF ČR, 2024c). Po očištění o příjmy a výdaje na projekty z EU a finančních mechanismů činil schodek 199,7 mld. Kč. Přebytek místních rozpočtů ke konci září dosáhl 78,6 mld. Kč, o 1,3 mld. Kč více než v loňském roce. Hospodaření zdravotních pojišťoven skončilo za stejné období deficitem 5,3 mld. Kč, což představuje meziroční zhoršení téměř o 1,5 mld. Kč. (MF ČR, 2024d).

Očekáváme, že deficit státního rozpočtu bude klíčový pro saldo celých veřejných financí i v následujících letech. Pro rok 2025 schválila Poslanecká sněmovna v prvním čtení schodek státního rozpočtu ve výši 241 mld. Kč (sněmovní tisk č. 805). Při sestavování státního rozpočtu se zohlednily vládní priority v oblasti podpory investic do dopravní infrastruktury, navýšení prostředků na vzdělávání, vědu i obranu, včetně krytí následků zářijových povodní. Střednědobý rozpočtový výhled počítá na rok 2026 s deficitem státního rozpočtu 225 mld. Kč a v roce 2027 se schodkem 180 mld. Kč

(sněmovní tisk č. 806). Naproti tomu místní rozpočty by měly v celém horizontu výhledu opět vykazovat kladná salda na úrovni cca 0,7 % HDP, s mírnými přebytky kalkulujeme i v případě fondů sociálního zabezpečení. Deficit sektoru vládních institucí by tak měl v roce 2025 klesnout na 2,3 % HDP. Následně by se měl postupně zlepšovat až k 1,4 % HDP v roce 2027.

Nastavení státního rozpočtu a hospodaření státních fondů vychází z fiskálního pravidla daného zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Ten předepisuje maximální výši strukturálních sald pro účely **výdajových rámců** státního rozpočtu a státních fondů s ohledem na hospodaření ostatních veřejných subjektů. Za účelem postupného návratu od rozvolněných pravidel během pandemie ke strukturálním schodkům omezeným na 1 % HDP, byly zákonem č. 349/2023 Sb. pro roky 2024 až 2027 stvrzeny konkrétní hodnoty strukturálních deficitů. Výdajový rámec tak na rok 2024 vychází z hodnoty strukturálního deficitu ve výši 2,75 % HDP a následně se strukturální deficit každoročně snižuje o 0,5 p. b., než bude dosaženo 1 % HDP, tedy nejpozději v roce 2028.

Odhadujeme, že **strukturální deficit** v roce 2025 dosáhne 2,0 % HDP a následně klesne k 1,7 % HDP v letech 2026 a 2027. Meziroční zlepšení v roce 2025 je v prvé řadě důsledkem konsolidačního balíčku, pokračování konsolidace očekáváme i v roce 2026. Pro dodržení limitů dle zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti však bude v roce 2027 nutná další konsolidace nad rámec stávajícího výhledu v rozsahu přibližně 0,5 p. b.

Fiskální impuls, kvantifikující dopad fiskální politiky na ekonomiku, očekáváme letos záporný převyšující míru fiskálního úsilí. Rozdíl je způsoben především ukončováním jednorázových výdajů ovlivňujících fiskální impuls, tedy nikoliv strukturální salda, resp. jejich meziroční rozdíl označovaný jako fiskální úsilí. Šlo převážně o podporu domácností a podniků zasažených růstem cen energií. V roce 2025 predikujeme fiskální impuls velmi mírně kladný, i přes konsolidační úsilí, jelikož očekáváme zejména nárůst investic spolufinancovaných z EU (jejich příjmová protipoložka impuls neovlivňuje). V roce 2026 předpokládáme impuls neutrální.

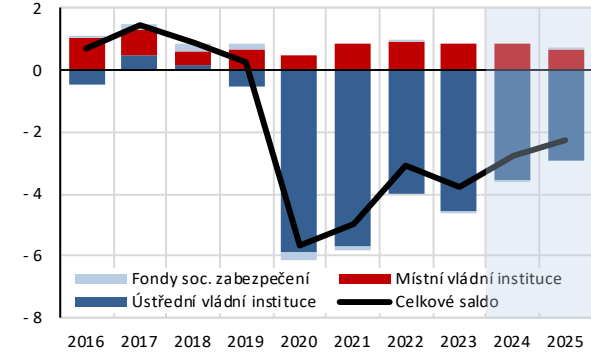
Tabulka 2.1.1: Hospodaření sektoru vládních institucí

		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Příjmy celkem	% HDP	41,0	40,7	40,6	40,1	39,9	40,1	40,6	40,5	39,9	39,0
	změna v %	8,6	6,6	-1,2	6,8	11,3	8,6	6,1	5,0	3,4	2,7
Výdaje celkem	% HDP	40,1	40,4	46,3	45,0	43,0	43,9	43,4	42,8	41,5	40,4
	změna v %	10,3	8,2	13,4	5,4	6,7	10,3	3,6	3,8	2,0	2,1
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	0,9	0,3	-5,6	-5,0	-3,1	-3,8	-2,8	-2,3	-1,7	-1,4
Ústřední vládní instituce	% HDP	0,1	-0,5	-5,9	-5,7	-4,0	-4,6	-3,5	-2,9	-2,3	-2,1
Místní vládní instituce	% HDP	0,4	0,6	0,5	0,9	0,9	0,8	0,9	0,7	0,7	0,7
Fondy sociálního zabezpečení	% HDP	0,3	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.1.1: Saldo sektoru vládních institucí

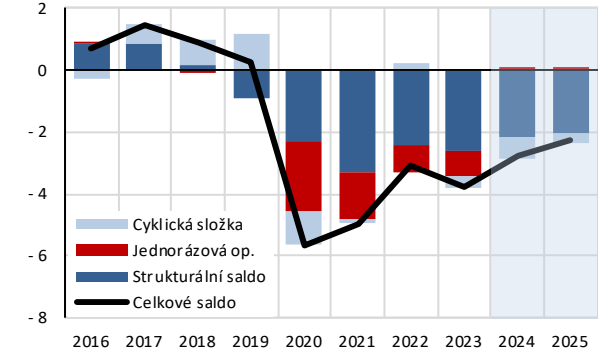
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.1.2: Celkové a strukturální saldo, cyklická složka

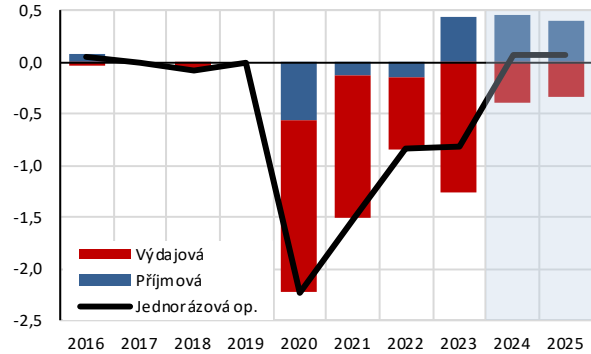
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.1.3: Jednorázová a přechodná opatření

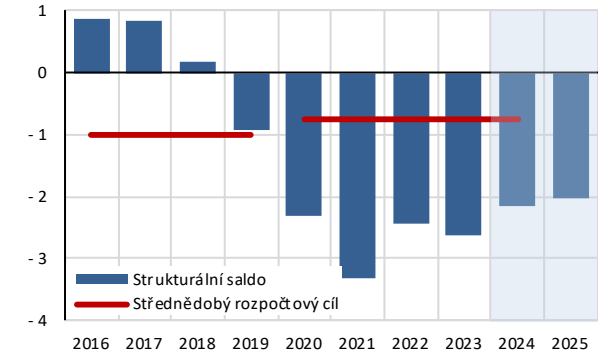
% HDP

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.4: Strukturální saldo a střednědobý cíl

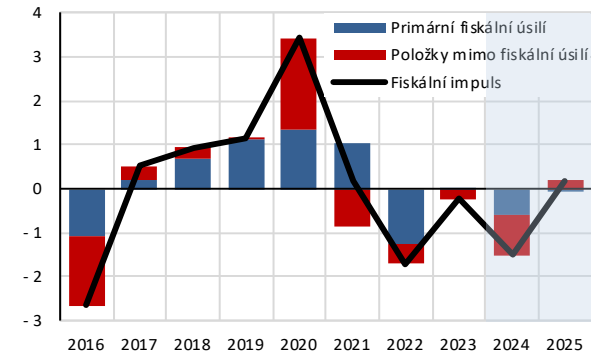
% HDP

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.5: Fiskální úsilí a fiskální impuls

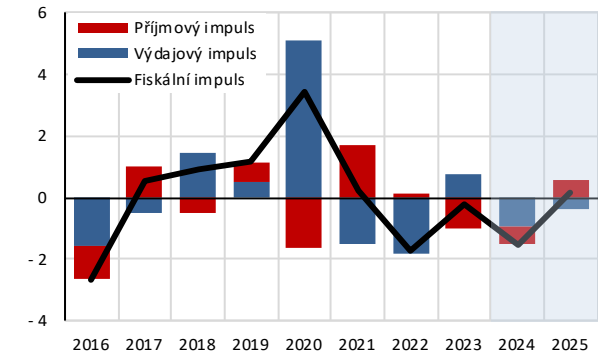
v procentních bodech, fiskální úsilí je s opačným znaménkem

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.6: Celkový fiskální impuls

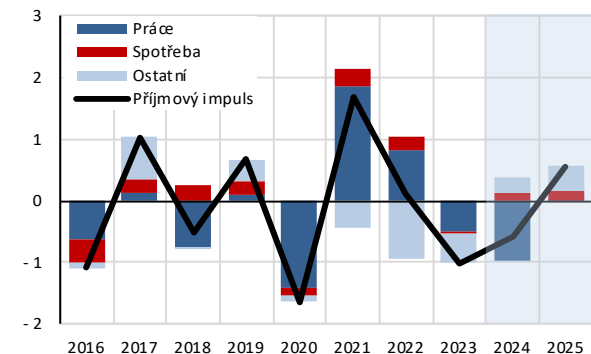
v procentních bodech

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.7: Příjmový fiskální impuls

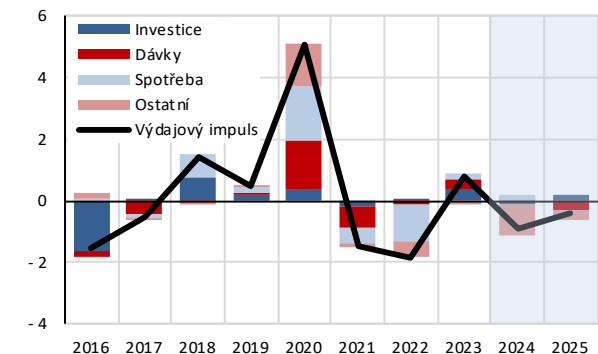
v procentních bodech

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.8: Výdajový fiskální impuls

v procentních bodech

Zdroj: MF ČR.

2.2 Příjmy sektoru vládních institucí

Celkové příjmy sektoru vládních institucí by měly v roce 2024 vzrůst o více než 6 % a dosáhnout 40,6 % HDP. Predikovaný růst daňových a pojistných příjmů o 7,8 % (Graf 2.2.2) v kombinaci s očekávaným tempem nominálního HDP povede k navýšení daňové kvóty o téměř 1 p. b. na 34,9 % HDP (Graf 2.2.1). V následujících letech pak předpokládáme postupné zpomalování dynamiky celkových příjmů, které by v poměrovém vyjádření měly dokonce klesat k úrovni kolem 39 % HDP v roce 2027.

Očekávaný růst objemu mezd a platů v ekonomice determinuje výnos **daně z příjmů fyzických osob**, který v letošním roce navíc pozitivně ovlivňuje konsolidační balíček (zákon č. 349/2023 Sb.). Jeho odhadovaný přínos přes 8 mld. Kč do výnosu daně plyne zejména z posunu prahu pro uplatnění 23% sazby daně na 36násobek průměrné mzdy (do roku 2023 48násobek), omezení slevy na dani na manželku/manžela pečující(ho) o dítě do 3 let věku a v neposlední řadě ze zrušení slevy na dani za umístění dítěte do předškolního zařízení. Naproti tomu zákon č. 462/2023 Sb. daňově zvýhodňuje podmínky u produktů spoření na stáří s vlivem cca 1,7 mld. Kč rozloženým do letošního a příštího roku. Dynamiku daně bude brzdit vývoj daně z kapitálových výnosů. Výsledkem je zpomalení růstu výnosu daně z letošních více než 11 % na téměř 5 % v roce 2025 a další zvolnění okolo 4 % v letech 2026–2027.

Od výtěžků v ekonomice se odvíjejí také **příspěvky na sociální zabezpečení**. Pro rok 2024 odhadujeme růst o 8,8 %, v následujících letech by měl postupně zpomalovat ke 4 až 5 % v roce 2027. V souvislosti s automatickou valorizací platby za státního pojištěnce, která reflektuje růst spotřebitelských cen a reálných mezd (zákon č. 260/2022 Sb.), uvažujeme navýšení příjmů zdravotních pojišťoven v letošním roce o více než 13 mld. Kč. V letech výhledu již nárůst nebude tak výrazný. Opatření konsolidačního balíčku by letos měla přinést přes 17 mld. Kč, z čehož fiskálně největší dopad je spojen se znovuzavedením nemocenského pojištění pro zaměstnance ve výši 0,6 % (12,3 mld. Kč) a se zvýšením odvodů osobám samostatně výdělečně činným (4,5 mld. Kč). Dodatečný přínos balíčku je především vzhledem k postupnému zvyšování minimálního vyměňovacího základu osob samostatně výdělečně činných očekávan i v letech 2025 a 2026, a to vždy v souhrnné výši o další 3 až 4 mld. Kč. Naopak zavedení tzv. dlouhodobého investičního produktu a jeho daňové zvýhodnění jako motivace k tvorbě úspor na stáří by v roce 2025 mělo být spojeno s negativním dopadem 0,6 mld. Kč (zákon č. 462/2023 Sb.).

V případě **daně z příjmů právnických osob** očekáváme v letošním roce růst výnosu o 6,7 %, v příštím roce pak o více než 4 %. Za zpomalující dynamikou stojí klesající výnos daně z neočekávaných zisků, který se v plné míře projeví s koncem účinnosti tohoto mimořádného zdanění v meziročním poklesu korporátní daně v roce 2026

(zákon č. 366/2022 Sb.). Naopak zvýšení sazby daně z příjmů právnických osob o 2 p. b. by mělo přinést přes 21 mld. Kč v roce 2024 (zákon č. 349/2023 Sb.). **Dorovnávací daň**, zajišťující minimální úroveň zdanění velkých nadnárodních a vnitrostátních skupin, navýší podle predikce meziroční daňový výnos v letech 2024 a 2025 odhadem vždy o 1 mld. Kč (zákon č. 416/2023 Sb.). Prohlubující se záporný efekt má osvobození výnosů ze státních dluhopisů, které bude snižovat letošní daňový výnos meziročně o necelé 3 mld. Kč a v následujících dvou letech o dalších cca 1,3 mld. Kč každý rok.

Výnos **daně z přidané hodnoty** by se letos mohl zvýšit o 2,8 %. V jeho dynamice se negativně projeví opatření konsolidačního balíčku, která sjednotila snížené sazby daně z 10 a 15 % na 12 % a současně přesunula některé zboží a služby mezi sazbami (dopad -3,7 mld. Kč). Naproti tomu by měl vzrůst výnos daně z přidané hodnoty z titulu navýšení spotřebních daní (1 mld. Kč v roce 2024 a dalších 0,7 mld. Kč v 2025). Návrh novely zákona o dani z přidané hodnoty (sněmovní tisk č. 726) řeší mimo jiné úpravu v oblasti nedobytných pohledávek či úpravu u finančních služeb s výsledným předpokládaným negativním dopadem do 2 mld. Kč v roce 2025, který se bude patrně dále prohlubovat až o 1 mld. Kč v letech 2026 i 2027. Tempo daně by mělo v příštím roce činit 6,1 % a v dalších letech postupně zpomalovat.

Dynamika **spotřebních daní** ve vymezení národní legislativou by letos měla převýšit 6 %, následně by výnos měl růst v průměru o 1,6 % ročně. Za vývojem letošního roku stojí nízká základna u daně z minerálních olejů, kdy sazba daně na motorovou naftu byla do července 2023 přechodně snížena (5,6 mld. Kč). Dále od letošního roku zvýšil konsolidační balíček sazby daně z tabákových výrobků (3 mld. Kč) a z lihu (1 mld. Kč). Postupná úprava zdanění tabákových výrobků by měla navýšovat roční výnos o cca 2,3 mld. Kč i v letech 2025–2027, v případě lihu pak o dodatečných 0,5 mld. Kč v roce 2025.

Daňové příjmy naopak tlumí konec účinnosti mimořádného opatření v období energetické krize v podobě **odvodu z nadměrných příjmů** výrobců elektřiny. Tento efekt je však kompenzován ukončením plošného odpuštění **poplatku za obnovitelné zdroje energie** u domácností a firem, kdy se letos pomoc týká pouze energeticky náročných podniků, pro které vláda vyčlenila 3,5 mld. Kč.

Zavedení rejstříku vyloučených osob by se mělo v letošním roce negativně projevit ve výnosu **daně z hazardních her**, a to o dalších 0,6 mld. Kč, v příštím roce pak 0,3 mld. Kč (zákon č. 186/2016 Sb.). Novela zákona o hazardních hrách (zákon č. 349/2023 Sb.) mimo jiné rozšířila okruh osob o ty, vůči nimž je vedeno exekuční řízení (výpadek příjmů cca 3 mld. Kč od roku 2027). V rámci konsolidačních opatření však bylo současně schváleno zvýšení druhé sazby daně z hazardních her z 23 % na 30 % s očekávaným dopadem v roce 2024

(1,2 mld. Kč) a 2025 (dalších 2,2 mld. Kč). Příjmy od letošního roku rovněž navyšuje **daň z nemovitých věcí** (zvýšení výnosu o 10 mld. Kč), která bude od roku 2025 automaticky valorizována tzv. inflačním koeficientem. Chystané zvýšení **koncesionářských poplatků** a rozšíření okruhu poplatníků by mělo do veřejných rozpočtů přinést 1,2 mld. Kč (sněmovní tisk č. 738). Naproti tomu navrhovaná úprava **silniční daně** povede ke snížení výnosu od roku 2025 o cca 0,4 mld. Kč (sněmovní tisk č. 784).

Z ostatních příjmů, které výrazně ovlivní celkový růst příjmové strany, jde hlavně o **investiční transfery** reflektující náběh projektů spolufinancovaných z rozpočtu EU z programového období 2021–2027. Podstatnou roli

sehrají také prostředky z nástroje EU příští generace, jejichž čerpání by mělo kulminovat v roce 2025. Příjmy z **dividend**, stejně jako **úroky** z poskytnutých půjček v rámci řízení likvidity státní pokladny, by měly vzhledem k nadprůměrně vysoké základně roku 2023 v letošním roce výrazně poklesnout a v případě úroků předpokládáme klesající trajektorii až do konce horizontu predikce. Zavedení čtvrté složky mýtného a zvýšení jeho sazeb, stejně jako zvýšení dálničního poplatku a zavedení jeho pravidelné valorizace o inflaci, přinese do veřejných rozpočtů v roce 2024 odhadem 2 mld. Kč, další více než 2 mld. Kč v roce 2025 a dodatečné stovky milionů pak v letech 2026–2027 (zákon č. 349/2023 Sb., nařízení vlády č. 40/2024 Sb. a č. 299/2024 Sb.).

Tabulka 2.2.1: Výhled příjmů sektoru vládních institucí

		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
								Predikce	Predikce	Výchled	Výchled
Příjmy celkem	<i>mld. Kč</i>	2245	2394	2366	2528	2814	3056	3243	3404	3520	3614
	<i>změna v %</i>	8,6	6,6	-1,2	6,8	11,3	8,6	6,1	5,0	3,4	2,7
Daňové příjmy	<i>mld. Kč</i>	1106	1179	1137	1174	1305	1415	1513	1583	1615	1681
	<i>změna v %</i>	6,1	6,6	-3,5	3,2	11,2	8,4	6,9	4,6	2,0	4,1
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	647	688	651	705	767	806	850	890	923	949
	<i>změna v %</i>	3,4	6,3	-5,3	8,2	8,8	5,0	5,5	4,7	3,7	2,8
Daň z přidané hodnoty	<i>mld. Kč</i>	409	435	422	464	537	573	589	624	651	673
	<i>změna v %</i>	5,4	6,6	-3,0	9,7	15,8	6,7	2,8	6,1	4,3	3,3
Spotřební daně	<i>mld. Kč</i>	165	168	157	162	159	158	168	171	173	176
	<i>změna v %</i>	0,8	1,7	-6,4	2,6	-1,8	-0,3	6,3	1,7	1,3	1,7
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	458	491	485	469	538	609	663	694	692	732
	<i>změna v %</i>	10,1	7,0	-1,0	-3,5	14,9	13,2	8,9	4,6	-0,3	5,8
Daň z příjmů fyzických osob	<i>mld. Kč</i>	261	287	298	228	243	278	309	324	338	352
	<i>změna v %</i>	13,8	10,2	3,6	-23,4	6,7	14,3	11,2	4,8	4,2	4,4
Daň z příjmů právnických osob	<i>mld. Kč</i>	187	192	177	229	284	320	341	356	340	365
	<i>změna v %</i>	6,3	2,9	-8,1	29,7	23,8	12,7	6,7	4,2	-4,4	7,4
Sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	834	895	909	1 013	1 084	1 169	1 272	1 349	1 419	1 482
	<i>změna v %</i>	9,8	7,3	1,6	11,4	7,0	7,8	8,8	6,1	5,2	4,4
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	35	32	34	36	76	96	71	61	66	66
	<i>změna v %</i>	14,3	-7,5	5,6	5,0	112,8	26,0	-26,3	-13,8	7,7	0,6
Ostatní	<i>mld. Kč</i>	270	288	286	305	349	376	387	411	421	385
	<i>změna v %</i>	14,9	6,6	-0,7	6,6	14,3	7,8	2,9	6,2	2,5	-8,6
Příjmy z EU	<i>mld. Kč</i>	60	64	65	67	78	85	85	103	105	60
	<i>změna v %</i>	57,5	6,8	2,2	3,2	16,2	9,3	-0,4	21,5	1,2	-42,6
Daňová kvóta	<i>% HDP</i>	35,4	35,2	35,1	34,7	33,9	33,9	34,9	34,9	34,4	34,2

Pozn.: Spotřební daně jsou očištěny o dotace na obnovitelné zdroje energie.

Zdroj: ČSÚ (2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.2.2: Příjmová diskreční opatření

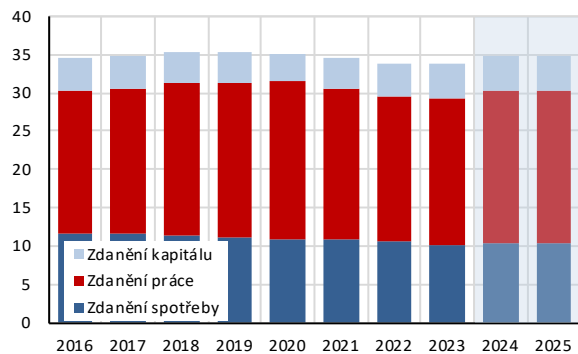
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
								Predikce	Predikce	Výchled	Výchled
Opatření na příjmové straně celkem	<i>mld. Kč</i>	16,5	13,3	-30,5	-75,3	-20,7	43,6	59,6	9,8	-27,0	-0,3
Zdanění práce	<i>mld. Kč</i>	13,5	13,6	-21,4	-63,3	-9,4	1,2	24,8	3,1	4,4	-
Zdanění kapitálu	<i>mld. Kč</i>	0,3	-	-13,7	-2,3	-9,7	53,6	10,1	-3,7	-33,8	1,5
Zdanění spotřeby	<i>mld. Kč</i>	2,6	-0,3	6,8	-12,0	-1,4	-11,1	22,1	8,4	2,0	-2,1
Ostatní příjmy	<i>mld. Kč</i>	0,1	-	-2,3	2,3	-0,1	-0,2	2,7	1,9	0,4	0,3

Pozn.: Údaje zobrazují meziroční diskreční změny opatření na příjmové straně veřejných rozpočtů. Kladné hodnoty značí zlepšení salda.

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.2.1: Struktura daňových příjmů

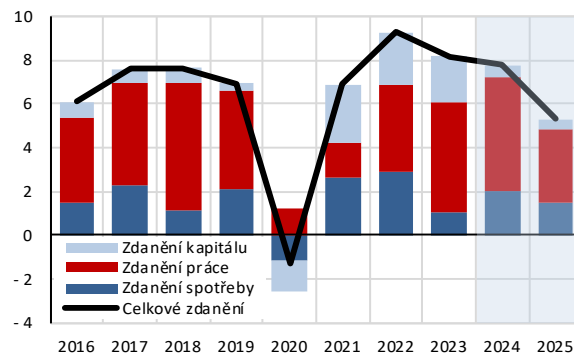
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.2: Vývoj daňových příjmů

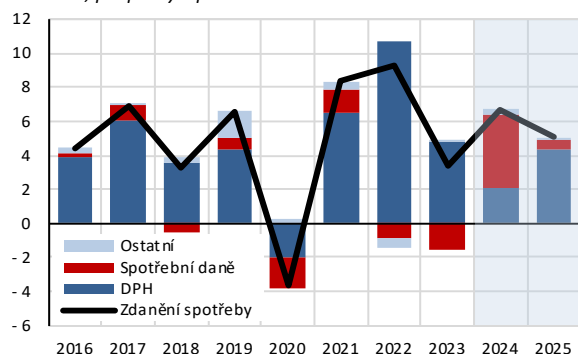
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.3: Zdanění spotřeby

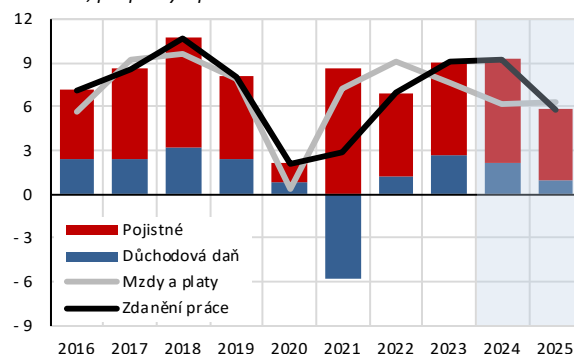
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.4: Zdanění práce

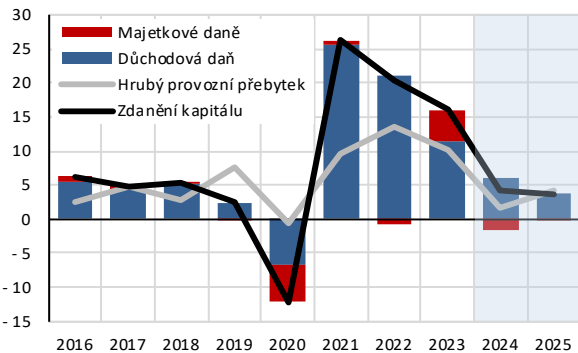
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.5: Zdanění kapitálu

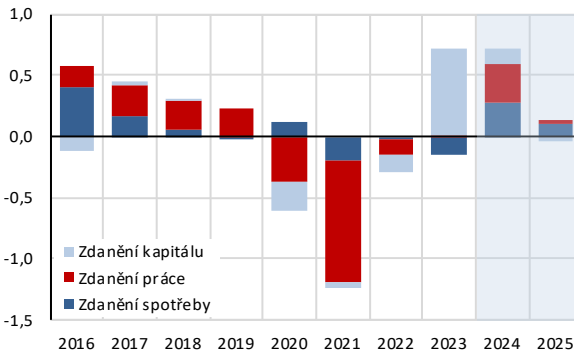
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.6: Daňová diskreční opatření

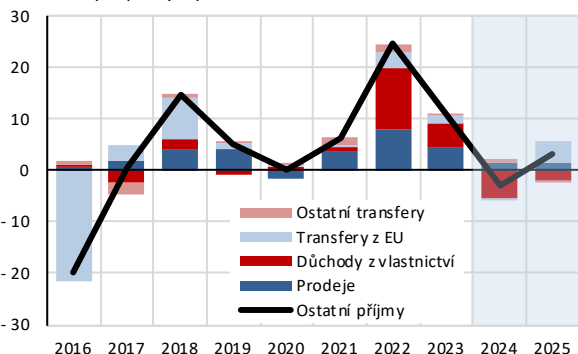
% HDP

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.2.7: Ostatní příjmy

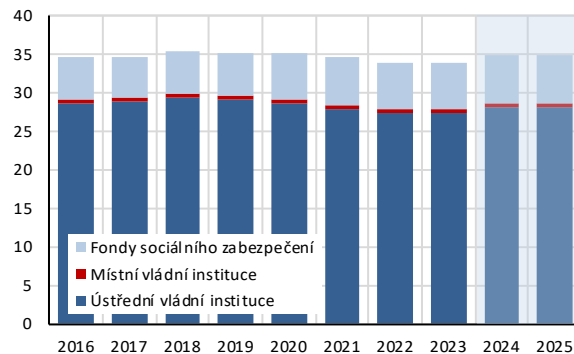
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.8: Daňové a sociální příjmy dle subsektorů

% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

2.3 Výdaje sektoru vládních institucí

Výdaje sektoru vládních institucí jsou v letošním roce brzděny konsolidačním balíčkem. I přes růst o 3,6 % (Graf 2.3.2) by v poměrovém vyjádření měly klesnout na 43,4 % HDP. Odhadujeme, že v sestupné trajektorii budou pokračovat až do konce horizontu výhledu, kdy by se měly dostat na úroveň před rokem 2020 (Graf 2.3.1).

Tempo **výdajů na konečnou spotřebu** by mělo v tomto roce zpomalit na 7 % a v následujících letech růst průměrně o 4,6 %. Navzdory letošním úsporám na provozních výdajích každého rezortu o 5 % by si **mezispotřeba** měla zachovat značný růst daný mimo jiné výdaji na opravu majetku poškozeného povodněmi. Ty budou navyšovat výdaje na nákupy zboží a služeb, stejně jako investice, i v příštím roce, kdy by však vzhledem k vysoké srovnávací základně roku 2024 měla mezispotřeba vykazovat pouze 3,6% růst (Graf 2.3.8).

Zpomalení očekáváme u **náhrad zaměstnancům**, které dosáhnou výrazně nižší dynamiky než v loňském roce (Graf 2.3.3). Konsolidace přináší úspory v platové oblasti v odhadované výši 9,4 mld. Kč pro rok 2024, z toho 4,1 mld. Kč připadá na snížení objemu platů ve státní správě o 2 %. Růst náhrad naopak táhnou platy ve zdravotnictví a dále ve školství, kdy novela školského zákona (zákon č. 183/2023 Sb.) zaručuje takový objem, aby průměrný plat učitele činil minimálně 130 % průměrné hrubé mzdy v ekonomice. V ostatních oblastech sektoru vládních institucí uvažujeme nižší dynamiku. Platy ústavních činitelů, soudců a státních zástupců navrhuje vláda od ledna příštího roku navýšit o 6,95 % (sněmovní tisk č. 825). Výsledkem je očekávaný růst náhrad zaměstnancům v roce 2025 o 6 %. V dalších dvou letech by se jejich tempo mělo držet pod 5 %, s podstatným vlivem platů navázaných na průměrnou mzdu.

Vysoké 12% tempo si i podle údajů národních účtů za 1. pololetí tohoto roku pravděpodobně udrží **naturální sociální transfery**. Jsou taženy výdaji zdravotních pojišťoven, umožněnými nejen nárůstem pojistného, plateb za státní pojišťovny, ale i plánovaným schodkem systému veřejného zdravotnictví. Vedle toho přetrvává vyšší úroveň vyplacených dávek na bydlení, které by však mohly v dalších letech vlivem rostoucích reálných disponibilních příjmů domácností mírně slábnout. V důsledku toho by měla zvolňovat i dynamika naturálních sociálních transferů. V roce 2025 očekáváme jejich růst přes 5 %, následovaný zpomalením tempa v dalších letech v souladu s očekávanými příjmy zdravotních pojišťoven a jejich opět vyrovnaného hospodaření.

Dynamiku **peněžitých sociálních dávek** (Graf 2.3.4) určovaly v posledních letech zejména výdaje na penzijní dávky, které zpomalila úprava parametrů mimořádné valorizace důchodů od června 2023 (zákon č. 71/2023 Sb.). Standardní valorizace od ledna 2024 pak zvýšila průměrný důchod o 360 Kč měsíčně (nařízení vlády č. 286/2023 Sb. a č. 287/2023 Sb.). Opatření schválená novelou zákona

o důchodovém pojištění (zákon č. 270/2023 Sb.) by měla být letos spojena s meziročním pozitivním dopadem kolem 2 mld. Kč. Další cca 1 mld. Kč přinese úprava výplatního období důchodů z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní, a s tím spojené zrušení jednorázového doplatku při pravidelné valorizaci v lednu (zákon č. 321/2023 Sb.). Od ledna 2025 by důchody měly být opět valorizovány na základě zákonného valorizačního vzorce s navýšením základní výměry o 260 Kč a procentní výměry o 0,6 % (nařízení vlády č. 282/2024 Sb. a 283/2024 Sb.). Na dynamiku penzijních dávek bude v dalších letech působit očekávaný růst cenového indexu životních nákladů důchodců, růst reálných mezd by neměl do konce horizontu výhledu hrát roli. Negativní dopad spojený se zavedením tzv. výchovného by se měl v letech 2024–2026 dále zvyšovat vždy o cca 0,5 mld. Kč (zákon č. 323/2021 Sb.).

V rámci prorodinné politiky bylo schváleno zvýšení rodičovského příspěvku o 50 tis. Kč (v případě vícero dětí o 75 tis. Kč) pro děti narozené od 1. ledna 2024, znamenající v tomto roce výdaj ve výši 0,4 mld. Kč, navýšený vždy o dalších 1,5 až necelé 2 mld. Kč v letech 2025–2027 (zákon č. 407/2023 Sb.). Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přináší změny v oblasti náhradní rodinné péče s dopadem 0,5 mld. Kč v letošním roce, resp. dalších 0,5 mld. Kč v roce 2025 (zákon č. 242/2024 Sb.).

Humanitární dávka pro ukrajinské uprchlíky včetně započitatelných nákladů na bydlení zatíží v tomto roce státní rozpočet 7,5 mld. Kč, což je o 0,5 mld. Kč více než v roce 2023. S jejím zachováním v obdobné výši kalkulujeme pro rok 2025. Úpravy týkající se příspěvku na péči si letos vyžádají 3,5 mld. Kč, v příštím roce pak dalších 4,2 mld. Kč (zákon č. 164/2024 Sb., sněmovní tisk č. 704). Navzdory zpřísnění podmínek pro přiznání nároku na dávky v nezaměstnanosti v případě opakované evidence, jež by v letošním roce mělo vést k úspoře 0,8 mld. Kč (zákon č. 349/2023 Sb.), počítáme s vyššími výdaji na dávky v nezaměstnanosti, čemuž nasvědčuje i dosavadní plnění státního rozpočtu. Prostředky vyplacené v souvislosti s povodněmi se letos promítnou i v sociální oblasti, konkrétně ve formě mimořádné okamžité pomoci či mimořádného ošetřovného. Výsledkem všech výše popsaných faktorů v sociální oblasti je očekávaný růst peněžitých sociálních dávek v roce 2024 o 5,5 %, který by měl v letech výhledu zpomalit mírně nad 2 %.

Dotace by vlivem stabilizace na trzích s energiemi a úspor měly v roce 2024 klesnout o téměř 25 % na 2 % HDP. V poměrovém vyjádření by se měly snižovat i v dalších letech. Predikce pro tento rok počítá s poklesem částky na ubytování ukrajinských uprchlíků o 5,4 mld. Kč, přičemž v roce 2025 by z tohoto titulu mělo být vynaloženo okolo 1,5 mld. Kč. Zvýšení maximální částky příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením navyšuje výdaje od letošního roku odhadem o 1,1 mld. Kč (nařízení vlády č. 70/2024 Sb.).

Konsolidační balíček by měl přinést úspory rovněž v rámci **transferů**, proti tomu však budou stát v tuto chvíli obtížně kvantifikovatelné výdaje na již schválené či teprve připravované dotační programy v souvislosti s povodněmi v září 2024. Úspora na příspěvku pro solidární domácnost ubytovávající ukrajinské uprchlíky by v tomto roce měla činit 1,2 mld. Kč. Realizace poskytnutých garancí si letos vyžádá odhadem výdaj v úhrnné částce 3,4 mld. Kč. Od roku 2025 by pak měl státní rozpočet uspořit 2 mld. Kč z titulu snížení maximální výše příspěvku na stavební spoření (zákon č. 349/2023 Sb.).

Investice do fixních aktiv budou ovlivněny zvýšenými výdaji v oblasti dopravní infrastruktury a obrany. V případě projektů a programů EU hraje roli Národní plán obnovy a rozvíjející se finanční perspektiva 2021–2027. Investice by se tak v roce 2024 měly zvýšit o 1,8 % (Graf 2.3.6). Investiční aktivitu táhnou zejména investice ústředních vládních institucí, jejichž meziroční dynamika za první dvě čtvrtletí tohoto roku dosáhla 9,4 %, zatímco

investice místní vlády za stejné období meziročně klesly o 13,1 %. Tvorbu hrubého fixního kapitálu v posledním čtvrtletí tohoto roku a zejména pak v roce 2025 povzbudí obnova infrastruktury a majetku po povodních. Tempo celkových investic by tak v příštím roce mohlo dosáhnout 9,5 %, přičemž na růstu se budou podílet jak národní, tak evropské projekty. Po meziroční stagnaci investičních výdajů v roce 2026 by měl následovat pokles v roce 2027 v důsledku ukončení Národního plánu obnovy. Vedle toho ovšem počítáme s kladným růstem národních investic v celém horizontu výhledu.

Rostoucí veřejný dluh a vyšší úroveň úrokových sazeb povede k dalšímu nárůstu **úrokových výdajů**, které by měly v letošním roce dosáhnout 1,4 % HDP (Graf 2.3.7). Úrokové výdaje by se v poměrovém vyjádření měly až do konce horizontu výhledu pohybovat v rozmezí 1,3–1,4 % HDP. To bude důsledkem zlepšujícího se hospodaření sektoru vládních institucí a zpomalování dynamiky zadlužení (blíže část 2.4).

Tabulka 2.3.1: Výhled výdajů sektoru vládních institucí

		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	2 197	2 377	2 696	2 840	3 031	3 344	3 465	3 596	3 667	3 742
	<i>změna v %</i>	10,3	8,2	13,4	5,4	6,7	10,3	3,6	3,8	2,0	2,1
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	521	576	633	676	690	738	770	816	856	894
	<i>změna v %</i>	12,8	10,5	10,0	6,8	2,1	6,9	4,3	6,0	4,9	4,5
Mezispotřeba	<i>mld. Kč</i>	324	339	346	354	394	433	472	489	492	509
	<i>změna v %</i>	9,4	4,6	2,1	2,4	11,3	9,8	9,0	3,6	0,7	3,4
Sociální dávky jiné než naturální	<i>mld. Kč</i>	658	709	821	859	937	1 036	1 092	1 117	1 141	1 166
	<i>změna v %</i>	5,5	7,7	15,8	4,7	9,1	10,5	5,5	2,2	2,1	2,3
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	160	177	205	219	226	258	289	304	316	328
	<i>změna v %</i>	4,7	10,9	15,8	7,1	2,9	14,2	12,1	5,2	3,8	4,0
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	40	40	44	46	79	99	113	113	118	126
	<i>změna v %</i>	6,4	1,2	7,9	4,8	72,4	25,0	14,6	0,1	4,6	6,7
Dotace	<i>mld. Kč</i>	119	128	173	200	151	208	157	159	156	157
	<i>změna v %</i>	8,8	7,3	35,1	15,8	-24,7	37,8	-24,5	1,6	-2,3	0,7
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	224	253	277	287	320	370	377	412	412	377
	<i>změna v %</i>	31,3	12,6	9,6	3,8	11,2	15,7	1,8	9,5	0,0	-8,5
Kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	37	37	68	56	51	37	42	32	28	29
	<i>změna v %</i>	22,1	-2,4	84,9	-17,7	-7,5	-27,9	12,5	-23,8	-12,3	5,2
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	113	119	130	142	183	167	155	154	149	155
	<i>změna v %</i>	3,5	5,9	8,6	9,5	28,5	-8,8	-7,0	-0,4	-3,5	4,1

Zdroj: ČSÚ (2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.3.2: Výdajová diskreční opatření

		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Opatření na výdajové straně celkem	<i>mld. Kč</i>	-61,6	-47,5	-181,2	5,9	17,0	-69,6	105,9	-13,8	27,1	-0,6
Sociální dávky	<i>mld. Kč</i>	-10,9	-17,3	-49,4	19,7	-31,0	7,7	11,6	-7,6	5,2	-1,4
Náhrady zaměstnancům*	<i>mld. Kč</i>	-32,2	-30,0	-34,3	-9,4	3,3	-25,7	-7,8	-19,8	1,8	0,3
Zdravotnictví	<i>mld. Kč</i>	-13,0	-	-24,7	5,9	12,5	-1,4	-3,3	-	-	-
Dotace	<i>mld. Kč</i>	0,5	-1,6	-44,9	-12,3	45,9	-76,9	117,7	8,1	1,5	0,0
Kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	-6,1	5,6	-27,4	8,8	4,0	13,3	-2,0	2,4	0,5	-
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	0,2	-4,3	-0,5	-6,7	-17,6	13,2	-10,3	3,1	18,2	0,5

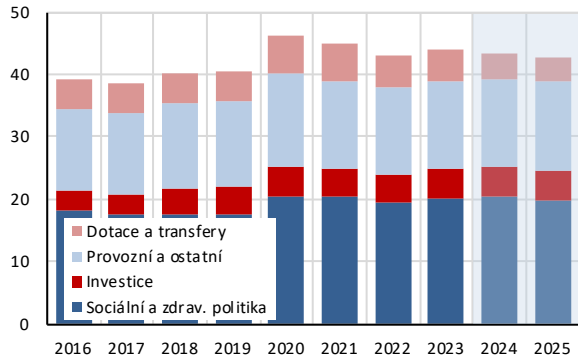
Pozn.: Údaje zobrazují meziroční diskreční změny opatření na výdajové straně veřejných rozpočtů. Kladné hodnoty značí zlepšení salda.

* Náhrady zaměstnancům se aktualizují až po dosažení konečné dohody pro návrh státního rozpočtu na rok t+1.

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.3.1: Struktura celkových výdajů

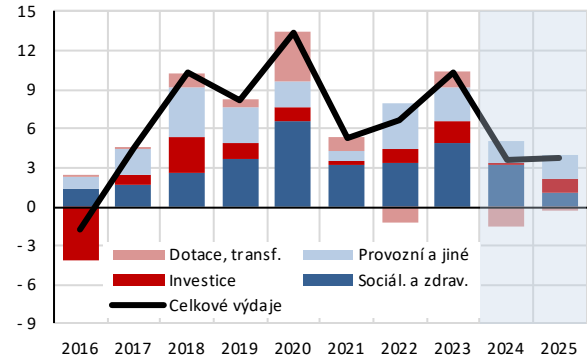
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.2: Vývoj výdajů

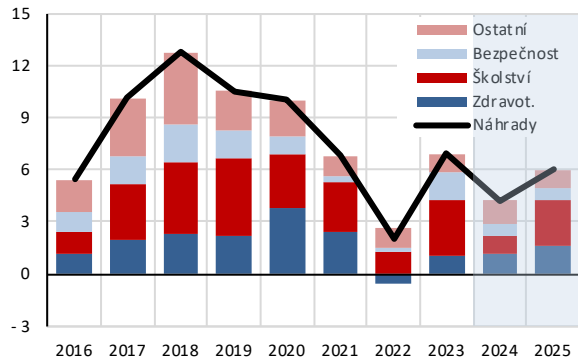
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.3: Náhrady zaměstnancům

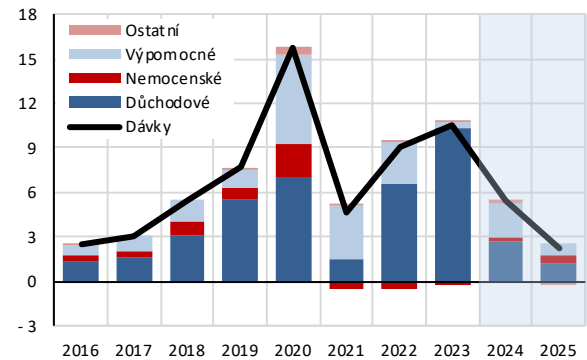
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.4: Peněžitě sociální dávky

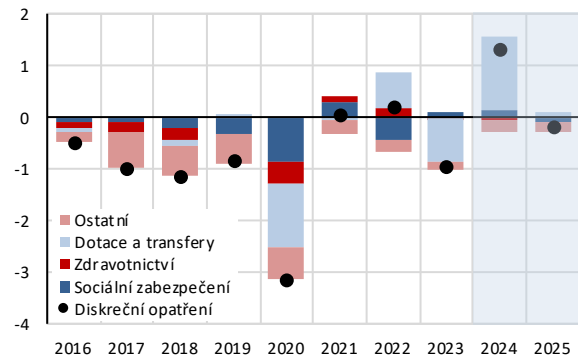
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.5: Výdajová diskreční opatření

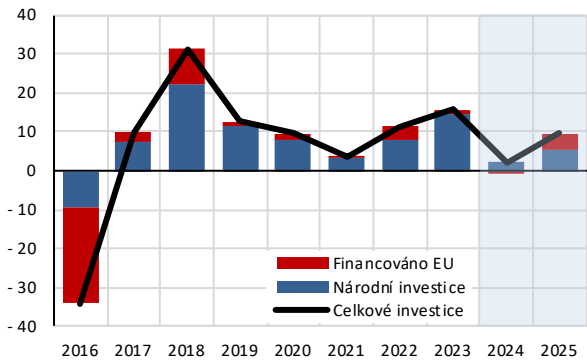
% HDP

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.3.6: Investice vládních institucí

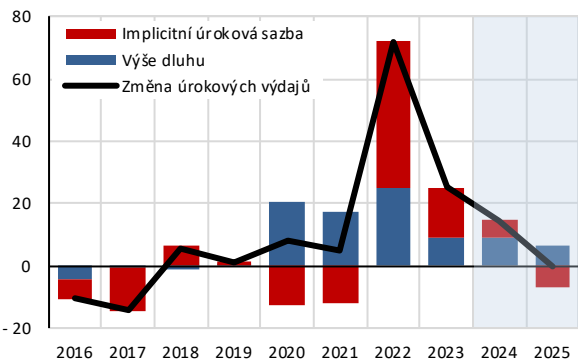
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.7: Úrokové výdaje

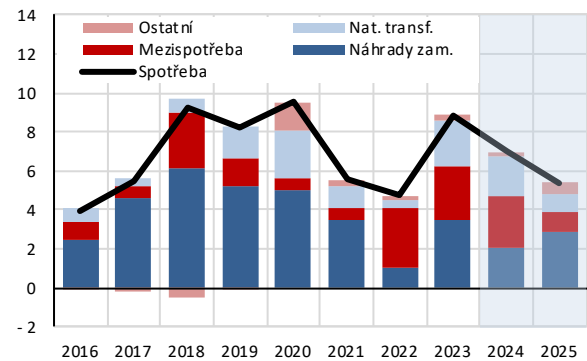
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.8: Výdaje na konečnou spotřebu

změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024b). Predikce MF ČR.

2.4 Dluh sektoru vládních institucí

Deficitní hospodaření sektoru vládních institucí se promítá do **výše dluhu**, který na konci roku 2024 očekáváme ve výši téměř 44 % HDP (Graf 2.4.1). V příštím roce by zadlužení mělo vzrůst o 0,9 p. b. na 44,8 % HDP. V roce 2026 by mělo dojít k zastavení růstu dluhové kvóty, s tím, že na konci horizontu výhledu by se zadlužení mělo pohybovat kolem 45 % HDP.

ČR by tak měla po celou dobu výhledu plnit referenční kritérium Smlouvy o fungování EU pro dluh (**maastrichtské kritérium** 60 % HDP). Úroveň dluhové kvóty také plní **národní pravidlo** dané zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, jež posuzuje výši dluhu sektoru vládních institucí očištěnou o rezervu peněžních prostředků vzniklou financováním státního dluhu vůči hranici 55 % HDP (Tabulka 2.4.1).

Z hlediska příspěvků ke změně dluhu je v letošním roce dominantním faktorem **primární deficit** a vývoj úrokových nákladů. Primární deficit v poměru na HDP by se měly postupně snižovat, ať už v důsledku opatření přijatých v konsolidačním balíčku či ekonomického růstu. Na konci horizontu predikujeme vyrovnané primární saldo sektoru vládních institucí. Nicméně požadavek na dodržení hodnot strukturálních sald stanovených zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti představuje k této prognóze pozitivní riziko (MF ČR, 2024e). **Úrokové náklady** by se ve výhledových letech měly v poměrovém

vyjádření pohybovat mezi 1,3 a 1,4 % HDP. Predikce počítá s postupným poklesem výnosů státních dluhopisů. Desetiletá úroková míra pro konvergenční účely by se měla z očekávané průměrné hodnoty 3,9 % p. a. pro rok 2024 snížit v letech výhledu o 0,4 p. b. Podobně by se měly vyvíjet i výnosy 5letých dluhopisů, které by z predikovaných 3,7 % p. a. v roce 2024 měly v letech výhledu klesnout na 3,5 % p. a. Růst **nominálního HDP** by měl zvyšování dluhové kvóty nadále brzdit, přestože jeho tempo oproti rokům 2022 a 2023 výrazně zvolní.

Současná predikce nepočítá s žádnými významnějšími privatizačními příjmy podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Největší podíl na zadlužení sektoru vládních institucí mají ústřední vládní instituce (Tabulka 2.4.1), jejichž dluh by měl v roce 2024 dosáhnout 3 634 mld. Kč. Tvořil by tím cca 98 % celkového (nekonsolidovaného) dluhu sektoru vládních institucí. Dluh místních vládních institucí představuje zbylá zhruba 2 %. Odhadujeme, že v roce 2024 dosáhne 80 mld. Kč a v dalších letech bude kolem této hodnoty oscilovat z důvodu predikovaného přebytečného hospodaření. Fondy sociálního zabezpečení vykazují dlouhodobě zanedbatelnou míru zadluženosti. V případě zdravotních pojišťoven předpokládáme prakticky vyrovnané hospodaření.

Tabulka 2.4.1: Hrubý konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí

		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Vládní instituce celkem	mld. Kč	1 735	1 740	2 150	2 567	2 998	3 234	3 510	3 765	3 997	4 173
Ústřední vládní instituce	mld. Kč	1 752	1 793	2 223	2 661	3 105	3 352	3 634	3 897	4 142	4 329
Místní vládní instituce	mld. Kč	84	84	87	87	89	86	80	82	81	80
Fondy sociálního zabezpečení	mld. Kč	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0
Poměr dluhu vládních institucí k HDP	% HDP	31,7	29,6	36,9	40,7	42,5	42,4	43,9	44,8	45,3	45,1
Příspěvky ke změně poměru dluhu k HDP											
Změna dluhu	p. b.	-2,1	-2,1	7,3	3,8	1,8	-0,1	1,5	0,8	0,5	-0,2
Primární deficit	p. b.	-1,6	-1,0	4,9	4,2	2,0	2,5	1,4	0,9	0,3	0,0
Úroky	p. b.	0,7	0,7	0,7	0,7	1,1	1,3	1,4	1,3	1,3	1,4
Růst HDP v běžných cenách	p. b.	-1,8	-2,2	0,3	-2,8	-4,3	-3,2	-2,0	-2,2	-2,1	-2,1
Ostatní faktory ¹⁾	p. b.	0,6	0,4	1,4	1,7	3,0	-0,7	0,7	0,8	1,0	0,5
Dluh podle zákona č. 23/2017 Sb. ²⁾	% HDP	31,7	29,6	36,9	40,7	42,5	42,4	43,9	44,8	45,3	45,1
Likvidní finanční aktiva ³⁾	% HDP	14,4	13,6	15,8	18,8	17,5	17,8	17,3	16,8	16,0	15,3
Čistý finanční dluh ⁴⁾	% HDP	17,3	15,9	21,1	21,9	25,0	24,7	26,6	28,0	29,3	29,8

1) Ostatní faktory tvoří rozdíly hotovostního a aktuálního principu, čisté pořízení finančních aktiv a přecenění a další faktory.

2) Dluh sektoru veřejných institucí dle zákona č. 23/2017 Sb. je roven rozdílu dluhu sektoru vládních institucí a rezervy volných peněžních prostředků vytvářených dle zákona č. 218/2000 Sb.

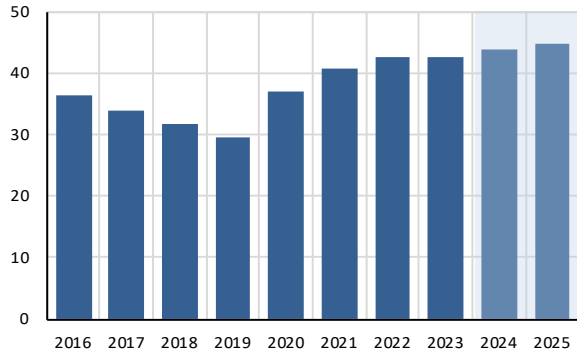
3) Likvidní finanční aktiva zahrnují měnové zlato, zvláštní práva čerpání, oběživo a vklady, cenné papíry jiné než účasti (v tržní hodnotě) a účasti kótované na burze cenných papírů.

4) Čistý finanční dluh je rozdílem mezi dluhem dle zákona č. 23/2017 Sb. a likvidními finančními aktivy.

Zdroj: ČSÚ (2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.4.1: Dluh sektoru vládních institucí

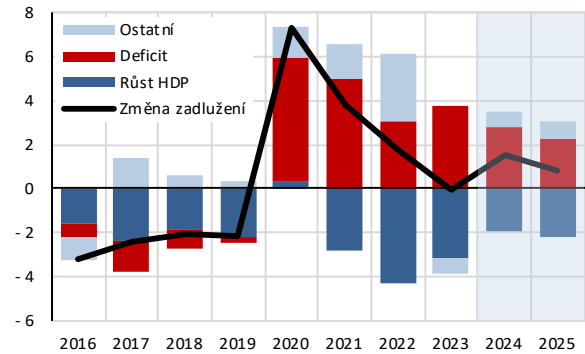
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.4.2: Změna dluhové kvóty

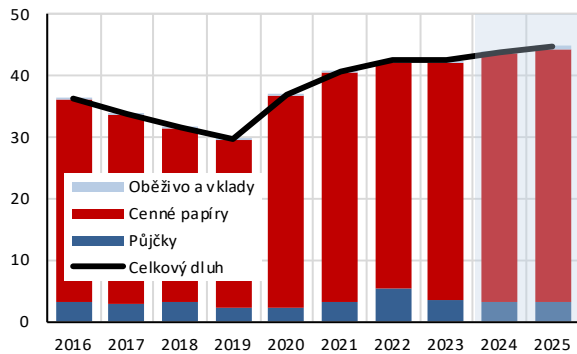
v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.4.3: Vládní dluh podle typu instrumentu

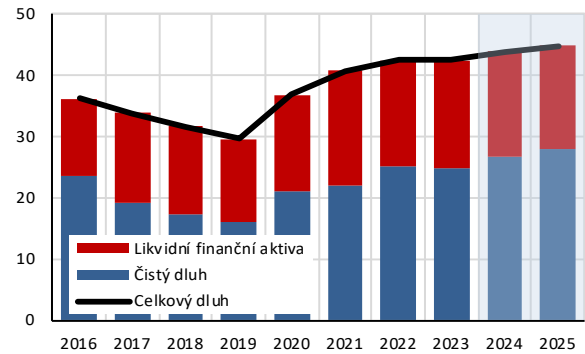
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.4.4: Hrubý a čistý dluh sektoru vládních institucí

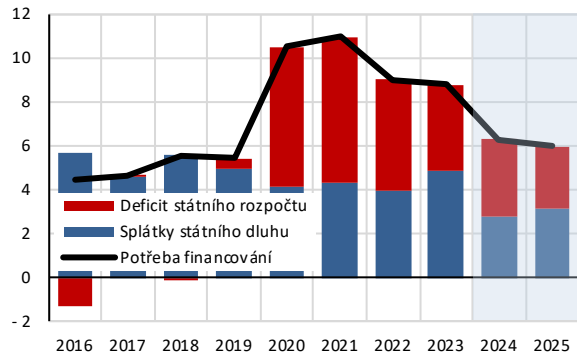
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Predikce MF ČR.

Graf 2.4.5: Potřeba financování státního dluhu

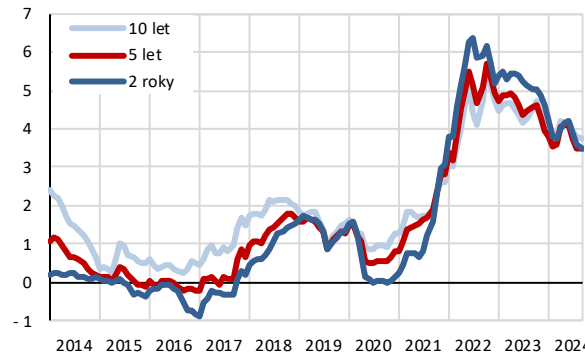
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a), MF ČR. Predikce MF ČR.

Graf 2.4.6: Výnosy státních dluhopisů dle splatnosti

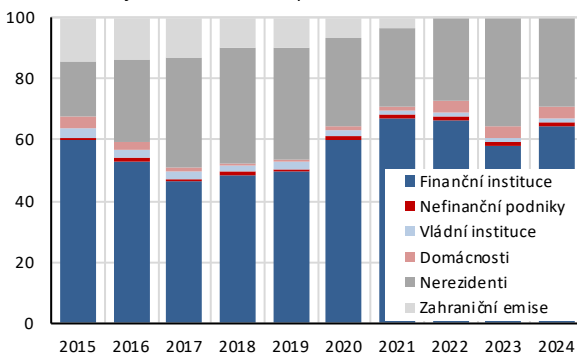
% p. a.

Zdroj: ČNB (2024).

Graf 2.4.7: Struktura státních dluhopisů dle držitele

% celkového objemu státních dluhopisů v oběhu, stav na konci období

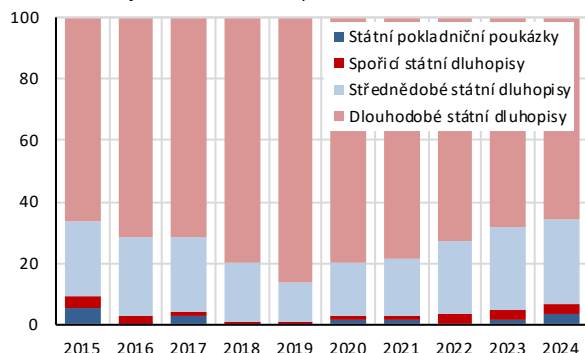

Pozn.: V roce 2024 jde o stav ke konci září.

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.4.8: Struktura státních dluhopisů dle typu

% celkového objemu státních dluhopisů v oběhu, stav na konci období

Pozn.: V roce 2024 jde o stav ke konci září.

Zdroj: MF ČR.

2.5 Analýza citlivosti

Analýza citlivosti je kalkulována pomocí dynamického stochastického modelu všeobecné rovnováhy vytvořeného MF ČR. Alternativní scénáře se zaměřují na některé aktuální otázky možného budoucího vývoje. První scénář uvažuje nižší ekonomický růst v EU a jeho dopady na vysoce otevřenou českou ekonomiku závislou na vnějším prostředí. Druhý alternativní scénář hodnotí možné náhlé zvýšení úrokových sazeb. Oba alternativní scénáře jsou odvozeny od základního scénáře Fiskálního výhledu. V obou případech předpokládáme odchýlení se od základního scénáře vždy v prvním pololetí roku 2025.

Ekonomický vývoj u obchodních partnerů v EU je pro hospodářský růst malé otevřené ekonomiky ČR podstatný. První scénář předpokládá **pomalejší růst HDP v EU pro rok 2025** o 2,6 p. b., což odpovídá směrodatné odchylce v období let 2002–2023.

Snížení zahraniční poptávky po domácích produktech by se v první fázi projevilo poklesem čistého exportu. Následný tlak na depreciaci měny by ovšem prostřednictvím dražších importů negativní efekty na čistý export tlumil. Horší výsledek zahraničního obchodu by se projevil ve zpomalení růstu reálného HDP ČR o 0,7 p. b. v roce 2025 oproti základnímu scénáři. Nižší růst zisků firem z titulu slabšího exportu by zpomalil růst investic o 0,8 p. b. Nižší produkce firem by se také negativně promítla do poptávky po práci a následně do redukce tempa růstu nominálních mezd. Negativní důchodový efekt v podobě relativně nižších mezd a výnosů z kapitálu by z růstu spotřeby domácností ubral 0,3 p. b.

Dopady na saldo sektoru vládních institucí jsou v prvním roce výhledu negativní ve výši 0,3 p. b., v dalších letech je pak diference maximálně 0,1 p. b. Nižší hospodářský výkon má na straně příjmů dopad na daně a pojistné, na straně výdajů pak vede zejména ke zvýšení výdajů na dávky v nezaměstnanosti. V letech výhledu se v zákonné valorizaci dávek důchodového pojištění projevuje nižší inflace. Míra zadlužení by pak vzrostla o 0,4 p. b. více než v základním scénáři. Kromě vyššího deficitu by se zde promítla nižší úroveň nominálního HDP v celém horizontu.

Dynamický model v druhém scénáři simuluje dodatečné **zprísnění monetární politiky pro rok 2025** o 1,1 p. b. nad rámec daný základním scénářem. Tato hodnota odpovídá směrodatné odchylce vývoje krátkodobé úrokové míry v období od roku 2002 do roku 2023.

Restriktivnější měnová politika by měla mírně negativní efekt na ekonomický vývoj. Tlak na zhodnocení české měny by vedl ke zdražení vývozu, zatímco importované zboží by se stalo relativně levnějším. Zpomalení exportu o 0,3 p. b. by vzhledem k vysoké dovozní náročnosti vývozu vytvářelo tlak na pokles importu. Podobně by působily nižší tržby a pokles zisku ekonomických subjektů. Výsledkem by bylo mírné snížení dynamiky importu oproti základnímu scénáři.

Další negativní vliv na spotřebu představují nižší příjmy domácností z titulu pomalejšího růstu mezd. Vyšší úroková míra by navíc domácnosti motivovala spořit, a odkládat tedy spotřebu do budoucna. Restriktivní měnová politika by tak ve výsledku vedla ke snížení tempa růstu spotřeby domácností o 0,2 p. b.

Ziskovost firem by se v důsledku poklesu zahraniční i domácí poptávky snížila. Firmy by na pokles zisků a zdražení úvěrů reagovaly zpomalením růstu investic o 0,2 p. b. Zpomalení agregátní poptávky by dále vedlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti oproti základnímu scénáři o 0,3 p. b., a také k nižší dynamice mezd.

Vzhledem k negativnímu dopadu vyšší úrokové míry na investice, spotřebu a export by výsledný dopad do růstu HDP byl taktéž negativní, a to v rozsahu 0,2 p. b. Vyšší růst úrokových měr a pomalejší růst produktu by vedly ke snížení míry inflace o 0,3 p. b.

Dopady na veřejné finance jsou u tohoto scénáře relativně menší než u prvního scénáře. Efekty na příjmy a výdaje se vzájemně téměř kompenzují, nejvýznamnější položky výdajů, tedy sociální výdaje, rostou méně z důvodu nižší dynamiky inflace a reálných mezd. Ve výsledku se míra zadlužení sektoru vládních institucí na konci horizontu výhledu liší od základního scénáře pouze o 0,2 p. b.

Tabulka 2.5.1: Základní a modelové scénáře makroekonomických simulací

		2024	2025	2026	2027
		Predikce	Predikce/ Simulace	Výhled/ Simulace	Výhled/ Simulace
Hrubý domácí produkt	změna v %, s.c.	1,1	2,5	2,6	2,6
Spotřeba domácností	změna v %, s.c.	1,9	3,7	3,1	2,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %, s.c.	0,9	3,6	3,5	3,3
Export zboží a služeb	změna v %, s.c.	2,0	3,3	3,5	3,2
Import zboží a služeb	změna v %, s.c.	0,8	5,6	4,7	3,9
Index spotřebitelských cen	změna v %	2,4	2,3	2,1	2,0
Zaměstnanost	změna v %	2,5	-0,1	0,1	-0,2
Objem mezd a platů	změna v %	6,2	6,3	5,2	4,7
Míra nezaměstnanosti	%	2,6	2,5	2,4	2,4
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-2,8	-2,3	-1,7	-1,4
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	43,9	44,8	45,3	45,1
Alternativní scénář I. - pomalejší růst v EU v roce 2025					
Hrubý domácí produkt	změna v %, s.c.	1,1	1,8	2,7	2,6
Spotřeba domácností	změna v %, s.c.	1,9	3,4	2,9	2,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %, s.c.	0,9	2,8	3,2	3,3
Export zboží a služeb	změna v %, s.c.	2,0	1,5	3,3	3,2
Import zboží a služeb	změna v %, s.c.	0,8	4,2	4,3	3,8
Index spotřebitelských cen	změna v %	2,4	2,2	2,1	2,0
Zaměstnanost	změna v %	2,5	-0,4	0,2	-0,2
Objem mezd a platů	změna v %	6,2	5,9	5,2	4,7
Míra nezaměstnanosti	%	2,6	2,7	2,4	2,4
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-2,8	-2,6	-1,8	-1,4
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	43,9	45,1	45,6	45,5
Alternativní scénář II. - nárůst domácí úrokové míry					
Hrubý domácí produkt	změna v %, s.c.	1,1	2,3	2,5	2,6
Spotřeba domácností	změna v %, s.c.	1,9	3,5	3,0	2,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %, s.c.	0,9	3,4	3,6	3,3
Export zboží a služeb	změna v %, s.c.	2,0	3,0	3,3	3,2
Import zboží a služeb	změna v %, s.c.	0,8	5,5	4,7	3,9
Index spotřebitelských cen	změna v %	2,4	2,0	2,0	2,0
Zaměstnanost	změna v %	2,5	-0,2	0,1	-0,2
Objem mezd a platů	změna v %	6,2	6,1	5,1	4,7
Míra nezaměstnanosti	%	2,6	2,8	2,4	2,4
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-2,8	-2,4	-1,7	-1,4
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	43,9	44,9	45,4	45,3

Zdroj: MF ČR (2024b). Predikce, výpočty a simulace MF ČR.

3 Mezinárodní srovnání

Posilování výdajů na obranu v důsledku pokračujícího geopolitického napětí, zvýšené veřejné výdaje následkem vysoké inflace a konečně i likvidace škod způsobených přírodními katastrofami vyvolávají po odeznění pandemie tlak na veřejné finance v řadě zemí EU. Ve srovnání s rokem 2019 nebude na konci roku 2024 dle předložených predikcí v žádné zemi absolutní výše veřejného dluhu nižší, nicméně v poměru k HDP by se zadlužení mělo snížit v 8 z nich.

Restriktivní měnová politika centrálních bank v EU zvýšila výnosy státních dluhopisů, což má v kombinaci s jejich vysokou nabídkou v důsledku deficitního hospodaření ústředních vládních institucí za následek rostoucí výdaje na obsluhu státního dluhu. Loňský rok byl poznamenán nestandardním tvarem výnosových křivek, kterému země EU přizpůsobily svoje financující strategie. S uvolňováním měnové politiky od druhého pololetí letošního roku dochází k poklesu výnosů státních dluhopisů, kdy desetileté státní dluhopisy pro konvergenční účely se v zemích EU doposud meziročně snížily v průměru o 0,3 p. b.

3.1 Saldo a dluh veřejných financí v zemích EU

Saldo v poměru k HDP se v roce 2023 meziročně zlepšilo v 9 zemích EU (nejvíce v Lotyšsku o 2,5 p. b.), v 17 zemích EU, včetně ČR, se naopak zhoršilo (nejvíce na Slovensku o 3,5 p. b.), v Litvě zůstalo na stejné úrovni. Dánsko, Irsko a Kypr zaznamenaly i nadále přebytek, byť meziročně nižší, přebytku navíc dosáhlo i Portugalsko. Naopak nejvyšší deficit vykazala Itálie s 7,2 % HDP, a dále Maďarsko a Rumunsko nad 6 % HDP a Francie, Polsko a Slovensko nad 5 % HDP. Tedy víceméně země, které hospodařily s nejvyššími deficity i rok předtím.

Za rok 2023 se nad referenční hodnotou Smlouvy o fungování EU ocitlo 10 zemí včetně ČR (o 2 méně než v roce 2022), a hraniční hodnoty dosáhlo Finsko. Na všechny z nich kromě ČR a Španělska je uvalena **procedura při nadměrném schodku**.¹ **Všeobecná úniková klauzule** z března 2020, podle které se členské státy mohly odchýlit od rozpočtových požadavků stanovených evropským fiskálním rámcem, byla EK ke konci roku 2023 deaktivována. Od té doby se opět aplikují běžná pravidla uvedené procedury, ovšem od konce dubna 2024 po reformě fiskálních pravidel EU.

Za rok 2024 se podle podzimní notifikace vládního deficitu a dluhu² očekává nejvyšší deficit v Rumunsku (7,0 % HDP), a dále nad 5 % HDP ještě v Polsku a na Slovensku. Ve srovnání s poměrovými saldy za rok 2023 se zlepšení predikuje v 9 zemích EU včetně ČR, nejvíce v Itálii (snížení deficitu o 3,4 p. b.) a Irsku (zvýšení přebytku o 3,0 p. b.). Naopak nejvýraznější meziroční zhoršení salda v poměrovém vyjádření se očekává v Litvě a Chorvatsku. Přebytkovými zeměmi by za rok 2024 měly zůstat Dánsko, Irsko, Kypr a Portugalsko, přičemž

v Dánsku si navíc přebytkové hospodaření udržují všechny hlavní části sektoru vládních institucí.

Pod referenční hodnotou Paktu o stabilitě a růstu, co se týká predikovaného salda za rok 2024, by se mělo udržet 14 zemí včetně ČR. Bulharsko, Estonsko a Španělsko by měly dosáhnout deficitů těsně nad hranicí 3 % HDP. K zemím, které by nově nesplnily schodkové kritérium za rok 2024 oproti předchozímu roku, se mimo již zmíněné Bulharsko a Estonsko připojí Finsko a Rakousko.

Snížování výše dluhu sektoru vládních institucí v poměru k HDP před rokem 2020 bylo pandemickými faktory včetně následného zhoršení ekonomického vývoje velmi razantně narušeno. Nyní ve většině zemí po kulminaci dluhové kvóty v letech 2020 a 2021 nastává obrat a zadlužení se buď začíná snižovat, nebo alespoň zpomalovat. V některých zemích (Dánsko, Irsko, Kypr, Portugalsko a Švédsko) se podařilo v minulých letech snížit dluh i v absolutní výši, nikde však na předkrizovou úroveň roku 2019. Nicméně vzhledem k obnovenému hospodářskému oživení se tak stalo v některých případech pro poměrový ukazatel dluhu, navzdory významně rostoucím výdajům na obranu (mimo zmíněnou pětici zemí se jedná o Chorvatsko a Řecko).

V roce 2023 se podařilo veřejné zadlužení snížit 17 zemím EU včetně ČR, nejvíce v Portugalsku a Řecku (přes 13 p. b.). Naproti tomu v nejméně zadlužených zemích, konkrétně Estonsku a Bulharsku, byla situace opačná. Tyto země dokonce zaznamenaly jedny z nejvyšších nárůstů absolutní výše dluhu (o 10,7 %, resp. 12,0 %). V tomto ohledu nejvyšší dynamiku zaznamenalo Rumunsko ve výši 17,9 % (pro srovnání v ČR dluh absolutně vzrostl o 7,9 %). Dluhové fiskální kritérium 60 % HDP za rok 2023 splnilo stejně jako v roce předchozím 14 členských zemí včetně ČR. Vyšší dluh než roční HDP dosahují setrvale veřejné finance v Řecku, Itálii, Francii, Belgii a také ve Španělsku.

V roce 2024 se meziroční zlepšení relativního zadlužení očekává v 10 zemích EU, nejvíce v Řecku a na Kypru, kde se spolu s Irskem predikuje i meziroční snížení dluhu

¹ Dne 26. července 2024 rozhodla Rada EU o existenci nadměrného schodku v Belgii, Francii, Itálii, Maďarsku a Polsku, na Maltě a na Slovensku. Doporučení ke snížení schodku jim budou adresována do konce roku 2024, na základě nových fiskálně-strukturálních plánů. Procedura, trvající od roku 2020, stále není uzavřena s Rumunskem z důvodu plánovaných schodků.

² Francie nedodala údaje za saldo a dluh sektoru vládních institucí na rok 2024 ani v rámci podzimní notifikace vládního deficitu a dluhu. Není tudíž v hodnocení členských zemí EU za rok 2024 zahrnuta.

v absolutním vyjádření. Naopak nejvíce má relativní výše dluhu sektoru vládních institucí za rok 2024 vzrůst v Polsku a Finsku, absolutní výše dluhu pak v dlouhodobě nejméně zadluženém Estonsku (o 18,8 %, a to na 23,3 % HDP). Podobný vývoj by měl nastat také v Bulharsku (růst dluhu o 16,2 % na 24,9 % HDP) a v Lucembursku (růst dluhu o 11,3 % na 27,5 % HDP) jako dalších zemích s nejnižším dluhem na HDP v EU. V letošním roce by mělo své zadlužení mít pod referenční hranicí 60 % HDP celkem 15 zemí. Kromě států, jež byly s tímto kritériem v souladu i v roce 2023, bude referenční hodnotu plnit i Chorvatsko (pokles na 58,9 % HDP). Pokud srovnáme predikovaný konec roku 2024

s předkrizovým rokem 2019, dluh se v relativním vyjádření sníží v 8 zemích, z nichž nejvíce na Kypru, v Řecku (cca o 27 p. b.) a v Portugalsku (přes 22 p. b.).

Poznámka: Během hodnocení podzimních národních notifikací vládního deficitu a dluhu Eurostat udělil podle čl. 15 odst. 1 nařízení Rady ES č. 479/2009, ve znění pozdějších novel, výhradu Estonsku za nekvalitní údaje pro rok 2023 v podobě nesprávného časového zachycení výdajů na obranu ve výši cca 0,4 % HDP, které tamní statistický úřad chybně přesméroval do dalších let.

3.2 Financování dluhu veřejných financí v zemích EU

Hrubá výpůjční potřeba vlády představuje zdroje na pokrytí potřeby financování, které si vláda zajišťuje výpůjčními operacemi. V zemích EU se jedná primárně o vydávání a prodeje státních dluhopisů. Z velké části je tvoří střednědobé a dlouhodobé fixně úročené domácí státní dluhopisy, které jsou doplňovány emisemi krátkodobých státních pokladničních poukázek, inflačními dluhopisy a v posledních letech i emisemi tzv. zelených dluhopisů (zejména Německo, Francie, Belgie či Maďarsko). Kromě dluhových instrumentů přijímají vlády zá půjčky a úvěry od mezinárodních institucí. Při koncipování strategie financování musí být brány v úvahu nejen náklady spojené s financováním, ale také riziko (refinanční, úrokové či měnové). Jelikož jsou země EU od roku 2020 vystaveny neočekávaným krizím s významnými fiskálními dopady, reagují vlády aktualizací jejich výpůjční strategie i v průběhu roku, např. změnou struktury a objemu instrumentů v plánovaných aukcích, emisemi nových instrumentů či úpravou počtu aukcí.

3.2.1 Dluhopisové financování v zemích eurozóny

Měnová politika centrálních bank výrazně působí na vývoj na dluhopisových trzích v zemích EU. V zemích eurozóny jsou od roku 2022 výnosy státních dluhopisů ovlivňovány dvěma kanály měnové politiky ECB, nepřímou pak také měnovou politikou Federálního rezervního systému. První kanál spočívá v postupném zvyšování úrokových sazeb ECB v letech 2022–2024 s vrcholem na úrovni 4,0 % (depozitní sazba) v reakci na vysokou míru inflace v zemích eurozóny. Historicky nejvyšší úroveň úrokových sazeb ponechala ECB až do června 2024, kdy začala s jejich snižováním na současných 3,25 %. Druhým kanálem bylo omezení programů nákupu státních dluhopisů ze strany ECB. V rámci Programu nákupu aktiv (APP) byly od července 2023 ukončeny i reinvestice státních dluhopisů a postupně se tak snižuje objem držovaných státních dluhopisů. U Nouzového pandemického programu nákupu aktiv (PEPP) rozhodla ECB v prosinci 2023 o pokračování reinvestic splatných státních dluhopisů v plné výši pro první pololetí roku 2024. Od července 2024 pak dochází ke snižování objemu portfolia

o 7,5 mld. eur měsíčně a ke konci roku 2024 budou reinvestice státních dluhopisů ukončeny. V průběhu roku 2023 tak v důsledku měnové politiky ECB doznala výnosová křivka státních dluhopisů značných změn. Od dubna 2023 začala mít výnosová křivka na svém krátkém konci (do cca 3 let doby do splatnosti) inverzní tvar. Tato „inverze“ ve výnosech se v průběhu loňského roku prohlubovala souvztažně s paralelním posunem celé výnosové křivky směrem nahoru, což se projevilo vyššími výnosy státních dluhopisů zejména u krátkých splatností, kde výnosy dosahovaly dokonce vyšších úrovní než u velmi dlouhých splatností. Od splatnosti 5 let pak již měla výnosová křivka standardní konkávní tvar. U výnosů desetiletých státních dluhopisů pro konvergenční účely (dále jen „desetileté státní dluhopisy“) došlo v loňském roce k jejich průměrnému meziročnímu růstu o 1,3 p. b., kdy největší nárůst výnosů byl zaznamenán v pobaltských státech (např. v Litvě o 2,3 p. b., v Lotyšsku a Estonsku o 1,6 p. b.) zejména z důvodu vyšší rizikové prémie kvůli zvýšenému geopolitickému riziku. Např. v Litvě tak byly v roce 2023 realizovány aukce domácích státních dluhopisů za více než dvojnásobný výnos do splatnosti (průměrně za 3,9 % p. a.) ve srovnání s předchozím rokem, významnou část hrubé výpůjční potřeby (cca 46 %) však vláda financuje prostřednictvím emisí dluhopisů na zahraničních trzích za nižší výnosy do splatnosti, a to po celé délce výnosové křivky. To umožňuje udržovat celkové úrokové výdaje na relativně nízkých úrovních (0,6 % HDP v roce 2023). V Estonsku jsou od vypuknutí pandemie do financování výpůjční potřeby vlády kromě půjček zapojeny významnou měrou emise státních dluhopisů, a to buď ve formě státních pokladničních poukázek, nebo eurobondů. Dluhové instrumenty jsou v případě hospodářské krize dále doplňovány prostředky ze Stabilizačního rezervního fondu. V loňském roce tak financovala estonská vláda výpůjční potřebu prostřednictvím několika emisí státních pokladničních poukázek za průměrný aukční výnos 3,7 % p. a. a jedním prodejem 9letého eurobondu na sekundárním trhu

(s výnosem 3,6 % p. a.)³. Obdobný meziroční růst výnosů jako v pobaltských zemích byl i na Slovensku (o 1,6 p. b.), kdy dosažené výnosy překonaly i úroveň výnosů ve Španělsku nebo Portugalsku. **Slovenská** vláda tak v loňském roce financovala více než polovinu hrubé výpůjční potřeby prostřednictvím syndikovaných⁴ prodejů dluhopisů s průměrným výnosem do splatnosti ve výši 3,8 % p. a., v aukcích pak prodávala státní dluhopisy s výrazně nižší dobou do splatnosti (meziroční pokles o cca 3,7 roku) a za téměř dvojnásobný výnos do splatnosti (3,7 % p. a.) ve srovnání s rokem 2022. Nejvyšších průměrných výnosů desetiletých státních dluhopisů však v loňském roce dosahovala Itálie (4,3 % p. a.) a Řecko (4,0 % p. a.). **Italská** vláda tak v aukcích prodávala státní dluhopisy za průměrný výnos do splatnosti ve výši 3,8 % p. a. (meziroční zvýšení o 2 p. b.), což je nejvyšší hodnota od roku 2008. Aukce domácích dluhopisů byly doplněny mj. vydáním několika emisí tzv. zelených dluhopisů, kdy v roce 2023 byl prostřednictvím syndikovaného prodeje vydán doposud největší objem italských zelených dluhopisů (10 mld. eur při pětinasobné poptávce investorů). V **Řecku** dokonce došlo k meziročnímu zvýšení průměrného aukčního výnosu do splatnosti státních dluhopisů o 2,4 p. b. na 3,7 % p. a. Řecká vláda i přes vysoké úrovně výnosů uskutečnila novou emisi 15letého dluhopisu s téměř čtyřnásobnou poptávkou investorů za výnos do splatnosti 4,5 % p. a. a znovuotevřela emisi 20letého dluhopisu za výnos do splatnosti 3,9 % p. a. Emise střednědobých i velmi dlouhých státních dluhopisů pak umožňuje řecké vládě udržovat vysokou dobu do splatnosti dluhu sektoru vládních institucí (cca 19 let). Naopak nejnižších průměrných výnosů desetiletých státních dluhopisů dosáhlo i v loňském roce **Německo** (2,4 % p. a.), což je však více než dvojnásobná úroveň ve srovnání s rokem 2022. V posledních letech německá vláda ve větší míře využívá k financování hrubé výpůjční potřeby dluhové instrumenty s kratší dobou do splatnosti včetně státních pokladničních poukázek, které v roce 2023 tvořily cca 43 % celkového objemu státních dluhopisů prodaných v aukcích. Od roku 2020 využívá vláda k financování „zelených“ rozpočtových výdajů také zelené dluhopisy, a to se splatností od 5 do 30 let⁵. Objem těchto dluhopisů prodaných v loňském roce pokryl cca 3,5 % hrubé výpůjční potřeby německé vlády.

Kombinace inverzního a standardního tvaru výnosové

křivky přetrvává na dluhopisových trzích v zemích eurozóny i v letošním roce, přičemž na jejím krátkém konci došlo díky zahájení snižování úrokových sazeb k paralelnímu posunu směrem dolů. V současnosti tak dosahují výnosy desetiletých dluhopisů v zemích eurozóny stejné úrovně jako cenný papír se zbytkovou splatností kolem 1 roku. U výnosů desetiletých státních dluhopisů došlo ke konci třetího čtvrtletí letošního roku ve všech zemích k průměrnému meziročnímu poklesu o 0,3 p. b. (v Litvě výnosy v průměru stagnovaly). Největší pokles výnosů byl na Kypru o cca 0,8 p. b. a Řecku o 0,6 p. b., naopak pouze nepatrné snížení bylo dosaženo ve Francii, Irsku či na Slovensku. I přes pokles výnosů desetiletých státních dluhopisů je v **Řecku** i v letošním roce dosahován stejný průměrný aukční výnos do splatnosti (3,7 % p. a.) jako v loňském roce. Došlo však oproti minulému roku k významnému prodloužení průměrné doby do splatnosti emitovaných dluhových instrumentů o cca 4 roky na 16,8 let. I když je z větší části (54 %) hrubá výpůjční potřeba financována emisemi státních pokladničních poukázek, provedla řecká vláda několik emisí 10letých (za průměrný výnos 3,5 % p. a.) a 15letých (za 3,9 % p. a.) státních dluhopisů, a dokonce po třech letech vydala novou emisi 30letého dluhopisu s výnosem 4,3 % p. a. Ve **Francii** s ohledem na tvar výnosové křivky dochází v průběhu letošního roku při financování hrubé výpůjční potřeby k menšímu objemu emisí státních dluhopisů s kratší dobou do splatnosti, jelikož je průměrný aukční výnos státních pokladničních poukázek dokonce o 0,9 p. b. vyšší než v případě střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů (2,7 % p. a.). Státní dluh tak dosahuje nejvyšších úrovní průměrné doby do splatnosti (cca 8,5 let) za posledních 20 let, což významně snižuje refinanční riziko a rozkládá vliv nárůstu úrokových sazeb na úrokové výdaje. **Slovensko** se v letošním roce, po Itálii (průměrně 3,8 % p. a.) a Estonsku (3,6 % p. a.), potýká s nejvyššími výnosy desetiletých státních dluhopisů (3,5 % p. a.) ze zemí eurozóny. Na financování hrubé výpůjční potřeby nejsou již v posledních třech letech zapojeny státní pokladniční poukázky a je tak pokryta převážně aukcemi domácích střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů (za průměrný aukční výnos 3,5 % p. a. a dobou do splatnosti 9,5 let). Aukce domácích dluhopisů jsou doplňovány syndikovanými prodeji státních dluhopisů, kdy v letošním roce realizovala slovenská vláda po 11 letech prodej státních dluhopisů⁶ na švýcarském trhu.

3.2.2 Dluhopisové financování mimo eurozónu

V zemích mimo eurozónu se výnosy desetiletých státních dluhopisů v loňském roce z velmi vysokých úrovní dosažených v roce 2022 meziročně zvýšily v průměru o dalších 0,5 p. b. Výnosy rostly zejména v prvním čtvrtletí 2023 (meziročně o 1,9 p. b.) z důvodu přetrvávající

³ Od roku 2024 může Estonsko vydávat domácí státní dluhopisy, ať už pro institucionální investory, tak pro domácnosti. V září 2024 tak vydala estonská vláda 2letý dluhopis podle domácího práva v celkovém objemu 200 mil. eur a s výnosem do splatnosti ve výši 3,3 % p. a.

⁴ V rámci syndikovaného prodeje jsou státní dluhopisy prodávány investorům přímo prostřednictvím vybrané skupiny bank. Používá se při vyšších objemech emise nebo při vydávání nového dluhopisu.

⁵ Výnosy do splatnosti 5letých a 10letých zelených dluhopisů byly v průměru nižší o 0,1–0,2 p. b. v porovnání s aukčními výnosy konvenčních dluhopisů, u 30letých zelených dluhopisů byl výnos naopak vyšší o 0,3 p. b.

⁶ Jedná se o prodej dvou státních dluhopisů – 4letého v objemu 325 mil. CHF a 10letého v objemu 310 mil. CHF.

restriktivní měnové politiky centrálních bank, které udržovaly základní úrokové sazby na vysokých úrovních⁷. Ve 4. čtvrtletí 2023 začalo postupné uvolňování měnové politiky, což vedlo v tomto období k průměrnému meziročnímu poklesu výnosů desetiletých státních dluhopisů o 0,4 p. b. (v Maďarsku o 2,3 p. b. a v Polsku o 1,7 p. b., naopak jejich růst byl zaznamenán v Bulharsku (2,2 p. b.) a v severských zemích). V letošním roce (s výjimkou 2. čtvrtletí) dochází k dalšímu postupnému snižování výnosů desetiletých státních dluhopisů. Ke konci 3. čtvrtletí letošního roku se výnosy státních dluhopisů ve všech zemích, kromě Bulharska, meziročně snížily, a to v průměru o 0,4 p. b. Jedny z nejvyšších výnosů státních dluhopisů jsou v posledních letech v Maďarsku a Rumunsku. Reakcí **maďarské** vlády byla úprava strategie financování výpůjční potřeby v podobě snížení objemu emitovaných státních dluhopisů se splatností nad 10 let a větší zapojení státních pokladničních poukázek a dluhopisů s kratší dobou do splatnosti. V Maďarsku tak došlo v loňském roce k ztrojnásobení objemu emitovaných státních pokladničních poukázek oproti plánu za průměrný aukční výnos 11,8 % p. a., letos dosahuje jejich výnos 6,4 % p. a. Tím dochází k pružnějšímu přizpůsobení se poptávce na trhu, včetně zlepšení jeho likvidity. Ke snížení výnosů do splatnosti dochází i u domácích střednědobých a dlouhodobých dluhopisů, kdy průměrný aukční výnos v letošním roce meziročně klesl o 1,7 p. b. na 6,3 % p. a. při souvztažném zvýšení doby do splatnosti nových emitovaných dluhopisů na 6,8 let. Kromě aukcí domácích dluhopisů realizuje maďarská vláda relativně velký objem (cca 25 % celkové hrubé emise dluhopisů) prodeje dluhopisů na zahraničních trzích, a to i ve formě zelených dluhopisů. V letošním roce tak doposud prodala státní dluhopisy denominované v americkém dolaru (2,5 mld. USD), v eurech jako zelený dluhopis (1,5 mld. eur) a japonském jenu (38,3 mld. JPY) doplněný prodejem zeleného dluhopisu v objemu 1,3 mld. JPY). Významný podíl ve struktuře financování hrubé výpůjční potřeby zaujímají také retailové státní dluhopisy. V **Polsku** jsou pro financování výpůjční potřeby primárně využívány emise domácích střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů, jejichž průměrný aukční výnos se v letošním roce meziročně snížil o 0,5 p. b. na 5,3 % p. a. Z hlediska splatnostní struktury jsou v současnosti upřednostňovány domácí státní dluhopisy s kratší dobou do splatnosti (průměrná doba do splatnosti emitovaných nových dluhopisů meziročně klesla na 6,6 let). Domácí dluhopisy jsou doplňovány prodeji státních dluhopisů na zahraničních trzích, kdy v letošním roce byly uskutečněny prodeje primárně dlouhodobých státních dluhopisů denominovaných v eurech (za průměrný výnos 3,7 % p. a.) a americkém dolaru (za 5,3 % p. a.). Naopak v posledních letech nejsou k financování výpůjční potřeby využívány státní

pokladniční poukázky. Změna splatnostní struktury prodávaných střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů je patrná i v **ČR**, kdy v loňském roce došlo k významnému meziročnímu přesunu objemu prodávaných státních dluhopisů do splatnostního segmentu 5 až 15 let (na úkor dluhopisů se splatností do 5 let), ve kterém bylo prodáno více než 87 % celkového objemu korunových státních dluhopisů. K vydávání státních dluhopisů úročených zejména na středním a delším konci výnosové křivky přispěl i tvar výnosové křivky, kdy státní dluhopisy s kratší dobou do splatnosti měly po většinu roku vyšší úrokový výnos než státní dluhopisy s delší dobou do splatnosti. Průměrný aukční výnos fixně úročených střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů meziročně klesl v loňském roce o 0,1 p. b. na 4,5 % p. a. Tyto aukce byly doplňovány emisemi korunových státních pokladničních poukázek za průměrný výnos 6,1 % p. a. Pro krátkodobé krytí eurové potřeby financování a posilování disponibilní likvidity eurového účtu státní pokladny byly v roce 2023 poprvé uskutečněny i aukce státních pokladničních poukázek denominovaných v eurech v celkovém objemu 4,5 mld. eur za průměrný výnos 3,3 % p. a. V letošním roce jsou v aukcích opět upřednostňovány prodeje státních dluhopisů se splatností nad 5 let, které ke konci září zaujímaly 96 % z celkového objemu prodávaných státních dluhopisů. Průměrný aukční výnos u střednědobých a dlouhodobých fixně úročených dluhopisů zůstal na 4,4 % p. a., u korunových státních pokladničních poukázek poklesl na 4,4 % p. a. Realizovány byly rovněž také aukce státních pokladničních poukázek denominovaných v eurech v celkovém objemu 3,4 mld. eur při průměrném výnosu 3,7 % p. a. Naopak v Dánsku nebo Švédsku provádějí centrální banky méně restriktivní měnovou politiku. Jejich základní úrokové sazby v posledních dvou letech víceméně kopírují trajektorii základní úrokové sazby Evropské centrální banky. V těchto zemích jsou tak dlouhodobě nejnižší výnosy státních dluhopisů ze zemí mimo eurozónu. V **Dánsku** byly v loňském roce realizovány aukce státních dluhopisů ve splatnostním segmentu 2 a 10 let s průměrným výnosem pod 3 % p. a., které byly doplněny dvěma aukcemi 30letého státního dluhopisu s průměrným výnosem 2,6 % p. a. V letošním roce došlo k poklesu průměrného aukčního výnosu na 2,4 % p. a., kdy jsou prodávány dluhopisy ve stejné splatnostní struktuře. Společně se střednědobými a dlouhodobými dluhopisy jsou emitovány také státní pokladniční poukázky. Od roku 2022 se na financování výdajů spojených s podporou obnovitelných zdrojů energie a se zelenou tranzicí podílejí i zelené dluhopisy s dobou do splatnosti 10 let⁸. Aukce domácích státních dluhopisů doplňují i syndikované prodeje státních dluhopisů denominovaných v cizí měně (euro, americký dolar), kdy v letošním roce byl uskutečněn prodej 2letého státního

⁷ Např. polská centrální banka držela základní úrokovou sazbu na 6,75 %, maďarská centrální banka dokonce na 13 %.

⁸ Po vzoru Německa jsou vydávány jako tzv. *twin bonds*, tzn., že jsou vydávány se stejnými finančními parametry (splatnost, kupón atd.) jako příslušný konvenční státní dluhopis.

dluhopisu v objemu 1 mld. eur za 2,3 % p. a. Mírně nižších aukční výnosů státních dluhopisů než v Dánsku je letos dosahováno ve **Švédsku**, a to v průměrné výši 2,2 % p. a. Hlavní podíl na financování výpůjční potřeby vlády zaujímají fixně úročené domácí střednědobé a dlouhodobé dluhopisy, u kterých došlo v letošním roce ve srovnání s rokem 2023 ke zdvojnásobení podílu prodaných státních dluhopisů ve splatnostním segmentu 5 až 10 let, na úkor dluhopisů s kratší dobou do splatnosti. I nadále však prakticky nejsou realizovány aukce státních dluhopisů se splatností nad 15 let. Významný podíl na financování mají rovněž inflační dluhopisy, avšak z důvodu vyšších úrokových nákladů rozhodla v září letošního roku švédská vláda o postupném snižování jejich objemu. Domácí dluhopisy jsou doplňovány prodeji státních dluhopisů na zahraničních trzích. V roce 2024 byl realizován prodej státního dluhopisu se zbytkovou splatností 1,3 roku denominovaného v cizí měně (2 mld. USD za výnos do splatnosti ve výši 4,5 % p. a.). Na vyrovnání výkyvů ve výpůjční potřebě jsou pak emitovány státní pokladniční poukázky, kdy v letošním roce byly prodávány za průměrný výnos 3,6 % p. a.

3.2.3 Ostatní financování v zemích EU

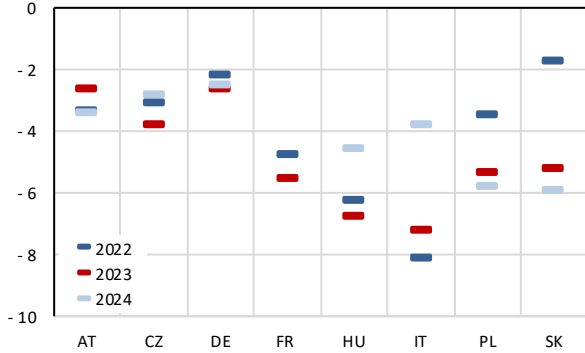
Emise státních dluhopisů ovšem nejsou jediným způsobem krytí veřejného zadlužení. V EU existují země s významným podílem **půjček na financování**. Z národních podzimních notifikací deficitu a dluhu sektoru vládních institucí vyplývá, že v roce 2023 tvořily půjčky významnou část veřejného dluhu v Řecku (72,2 % celkového dluhu), Estonsku (49,9 %) a na Kypru (39,2 %). V Řecku se podíl půjček (od Mezinárodního měnového fondu a ze stabilizačních mechanismů EU) na financování dluhu v posledních letech snižuje z důvodu návratu

země na dluhopisové trhy. I přes relativně vysokou úroveň půjček v Estonsku došlo od roku 2020 k jejich razantnímu poklesu z důvodu krytí více než zdvojnásobené výše vládního dluhu prostřednictvím emisí státních dluhopisů. V posledních letech stále rostoucí podíl půjček na celkovém dluhu vykazuje Švédsko (36,7 %), dlouhodobě stabilní podíl kolem 25 % má Portugalsko. Naopak nejnižší podíl půjček na celkovém dluhu v zemích EU byl v loňském roce v ČR (7,9 %).

Země EU mají také možnost financovat specifické investice a reformy čerpáním zvýhodněných půjček z několika nástrojů EU. Nejvýznamnější je **Nástroj pro oživení a odolnost**, který pro půjčky členským státům disponuje celkovou alokací 385,8 mld. eur, ze které byly doposud čerpány půjčky v objemu 94,6 mld. eur. Z této částky tvoří 31 % financované reformy a investice zaměřené na dosažení udržitelného a inkluzivního růstu, následované investicemi do zelené tranzice (22 % celkového objemu čerpaných půjček). Největší podíl z celkové alokace hodlá využít Itálie, která ze schváleného objemu půjček ve výši 122,6 mld. eur vyčerpala 68,8 mld. eur. Ve větším objemu plánují využít půjčky také Španělsko (83,2 mld. eur) nebo Polsko (34,5 mld. eur). Nižší objem půjček pak plánuje čerpat Rumunsko (vyčerpáno 3,6 mld. eur z alokace 14,9 mld. eur), Řecko (9,6 mld. eur z alokace 17,7 mld. eur) nebo Portugalsko (1,7 mld. eur z alokace 5,9 mld. eur). Kolem 1 mld. eur budou čerpat také Litva (čerpáno 0,5 mld. eur) a Slovinsko (0,3 mld. eur). ČR indikovala záměr čerpat půjčku ve výši 0,8 mld. eur (cca 19,4 mld. Kč) na financování investic v oblasti dostupného bydlení, na digitalizaci nebo vývoj čipů. V Belgii (čerpáno 43 mil. eur) a na Kypru (26 mil. eur) se plánovaný objem půjček pohybuje do 0,3 mld. eur.

Graf 3.1: Saldo ve vybraných zemích EU

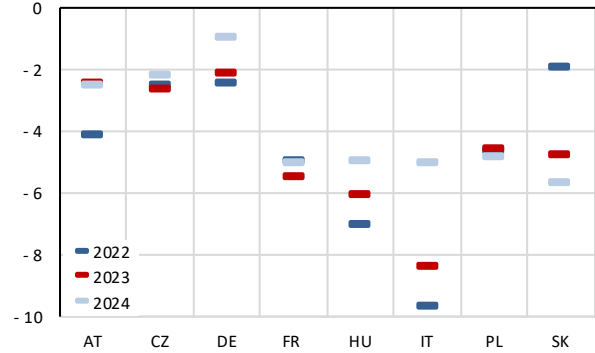
% HDP

Zdroj: Eurostat (2024b). Údaje za ČR ČSÚ (2024a, 2024b) a MF ČR.

Graf 3.2: Strukturální saldo ve vybraných zemích EU

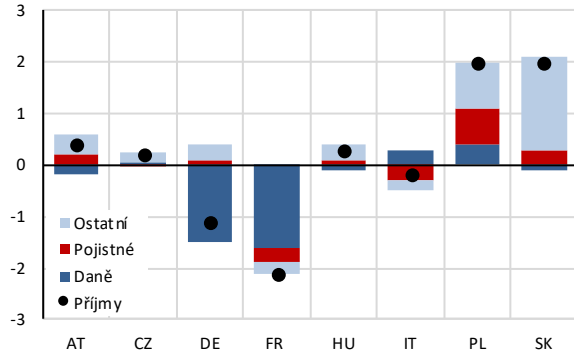
% HDP

Zdroj: EK (2024a). Údaje za ČR ČSÚ (2024a, 2024b) a MF ČR.

Graf 3.3: Změna příjmů v letech 2022–2023

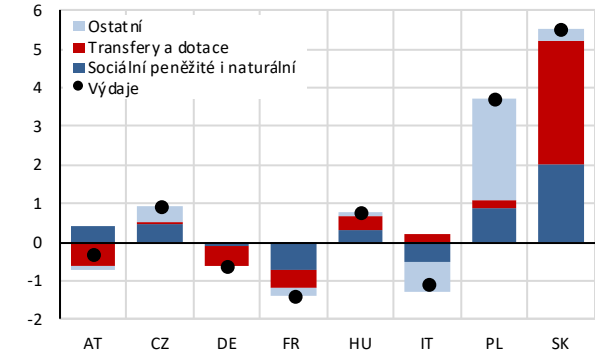
v procentních bodech HDP

Zdroj: Eurostat (2024a, 2024b). Údaje za ČR ČSÚ (2024a, 2024b).

Graf 3.4: Změna výdajů v letech 2022–2023

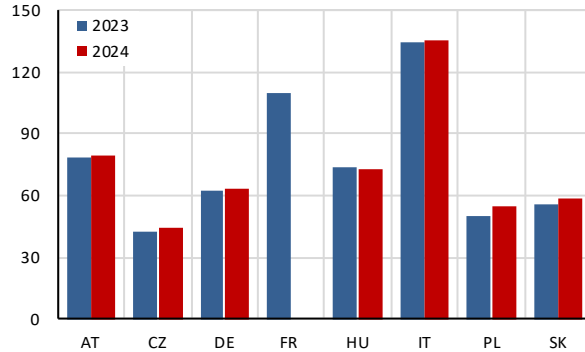
v procentních bodech HDP

Zdroj: Eurostat (2024a, 2024b). Údaje za ČR ČSÚ (2024a, 2024b).

Graf 3.5: Dluh ve vybraných zemích EU

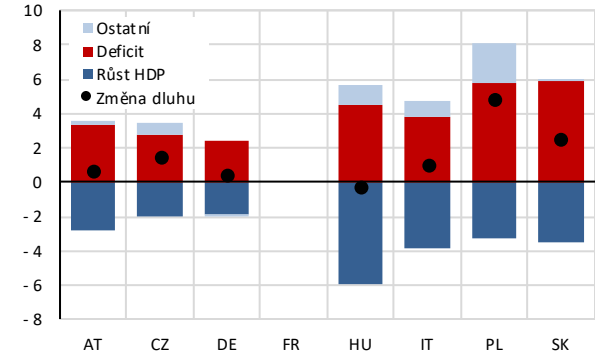
% HDP

Zdroj: Eurostat (2024b). Údaje za ČR ČSÚ (2024a, 2024b) a MF ČR.

Graf 3.6: Změna zadlužení v letech 2023–2024

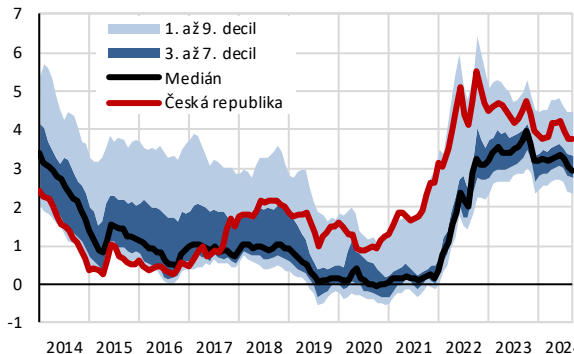
v procentních bodech HDP

Zdroj: Eurostat (2024b). Údaje za ČR ČSÚ (2024a, 2024b) a MF ČR.

Graf 3.7: Výnosy dluhopisů ČR a zemí EU

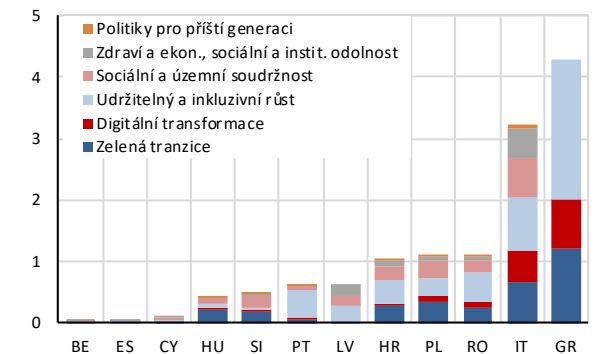
% p. a., výnosy desetiletých státních dluhopisů pro konvergenční účely

Zdroj: ECB (2024).

Graf 3.8: Čerpání půjčky z Nástroje pro oživení a odolnost

% HDP roku 2023, stav čerpání půjčky k 17. říjnu 2024

Zdroj: EK (2024e), Eurostat (2024a). Výpočty MF ČR.

4 Dlouhodobá udržitelnost důchodového systému

Dlouhodobá udržitelnost patří mezi soustavně diskutované otázky českých veřejných financí. Největší riziko představuje demografický vývoj. Proces stárnutí populace se projevuje již v současné době a v několika následujících dekádách významně zvýší poměr osob v důchodovém věku k ekonomicky aktivní populaci. Vláda připravila hned několik úprav v důchodovém systému, přičemž první část reformy již byla implementována. Její druhá část se aktuálně diskutuje v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Stárnutí populace však neovlivňuje pouze důchodový systém, nýbrž si vyžádá zásadní změny i v oblasti zdravotní či dlouhodobé péče nebo vzdělávání.

4.1 Vývoj parametrických změn důchodového systému

Mezi faktory, které ovlivňují dlouhodobé projekce, patří kromě makroekonomických a demografických projekcí (Tabulka 4.1) také nastavení důchodového zabezpečení.

Z parametrů důchodového systému je v první řadě nutné zmínit **statutární důchodový věk**. S účinností od 1. ledna 2018 (zákon č. 203/2017 Sb.) došlo zatím k poslední změně, kterou se věk odchodu do důchodu zvyšuje, dokud nedojde v průběhu příští dekády ke sjednocení na 65 letech. Ministerstvo práce a sociálních věcí je zákonem pověřeno, aby v pravidelných pětiletých intervalech zhodnotilo důchodový věk a případně navrhlo úpravu jeho výše tak, aby pojištěnci strávili v průměru čtvrtinu svého života ve starobním důchodu. V rámci důchodové reformy se diskutuje několik variant dalšího zvyšování důchodového věku. Původní návrh plného navázání na dobu dožití dle jejího posledního vývoje bude zřejmě upraven tak, aby po sjednocení věku na 65 letech a 8 měsících pro ročník 1973 činil následný růst 1 měsíc pro každý další ročník, a to až do dosažení věku odchodu do důchodu ve výši 67 let (sněmovní tisk č. 696). Stropu by mělo být dosaženo v roce 2056 pro ročník 1989, přičemž do té doby by se mělo rozhodnout, zda je nutné jeho další zvyšování či nikoliv.

Vývoj statutárního věku odchodu do důchodu má vliv i na podmínky permanentních **vdovských a vdoveckých důchodů**, u nichž je věková hranice svázána se starobními důchody. U **předčasných důchodů** se hranice zkrátí-

la na dobu tří let před statutárním věkem odchodu do důchodu. Zároveň se zpřísnila penalizace za předčasný odchod do důchodu v prvních dvou letech (penalizace se zvyšuje na 1,5 % výpočtového základu za každé čtvrtletí) a prodlužuje se doba pojištění potřebná pro nárok na 40 let (zákon č. 270/2023 Sb.).

Valorizace důchodů je stanovena součtem růstu indexu životních nákladů důchodců a jedné třetiny růstu reálných mezd (zákon č. 270/2023 Sb.). Provádí se jednou ročně k 1. lednu s výjimkou situace, kdy inflace dosáhne alespoň 5 % od konce předchozího rozhodného období pro valorizaci. V mimořádných termínech se zvyšuje procentní výměra a zavádí dočasný příspěvek v jednotné výši, které v obou případech odpovídají 30 % cenového nárůstu. Zbylé zvýšení podle inflace se pak provede v lednu následujícího roku. V rámci valorizace důchodů existuje s účinností od roku 2017 možnost diskrece (zákon č. 212/2016 Sb.). Nedosahuje-li zvýšení průměrného důchodu při zákonné valorizaci výše 2,7 %, je vláda oprávněna k úpravě důchodů svým nařízením až na tuto hodnotu. V ostatních případech se postupuje podle zákonného valorizačního vzorce. Zásadní změnou ve valorizacích důchodů je omezení v případě předčasných důchodů (zákon č. 270/2023 Sb.). Od doby přiznání předčasné penze až do dosažení řádného věku odchodu do důchodu se tyto důchody v jejich procentních výměrách nevalorizují.

4.2 Projekce důchodového systému

Aktuální populační projekce Eurostatu (2023) předpovídá pokles počtu obyvatel ČR v dlouhém období do roku 2070 oproti současnosti o 1,7 %. Míra závislosti měřená jako podíl osob starších 65 let k osobám v produktivním věku má do roku 2070 dosáhnout přibližně 47 %. Vývoj není jen důsledkem poklesu počtu osob v produktivním věku, ale rovněž zvyšování průměrné doby dožití. Podíl osob ve věku 85 let a starších k počtu osob ve věku 65 let a starších se má v horizontu projekce více než zdvojnásobit (Graf 4.1).

Trend dlouhodobých penzijních projekcí je primárně určen demografickým vývojem a zákonem stanoveným věkem odchodu do důchodu. Z toho vyplývá, že výdaje na důchody by měly v relaci k HDP do roku 2030 růst

pomaleji. Po roce 2030 dochází k zastavení zvyšování důchodového věku (podle platné legislativy) a do důchodu začínají odcházet silné ročníky ze 70. let 20. století. To vede k poměrně dramatickému nárůstu výdajů na více než 11 % HDP těsně před rokem 2060 s následným poklesem na 10,4 % HDP na konci horizontu projekce v roce 2070 (Tabulka 4.1, spodní část). Pokles výdajů je dán demografickými faktory, kdy budou do důchodu odcházet slabší ročníky narozené v 90. letech 20. století a nahrazovat ročníky silnější.

Dlouhodobé projekce MF ČR pracují s konstantními **příjmy důchodového systému** v souladu se stálým podílem náhrad zaměstnancům na HDP a konstantní sazbou pojistného. Očekáváme, že s ohledem na projektovaný

vývoj výdajů bude saldo záporné v celém horizontu projekce (Graf 4.2). Vývoj v posledních letech prohloubil deficit důchodového systému. Z přebytku 0,3 % HDP v roce 2019 skončilo hospodaření v roce 2020 deficitem 0,7 % HDP. Naproti tomu v roce 2021 došlo k obnovenému růstu příjmů a na straně výdajů se výrazně projevily vliv pandemie úbytkem počtu poživatelů důchodových dávek. Systém tak skončil s téměř vyrovnaným hospodařením. V důsledku klesajících reálných mezd a nižší dynamiky pojistného na jedné straně, a výrazného zvýšení inflace, které v roce 2022 vedlo ke dvěma mimořádným valorizacím, se saldo důchodového systému opět propadlo do deficitu dosahujícího více než 0,3 % HDP. V roce 2023 došlo k prohloubení až k 1 % HDP, k čemuž přispěla i mimořádná valorizace od června 2023. Stabilizací situace by se saldo mělo postupně zlepšovat. Kolem roku 2030 projektujeme schodek 0,2–0,3 % HDP, poté by se saldo mělo výrazněji zhoršovat vlivem demografického vývoje, kdy se kolem roku 2060 prohloubí až k –3,4 % HDP. V poslední dekádě projekce (viz výše) by se měl deficit začít snižovat a do konce roku 2070 klesnout o cca 0,6 p. b.

Ve srovnání s předchozími projekcemi EK (2021c) očekáváme v současnosti nižší poměr výdajů k HDP (Graf 4.3), který by ve svém vrcholu měl být zhruba o 0,8 % HDP nižší. Jedním z důvodů jsou příznivější demografické a makroekonomické předpoklady, které tento poměr pozitivně ovlivňují především v prvních dvou dekádách projekcí. Následně se začne více projevovat efekt novelizace zákona o důchodovém pojištění. Vliv změny valorizace penzí (v závislosti na nižším zohlednění míry růstu reálných mezd z jedné poloviny na jednu třetinu a na výhradním využití indexu životních nákladů důchodců) činí cca 0,4–0,5 % HDP a zpřísnění podmínek pro předčasné důchody lze připsat necelé 0,1 % HDP. Původní návrh druhé části důchodové reformy počítal v dlouhém období se snížením výdajů ve výši 2,2 % HDP, z titulu úpravy mechanismu zvyšování důchodového věku by to mohlo být o cca 0,7 p. b. méně.

Předpoklady základního scénáře na tak dlouhý horizont jsou pochopitelně předmětem značné nejistoty. Změna v předpokladech pak může mít poměrně velký význam

pro hodnocení udržitelnosti systému. Z tohoto důvodu je kalkulováno několik alternativních scénářů vývoje.

Investice, které by zvýšily **tempo růstu souhrnné produktivity výrobních faktorů** o 0,2 p. b., by vedly ke snížení poměru penzijních výdajů k HDP o 0,2 p. b. Ve srovnatelném rozsahu by k růstu výdajů přispěl scénář poklesu dynamiky souhrnné produktivity o 0,3 p. b. (Graf 4.4).

Vyšší **doba dožití obyvatel** o 2 roky by zvýšila výdaje na penze o 0,7 p. b. vlivem v průměru delšího období pobírání starobních penzí (Graf 4.5).

Nižší **míra plodnosti** o 20 % by zatížila důchodový účet vyššími výdaji o 0,6 p. b. (Graf 4.6). K míře plodnosti je však třeba dodat, že již podstatně vzrostla v posledních letech a je pravděpodobné, že může v následujících letech spíše klesnout než růst. Zároveň platí, že při současném nastavení parametrů důchodového systému výdaje v daném horizontu při vyšší plodnosti relativně klesají, nicméně o to větší tlak na důchodový systém bude za jeho koncem, tedy po roce 2070.

Výše **věkové hranice pro odchod do starobního důchodu** hraje ve vývoji výdajů nezanedbatelnou roli. Pokračování jejího růstu nad současnou zákonem stanovenou hranici 65 let v souladu s vývojem očekávané doby dožití by znamenalo snížení výdajových tlaků v dlouhém období až o 1,4 % HDP (Graf 4.7). Prakticky okamžitě zastavení dalšího růstu a fixace hranice věku odchodu do důchodu na úrovni 63 let by pak naopak přinesly dodatečné výdajové tlaky na prohloubení deficitu systému až o 1,2 % HDP v roce 2070.

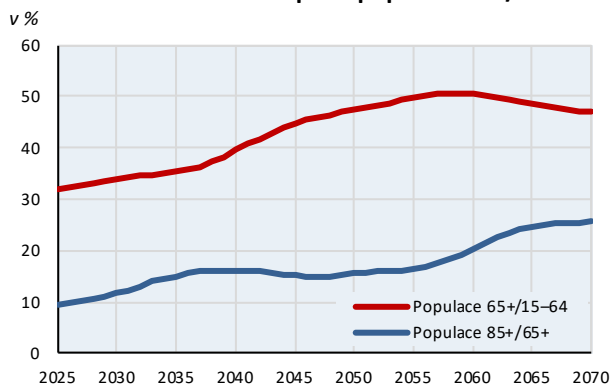
Poslední scénář pracuje s rozdílným předpokladem o vývoji **migračního salda**, které se v dlouhodobém horizontu základního scénáře pohybuje v průměru na úrovni okolo 25 tisíc osob. Ukazuje se, že o třetinu vyšší roční příliv obyvatel ze zahraničí by omezil výdaje v závěru horizontu projekcí o 0,3 % HDP (Graf 4.8). Naopak v případě o třetinu nižšího migračního salda by pak výdaje vzrostly o 0,4 % HDP více.

Tabulka 4.1: Základní makroekonomické a demografické předpoklady a projekce penzijních výdajů

		2022	2030	2040	2050	2060	2070
			Projekce	Projekce	Projekce	Projekce	Projekce
Hodinová produktivita práce	změna v %	0,5	1,6	2,3	2,0	1,6	1,2
Reálný HDP	změna v %	2,5	1,3	1,6	1,6	1,6	1,2
Míra participace (ve věku 20–64)	%	83,1	81,9	81,0	81,4	82,1	81,5
Míra nezaměstnanosti (ve věku 20–64)	%	2,2	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6
Populace starší 65 let	% celkové populace	20,4	21,5	24,3	27,3	28,6	27,4
Důchody celkem	% HDP	8,7	8,0	9,2	10,6	11,0	10,4
Starobní důchody	% HDP	7,3	6,8	7,9	9,4	9,7	9,2
Invalidní důchody	% HDP	0,9	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
Pozůstalostní důchody	% HDP	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6

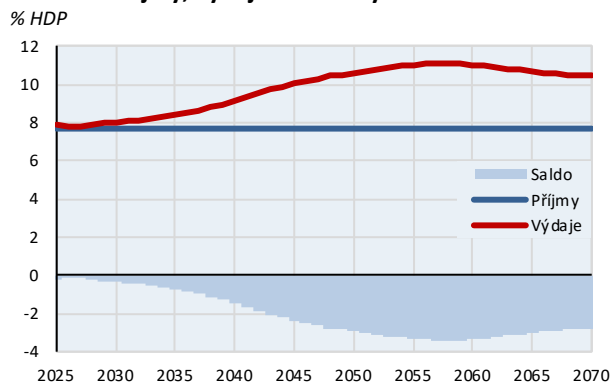
Pozn.: Hodnoty v tabulce odpovídají předpokladům dlouhodobých projekcí v době jejich vzniku, tj. první polovině roku 2023.
Zdroj: EK (2023), Eurostat (2023). Výpočty MF ČR.

Graf 4.1: Míra závislosti a podíl populace 85+/65+

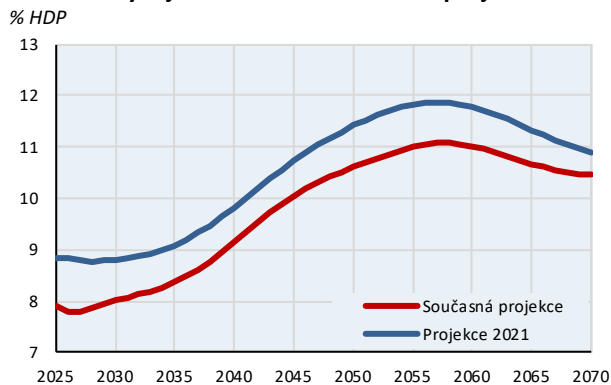
Zdroj: Eurostat (2023). Úprava MF ČR.

Graf 4.2: Příjmy, výdaje a saldo systému

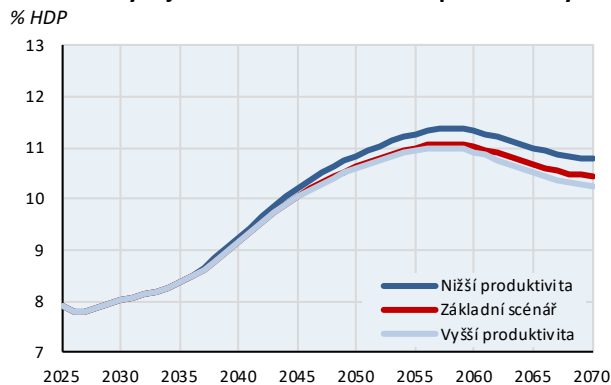
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.3: Výdaje dle minulé a současné projekce

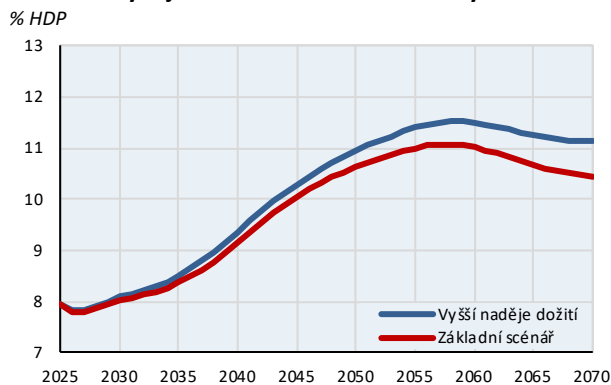
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.4: Výdaje a alternativní scénáře produktivity

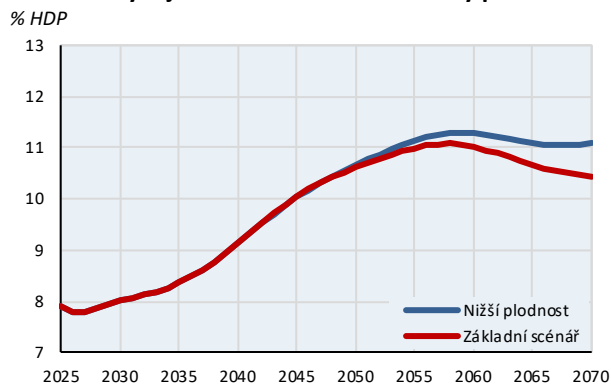
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.5: Výdaje a alternativní scénář doby dožití

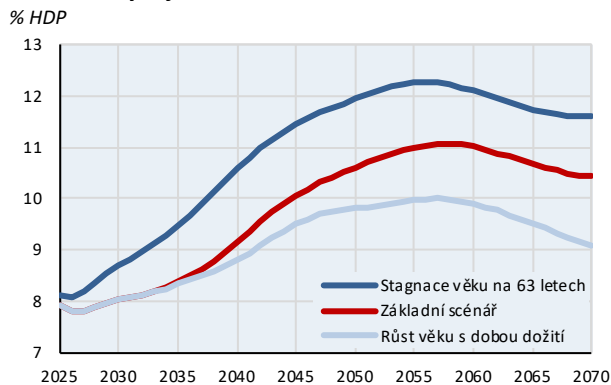
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.6: Výdaje a alternativní scénář míry plodnosti

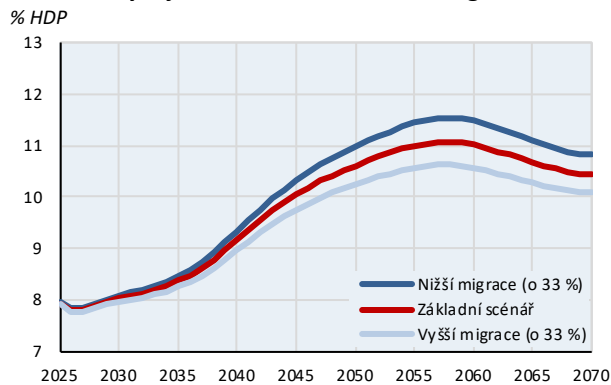
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.7: Výdaje a alternativní scénáře věkové hranice

Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.8: Výdaje a alternativní scénáře migrace

Zdroj: Výpočty MF ČR.

5 Nový fiskální rámec EU a jeho tuzemské dopady

Již před vypuknutím pandemie covidu-19 byla v EU vedena debata o potřebě nového rámce fiskálních pravidel, jenž by zabezpečil stabilitu veřejných financí, a přitom neohrozil zelenou a digitální transformaci. Převážně nabídkové krize z počátku této dekády si však vyžádaly značné prostředky z veřejných rozpočtů k tlumení socio-ekonomických dopadů. Na úrovni EU i jednotlivých členských států došlo k rozvolnění požadavků na rozpočtovou odpovědnost. Práce na nových pravidlech unijního fiskálního rámce s určitými přestávkami pokračovaly a na konci dubna 2024 vyústily ve vydání balíčku tří legislativních aktů. Kapitola se zabývá nejen výchozími podmínkami reformy a jejím obsahem, ale i vlivem na český právní řád. Závěrem je pozornost věnována českému fiskálně-strukturálnímu plánu, klíčovému dokumentu nahrazujícímu Konvergenční program a Národní program reformem.

V roce 2019 byl zahájen nový plán na komplexní revizi fiskálních pravidel vycházejících z Paktu o stabilitě a růstu. Mezi zásadní problémy dosavadní právní úpravy patřila mimo jiné slabá vymahatelnost pravidel (Dudáčková, 2020). V období let 2002–2019 byla fiskální pravidla dodržována pouze z 55 % (Morda, 2021). Nový rámec ve svém počátku pracoval s myšlenkou zjednodušení a stanovení realističtějších cílů v oblasti snižování zadlužení. Pravidla neměla ekonomikám čelícím cyklickým hospodářským výkyvům tyto potíže ještě prohlubovat (Dudáčková, 2020). Ve prospěch změny v tomto smyslu se vyslovila i Evropská fiskální rada a navrhla „jednoduchý střednědobý dluhový strop a jeden operační cíl, konkrétně strop tempa růstu primárních výdajů bez diskrečních opatření v oblasti příjmů, a únikovou doložku spuštěnou na základě nezávislého ekonomického posouzení.“ (EFB, 2019).

Naléhavost reformy fiskálních pravidel byla podtržena nutností posílení úlohy fiskální politiky. Ta se jevila jako klíčová nejen kvůli tehdy limitovaným možnostem monetární politiky v důsledku nízkých či nulových úrokových sazeb, ale i kvůli omezením ECB, která jednotnou měnovou politikou eurozóny nemůže reagovat na rozdílný vývoj v jednotlivých členských státech. Ty se proto kromě strukturálních politik např. v oblasti trhu práce musí spoléhat především na opatření své vlastní fiskální politiky (MF ČR a ČNB, 2024). Krize na počátku tohoto desetiletí poukázaly na důležitost dostatečného fiskálního prostoru a účinnost fiskální politiky v reakci na podstatné krize. Kromě toho autoři jako Truger (2020) zdůrazňují, že pro zajištění dlouhodobého ekonomického růstu a stabilizace je nezbytné vyčlenit větší prostor pro investice do klíčových oblastí, jako je infrastruktura, vzdělání a výzkum.

Počátkem února 2020 EK (2020a) představila zprávu přezkoumávající provádění dosavadních unijních fiskálních pravidel. V té konstatovala, že se na bázi dosavadního právního rámce nepodařilo dostatečně snížit veřejný dluh, a to zejména ve státech s jeho vysokou úrovní. Navíc 3% referenční hodnotu pro velikost deficitu řada vysoce zadlužených států vnímala spíše jako cíl, a

nikoliv jako strop, jak bylo původně zamýšleno. Naproti tomu nápravná část Paktu o stabilitě a růstu se ukázala jako v zásadě efektivní nástroj snižování nadměrných deficitů. To platilo zejména pro první polovinu desátých let 21. století, kdy skutečně docházelo k nejpodstatnějším fiskálně-strukturálním změnám, zbylá část dekády byla spíše charakterizována vyšším než předpokládaným hospodářským růstem, který relativní úroveň deficitů zmenšil, ale nevyřešil jejich příčiny. Nutno však poznamenat, že 16 členských států dosáhlo svých střednědobých rozpočtových cílů či se k nim přiblížilo (EK, 2020b). Ukázalo se, že postup pro návrhy rozpočtových plánů je užitečný, jelikož umožňuje včasnou identifikaci fiskálních rizik a určitý stupeň koordinace ex ante. K lepším výsledkům přispělo posílení vnitrostátních fiskálních rámců.

Naopak, jak již bylo zmíněno, mezi nedostatky patřila slabá vymahatelnost fiskálního úsilí, a to zejména ve státech eurozóny. Rada EU a EK se navíc zdráhaly zahájit vynucovací postupy proti členským státům a uvalit na ně finanční sankce. Popisovaná složitost fiskálního rámce souvisela i s tím, že se skládal z několika pravidel, spojených s různými ukazateli hodnotícími dodržování pravidel, obsahoval různé klauzule umožňující odchylky od požadovaného tempa fiskální nápravy, přičemž k aktivaci každé z nich byla určena specifická kritéria. Od zjednodušení fiskálního rámce si EK (2020a) slíbila zvýšení „national ownership“ (ve smyslu zainteresovanosti, resp. převzetí odpovědnosti jednotlivých států), zlepšení vzájemné komunikace a snížení politických nákladů na prosazování a dodržování předpisů.

Z jiného úhlu pohledu byl potom problematickým nedostatek veřejných investic, které státy v souvislosti s velkou recesí omezily. Tím ovšem mohly negativně ovlivnit možný růst výstupu ekonomiky a dynamiku dluhu. Kombinace dostatečně vysokých veřejných i soukromých investic navíc byla a je jedním z klíčových faktorů úspěchu transformace k zelené ekonomice, včetně dosažení klimatické neutrality do roku 2050 i cílů vyplývajících z balíčku klimatických opatření *Fit for 55*. (EK, 2020a; 2024d).

5.1 Podstata nového fiskálního rámce EU

5.1.1 Cesta ke vzniku nových fiskálních pravidel

Účelem přezkumu správy hospodářských záležitostí bylo vyhodnotit, jak účinný byl makroekonomický rámec ohledně zajištění hospodářského růstu a udržitelných veřejných financí, v předcházení rizik makroekonomických nerovnováh, zajištění koordinace hospodářských politik a podpory konvergence členských států (EK, 2024d). V této době se však již začínala zřetelně projevat první z překážek komplikující provedení reformy fiskálního rámce – pandemie covidu-19. Právě propuknutí pandemie v březnu 2020 znamenalo aktivaci obecné únikové doložky, která rozpočtům členských států v době krize poskytla flexibilitu ke zvládnutí zdravotních a ekonomických důsledků pandemie. Platnost klauzule byla prodloužena v květnu 2022 kvůli dopadům vojenské agrese Ruské federace vůči Ukrajině, a nakonec byla deaktivována na konci roku 2023. Tyto krize pozdržely práce na přezkumu fiskálního rámce EU o necelé dva roky (Papunen, 2024).

V září 2021 oznámila předsedkyně EK ve svém projevu o stavu Unie znovuoživení diskusí o přezkumu správy hospodářských záležitostí s tím, že cílem mělo být včasné dosažení konsensu o dalším postupu před rokem 2023 (EK, 2021a). V říjnu znovuspuštěný přezkum rámce správy hospodářských záležitostí však již musel brát v potaz nové výzvy akcentované pandemií (EK, 2021b). Součástí bylo rovněž šetření mezi různými zainteresovanými subjekty v členských státech EU i mimo ni, jehož cílem bylo povzbudit debatu o přezkumu rámce správy hospodářských záležitostí a zajistit si široký konsenzus zúčastněných stran. Respondenti průzkumu projevíli názor, že správa hospodářských záležitostí EU by měla být vstřícnější k růstu, měla by pamatovat na sociální otázky a podporovat politické priority pro zelenou a digitální transformaci (EK, 2024d).

Nový rámec měl integrovat fiskální, reformní a investiční rozměry, aby bylo možné řešit nejen dosavadní výzvy, ale i ty vyvstávající v blízké budoucnosti (EK, 2022).

Na konci dubna 2023 EK vydala legislativní návrhy na změnu dosavadní právní úpravy fiskálního rámce EU. Po více než ročních vyjednáváních a úpravách byly finální verze těchto dokumentů vydány v Úředním věstníku EU. Jedná se o:

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1263 ze dne 29. dubna 2024 o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1466/97;
- nařízení Rady (EU) 2024/1264 ze dne 29. dubna 2024, kterým se mění nařízení (ES) č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku;

- směrnici Rady (EU) 2024/1265 ze dne 29. dubna 2024, kterou se mění směrnice 2011/85/EU o požadavcích na rozpočtové rámce členských států.

5.1.2 Nový fiskální rámec EU

Podstatu klíčových změn provedených v legislativě EU popisuje Tabulka 5.1. Zásadní novinkou v preventivní části Paktu o stabilitě a růstu upravené novým **nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1263** je nutnost vypracovávání národních střednědobých fiskálně-strukturálních plánů.⁹ Součástí těchto plánů je závazná víceletá dráha čistých výdajů a vysvětlení toho, jak daný členský stát bude realizovat investice a reformy reagující na hlavní výzvy zjištěné v rámci evropského semestru, zejména v doporučeních pro jednotlivé země, a jakým způsobem bude řešit vybrané společné priority EU. Čistými výdaji potom nařízení rozumí takové výdaje sektoru vládních institucí, v nichž nejsou obsaženy úrokové výdaje, výdaje na programy EU včetně národního spolufinancování, diskreční příjmová opatření, jednorázová či jiná přechodná opatření a část výdajů na dávky v nezaměstnanosti spojená s ekonomickým cyklem. Dráhou čistých výdajů se potom rozumí víceletá trajektorie čistých výdajů členského státu. Tabulka 5.2 konkretizuje postup při jejím výpočtu z celkových nominálních výdajů. V plánech se členské státy zavazují, že udrží čisté výdaje v nominálním vyjádření pod stanoveným ročním (a následně i kumulativním) tempem růstu, které zajistí soulad s požadavky na udržitelnost veřejných financí a dodrží ochranná opatření vztahující se k dluhu a schodku. Dráha čistých výdajů je tedy jediným operačním ukazatelem pro hodnocení provádění nového fiskálního rámce a spouštění postupů vymáhání (viz níže).

Legislativa zachovává stropy na dluh ve výši 60 % HDP a na deficit 3 % HDP. Pokud jsou tyto referenční hodnoty překročeny, EK předkládá ještě před zpracováním fiskálně-strukturálních plánů dotčenému členskému státu referenční trajektorii čistých výdajů pokrývající čtyřleté období korekce a jeho případné prodloužení. Pro dráhu čistých výdajů členského státu, která je vyšší než ta stanovená EK v referenční trajektorii, je členský stát povinen ve svém plánu uvést spolehlivé a na datech založené ekonomické argumenty, jež tento rozdíl vysvětlí. Členské státy, jejichž veřejný dluh a schodek nepřesahují výše uvedené referenční hodnoty, mohou před vypracováním svých národních střednědobých fiskálně-strukturálních plánů požádat EK o předběžné pokyny v podobě tzv. technické informace. Ta se týká primárního strukturálního salda, jehož by daný stát měl dosahovat na konci horizontu střednědobého fiskálně-strukturálního plánu a které je dostatečné s přihlédnutím k nákladům stárnutí

⁹ Fiskálně-strukturální plány pokrývají období čtyř nebo pěti let v závislosti na řádné délce volebního období v dotčeném členském státě, což je uloženo mj. článkem 2 odst. 6 předmětného nařízení.

populace pro setrvání deficitu pod 3 % HDP a pro zachování úrovně dluhu pod 60 % HDP v horizontu následujících 14 let. Konkrétní trajektorii výdajů si pak členské státy volí do určité míry samy na základě nutného fiskálního úsilí, růstu potenciálního produktu a deflátoru HDP (EK, 2024d). Technická informace tak svým charakterem primárního strukturálního salda do jisté míry připomíná střednědobý rozpočtový cíl (MTO), někdejší hlavní cílový ukazatel.¹⁰

Od jara 2024 platný fiskální rámec EU spoléhá primárně na výše zmíněné výdajové pravidlo. Nicméně i v původních pravidlech bylo možné od roku 2011 nalézt obdobné řešení – referenční tempo výdajů („expenditure benchmark“). Uvádělo růst čistých výdajů, který směřoval ke střednědobému rozpočtovému cíli a následně pomáhal jej udržet. Referenční tempo výdajů mělo poskytnout „operativnější pokyny pro členské státy při provádění obezřetné fiskální politiky tím, že zaměří dohled na ukazatele přímo pod kontrolou vlády“ (Marinheiro, 2020). V realitě však bylo kritizováno, neboť nebylo přímo pod kontrolou vlády; stále se, podobně jako střednědobý rozpočtový cíl, spoléhalo na nepozorovatelné proměnné (růst potenciálního produktu, strukturální saldo) a na datové vstupy, které nebyly snadno dostupné; navíc EK měla velkou volnost při klasifikaci diskrečních příjmových opatření apod. Proto se jevil jako nevhodný pro monitorování národními nezávislými fiskálními institucemi (IFIs) v reálném čase.

Dobu fiskální korekce obsaženou ve fiskálně-strukturálním plánu lze prodloužit až na sedm let, což je ovšem podmíněno závazkem provést soubor reforem a investic zvyšujících potenciál v oblasti růstu a odolnosti ekonomiky, zlepšujících udržitelnost veřejných financí, reagujících na specifická doporučení dotčenému členskému státu, zajišťujících udržení národně financovaných veřejných investic během fiskálně-strukturálního plánu a reagujících na společné priority EU.¹¹ Tyto plány včetně dráhy čistých výdajů schvaluje Rada EU (ve složení Rady pro hospodářské a finanční věci – ECOFIN). Odchyly od dráhy čistých výdajů jednotlivých zemí se zaznamenávají na kontrolní účtet.

Výše zmíněné referenční trajektorie jsou konstruovány tak, že berou na zřetel specifika členských států a nazna-

¹⁰ Střednědobý rozpočtový cíl byl vyjádřen jako strukturální saldo sektoru vládních institucí. Byl konstruován tak, aby členský stát tvořil dostatečnou rezervu vůči referenční hodnotě salda ve výši –3 % HDP během obvyklých cyklických výkyvů, podnikal postupné kroky směrem k udržitelnosti svých veřejných financí a umožnil prostor pro případně nezbytné rozpočtové operace.

¹¹ Společné priority dle čl. 13 písm. c) nařízení (EU) 2024/1263 zahrnují:

- spravedlivou ekologickou a digitální transformaci, včetně klimatických cílů,
- sociální a hospodářskou odolnost včetně evropského pilíře sociálních práv,
- energetickou bezpečnost a
- v případě potřeby budování obranných kapacit.

čují způsob zabezpečení změny veřejného dluhu během období fiskální korekce věrohodně sestupným směrem a jeho setrvání na obezřetné úrovni ve střednědobém horizontu¹². Referenční trajektorie rovněž musí reflektovat ochranná opatření v oblasti dluhu a deficitu. Při úrovni dluhu nad 90 % HDP má referenční trajektorie zabezpečit, aby se snižoval poměr veřejného dluhu k HDP ročně v průměru nejméně o 1 p. b. V případě, že zadlužení dosahuje 60–90 % HDP, má referenční trajektorie zajistit snížení poměru veřejného dluhu k HDP ročně v průměru minimálně o 0,5 p. b. V oblasti schodku má referenční trajektorie zaručit, aby se jeho strukturální úroveň snížila na 1,5 % HDP. Roční zlepšení primárního strukturálního salda za účelem dosažení požadované rezervy pro odolnost činí 0,4 p. b. HDP (v případě prodloužení období korekce 0,25 p. b. HDP). Vzhledem k předkládání národních fiskálně-strukturálních plánů se již konvergenční programy, resp. programy stability, a národní programy reforem zpracovávat nebudou.¹³

První národní střednědobé fiskálně-strukturální plány, jejichž obsah bude naplňován od roku 2025, členské státy připravily a měly předložit do 20. září 2024, pokud se s EK nedohodly na přiměřeném prodloužení termínu. EK začne plány posuzovat ihned po předložení a své hodnocení by měla zveřejnit do šesti týdnů od jejich obdržení. Tato lhůta může být v případě potřeby prodloužena o další dva týdny (EK, 2024b).

EK prověří, zda je dráha čistých výdajů členského státu v souladu s požadavky na to, aby byl veřejný dluh do konce období korekce uveden na věrohodně sestupnou dráhu nebo aby na této dráze setrval, anebo aby zůstal na obezřetné úrovni pod hodnotou 60 % HDP, a aby se schodek veřejných financí ve střednědobém horizontu snížil pod 3 % HDP a pod touto hodnotou se udržel. U států s vydanou referenční trajektorií EK zjišťuje, zda byly dodrženy požadavky na referenční trajektorii založené na posouzení rizik a ochranných opatřeních pro udržitelnost dluhu a odolnost schodku. Dále se ověřuje naplnění požadavků kladených na samotné fiskálně-strukturální plány i podmínek pro prodloužení období fiskální nápravy. S doporučením dále EK zasílá plány Radě EU ke schválení. EK provádí monitoring Radou EU schválené dráhy čistých výdajů prostřednictvím kontrolního účtu. Saldo kumulované na tomto účtu je součtem ročních kladných a záporných odchylek skutečných čistých výdajů od dráhy čistých výdajů stanovené Radou EU. Je udáváno jako procento HDP.

¹² To znamená, že existuje alespoň 70% pravděpodobnost, že dluh klesne, na základě stochastické analýzy udržitelnosti dluhu, a rovněž, že k tomu může dojít i za předem definovaných nepříznivých předpokladů o úrokových sazbách, HDP a primárním strukturálním saldu (Darvas, Welslau, Zettelmeyer, 2024).

¹³ Konvergenční programy předkládaly země nenáležící do eurozóny, zatímco členské země eurozóny zpracovávaly programy stability.

V průběhu období korekce jsou členské státy povinny vždy k 30. dubnu zpracovat a zveřejnit výroční zprávu o pokroku. Ta obsahuje vyhodnocení o plnění národního střednědobého fiskálně-strukturálního plánu včetně dráhy čistých výdajů stanovené Radou EU a o reformách a investicích. EK zprávu posuzuje.

Nařízení Rady (EU) 2024/1264, kterým se mění nařízení (ES) č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku, inovuje postup při nadměrném schodku, a to primárně u dluhového kritéria. Proces je přizpůsoben novému fiskálnímu rámci, proto základem budou informace na kontrolním účtu. S cílem zahájení postupu při nadměrném schodku má EK uloženo vypracovat zprávu o plnění schodkového a dluhového kritéria, pokud poměr veřejného dluhu k HDP překročí referenční hodnotu, pokud stav rozpočtu není téměř vyrovnaný nebo přebytečný a pokud odchylky zaznamenané na kontrolním účtu členského státu překročí roční nebo kumulativní prahové hodnoty stanovené na 0,3 p. b. HDP ročně, respektive 0,6 p. b. HDP kumulativně. Stav rozpočtu se považuje za téměř vyrovnaný, pokud celkový schodek veřejných financí nepřekročí 0,5 % HDP.

Při přípravě zprávy se EK musí zaměřit na závažnost problémů souvisejících s výší veřejného dluhu, jeho vývojem, financováním a souvisejícími rizikovými faktory včetně závazků vyplývajících ze stárnutí obyvatelstva. Zpráva má dále odrážet vývoj střednědobé rozpočtové situace, zejména rozsah skutečného odchýlení od dráhy čistých výdajů (podle stavu na kontrolním účtu), vývoj střednědobé hospodářské situace (včetně potenciálního produktu, inflace a cyklického vývoje ve srovnání s předpoklady použitými pro konstrukci dráhy čistých výdajů). V neposlední řadě má EK při vypracování zprávy zaměřit svou pozornost na pokrok při provádění reform a investic, jakož i reflektovat zvýšení vládních investic na obranu. Při zahájení postupu při nadměrném schodku z titulu deficitního kritéria operuje nápravné nařízení s minimální každoroční strukturální korekcí ve výši alespoň 0,5 % HDP jako doporučenou hodnotou. V případě jeho zahájení z titulu dluhového kritéria se očekává, že nápravná dráha čistých výdajů bude přinejmenším stejně ambiciózní jako dráha čistých výdajů stanovená Radou EU. Ve lhůtě stanovené Radou EU mají být napraveny kumulované odchylky kontrolního účtu. Pokud se státy eurozóny neřídí požadovaným, je možné na ně uvalit pokutu (až 0,05 % HDP předchozího roku) za každých 6 měsíců,

dokud Rada EU neusoudí, že členský stát přijal účinná opatření.

Dle **směrnice Rady (EU) 2024/1265** měnící směrnici 2011/85/EU o požadavcích na rozpočtové rámce členských států se vztahuje explicitní povinnost zřídit alespoň jednu nezávislou fiskální instituci (IFI), která bude funkčně samostatná ve vztahu k rozpočtovým orgánům (EK, 2024b). Toto ustanovení je jednou z nejvýraznějších změn obsahující minimální standardy pro nezávislost, technickou kapacitu a úkoly pro národní IFIs.

Původní znění směrnice již o nezávislých fiskálních institucích rovněž hovořilo, například v článku 6 písm. b): „...*numerická fiskální pravidla specifická pro danou zemi obsahují vymezení následujících prvků: (...) účinné a včasné monitorování souladu s pravidly na základě spolehlivé a nezávislé analýzy provedené nezávislými subjekty nebo subjekty, které jsou ve vztahu k fiskálním orgánům členských států funkčně samostatné.*“ V eurozóně článkem 5 nařízení EP a Rady (EU) č. 473/2013 již došlo ke zřízení nezávislých subjektů sledujících dodržování fiskálních pravidel. V článku 2 tamtéž jsou jasně definovány kvalitativní požadavky na „nezávislé subjekty“ a rovněž na „nezávislé makroekonomické prognózy“.

Směrnice IFIs ukládá sestavování, posuzování nebo schvalování ročních a víceletých makroekonomických prognóz, sledování dodržování fiskálních numerických pravidel platných v daném státě, i plnění úkolů vyplývajících z některých ustanovení preventivní i nápravné části Paktu o stabilitě a růstu. Dále mají IFIs posuzovat konzistenci, soudržnost a účinnost vnitrostátního rozpočtového rámce a jejich zástupci by se měli rovněž účastnit pravidelných slyšení a rozprav parlamentu daného státu na základě pozvání. Jedním z cílů umocnění role IFIs má být vyvolání širší diskuse o domácí fiskální politice, což má vést k vyššímu stupni národní odpovědnosti („*national ownership*“). Vnitrostátní rozpočtové orgány ohledně doporučení těchto institucí mají dodržet zásadu „dodržuj, nebo vysvětli“ (EK, 2024b). Změny směrnice se taktéž orientují na zvýšení transparentnosti fiskálních rizik v souvislosti se změnou klimatu. Směrnice zavazuje EK k 31. prosinci 2030 a následně každých pět let přezkoumat její účinnost.

5.2 Dopady na český právní rámec

Fiskální pravidla byla do českého právního řádu ukotvena transpozicí směrnice 2011/85/EU a implementací příslušných nařízení. V této souvislosti hraje dominantní roli zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, změnový zákon č. 24/2017 Sb. a zákon č. 25/2017 Sb., který transponoval část směrnice věnovanou statistickým údajům. Nová právní úprava

v podobě směrnice Rady (EU) 2024/1265 si vyžádá změny české legislativy. Směrnici mají členské státy povinnost transponovat do svého právního řádu do 31. prosince 2025.

5.2.1 Nezávislé fiskální instituce

Zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti je zřízena Národní rozpočtová rada (dále jen „Rada“) jako „nezávislý odborný orgán, který působí v oblasti fiskální a rozpočtové politiky“ (§ 21 odst. 1). Řadu požadavků na nezávislé fiskální instituce vyplývajících z ustanovení směrnice Rady (EU) 2024/1265 zákon již nyní naplňuje (Tabulka 5.3). Jedná se zejména o požadavky na nezávislost či způsobilost a výběr jejích členů. Rada se v ČR skládá z předsedy a dalších dvou členů. Předsedu navrhuje vláda ČR, zbylé dva členy po jednom Senát a Česká národní banka. Na základě tohoto návrhu jsou pak voleni Poslaneckou sněmovnou. Předseda a členové Rady mají šestileté funkční období, přičemž výkon jejich funkce je omezen pouze na dvě období. Za účelem vyvarování se střetu zájmů členů Rady zákon taxativně stanovuje funkce, s nimiž je jejich výkon neslučitelný. Finanční nezávislost je zabezpečena tím, že výdaje na činnost Rady a jejího úřadu jsou hrazeny ze samostatné kapitoly státního rozpočtu, navíc Rada předkládá návrh rozpočtu rozpočtovému výboru Poslanecké sněmovny, nikoliv MF ČR. Činnost Rady z hlediska účetního podléhá kontrole auditora. Z pohledu její věcné působnosti ale zákon dosud nestanovuje pravidelné externí hodnocení nezávislými hodnotiteli jako nový požadavek směrnice. Ve vztahu Rady a MF ČR stávající zákon již zavedl pro některé případy zásadu „dodržuj, nebo vysvětli“. V praxi to znamená, že nesouhlasí-li MF ČR se stanoviskem Rady, musí svůj postoj veřejně vysvětlit. To se týká zejména postupu při odvozování výdajového rámce státního rozpočtu a státních fondů (§ 12) či stanovení celkových výdajů sektoru veřejných institucí (§ 10). Na druhou stranu např. při zahrnutí neplánovaných výdajů, které vznikly na základě jiných vnějších skutečností (§ 11 odst. 4) lze upravit nápravnou složku fiskálního pravidla jen se souhlasným stanoviskem Rady. Směrnice ještě nově zmiňuje nutnost zpřístupnit vysvětlení do dvou měsíců od vydání příslušného stanoviska.

Mezi hlavní úkoly Rady vymezené zákonem náleží hodnocení plnění číselných fiskálních pravidel, kterými jsou zejména pravidlo limitu výše dluhu, stanovení celkových výdajů sektoru veřejných institucí, odvození výdajového rámce státního rozpočtu a státních fondů a hospodaření územních samosprávných celků. Rada vypracovává a předkládá Poslanecké sněmovně zprávu o plnění těchto úkolů. Dále zjišťuje výši dluhu sektoru veřejných institucí a vyhláší ji ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv na základě údajů Českého statistického úřadu a sleduje vývoj hospodaření sektoru veřejných institucí. Jak již bylo zmíněno, Rada vypracovává stanovisko k výpočtu hodnoty nápravné složky. V neposlední řadě rovněž vypracovává a předkládá Poslanecké sněmovně zprávu o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, která obsahuje hodnocení, jakým způsobem mohou plánované vládní politiky svými přímými dlouhodobými dopady pravděpodobně ovlivnit udržitelnost veřejných financí.

5.2.2 Rozpočtové prognózy

Směrnice nově žádá po IFIs sestavování, posuzování nebo schvalování ročních a víceletých makroekonomických prognóz. Pro tyto účely byl zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti zřízen Výbor pro rozpočtové prognózy. Ten pro účely plánování veřejných rozpočtů nezávisle, „...pravidelně a souhrnně předem posuzuje makroekonomické a fiskální prognózy sektoru veřejných institucí zpracované ministerstvem, zejména z hlediska pravděpodobnosti jejich naplnění“ (§ 19 odst. 2). Požadavek směrnici kladený na funkční samostatnost subjektů posuzujících prognózy ve vztahu k fiskálním orgánům členských států je plněn v několika rovinách. Zaprvé, přestože členy Výboru jmenuje na dobu 3 let vláda, navrhuje je výhradně Rada. Zadruhé, členem Výboru může být dle statutu Výboru pouze zástupce soukromé či na vládě ČR nezávislé veřejné instituce (MF ČR, 2018), ve které aktivně a na pravidelné bázi zpracovává makroekonomické anebo fiskální prognózy. Zatřetí, výdaje na činnost Výboru pokrývá MF ČR ze svého rozpočtu. A konečně začtvrté, změna statutu a jednacího řádu Výboru musí vzejít ze společného návrhu MF ČR a Rady. Zákon ani statut však nespécifikují nový požadavek směrnice na pravidelné externí hodnocení IFIs.

Směrnice Rady (EU) 2024/1265 rovněž odkazuje na činnost IFIs spojené s nařízenými 2024/1263 a 2024/1264. Na základě jejich litery může členský stát požádat IFI o vydání stanoviska k předpokladům či prognóze, z nichž vychází dráha čistých výdajů, dále o posouzení souladu údajů o skutečných výsledných rozpočtových hodnotách vykázaných ve výroční zprávě o pokroku s dráhou čistých výdajů stanovenou Radou EU. Členský stát, u něhož bylo rozhodnuto o existenci nadměrného schodku a jemuž z tohoto titulu Rada EU předala svá doporučení k nápravě, si vyžádat od příslušné IFI zpracování nezávazné samostatné zprávy o dostatečnosti jím přijatých a plánovaných opatření s ohledem na konsolidační cíle.

5.2.3 Vnitrostátní střednědobé rozpočtové rámce

Na výše zmiňovaný zákon dopadnou rovněž některá ustanovení nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1263. Zákon se bude muset přizpůsobit tomu, že nadále již nebude vznikat Konvergenční program, který plnil roli koordinace hospodářských politik a sloužil k dohledu Rady EU podle článku 121 Smlouvy o fungování EU. Nově tuto roli plní národní fiskálně-strukturální plán (část 5.3). Konvergenční program byl součástí Rozpočtové strategie sektoru veřejných institucí, která vždy začínala rozpočtový proces přeodvozením výdajových rámců pro státní rozpočet a státní fondy na následující tři roky.

Požadavky na vnitrostátní střednědobé rozpočtové rámce stanovuje směrnice o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Vnitrostátní střednědobé rozpočtové rámce jsou ve směrnici definovány jako konkrétní soubor vnitrostátních rozpočtových postupů, které rozšiřují časový horizont pro tvorbu fiskální politiky nad rá-

mec ročního plánování rozpočtu, včetně stanovení politických priorit a vnitrostátních střednědobých rozpočtových cílů. Tyto cíle by měly být v souladu se všemi numerickými fiskálními pravidly specifickými pro danou zemi i těmi vycházejícími z právních předpisů EU.

Větší změny se týkají popisu plánovaných střednědobých politik, který nově musí pojmut také reformy a investice s dopadem na veřejné finance a udržitelný a inkluzivní růst. Součástí by mělo být rovněž posouzení, jak mohou plánované politiky svými přímými střednědobými a dlouhodobými dopady na veřejné finance ovlivnit jak jejich střednědobou a dlouhodobou udržitelnost, tak udržitelný a inkluzivní růst. Toto posouzení by rovněž nově mělo zohledňovat makroekonomická a fiskální rizika spojená se změnou klimatu a jejími environmentálními a distribučními dopady.

5.2.4 Povinné zveřejňování informací

V současnosti povinnost zveřejňování informací upravují §§ 6 a 7 zákona č. 23/2017 Sb. MF ČR uveřejňuje seznam vládních institucí na základě informací poskytnutých Českým statistickým úřadem. MF ČR alespoň jednou za rok zveřejňuje informace o podmíněných závazcích a o dalších potenciálních povinnostech k plnění s předpokládaným významným dopadem na veřejné finance v členění na záruky, dluhy vyplývající z činnosti veřejných společností; dále též o zápůjčkách, úvěrech a návratných finančních výpomocích poskytnutých veřejnými institucemi, jejichž splátky jistiny nebo úroku jsou 90 a více dnů po lhůtě splatnosti, o významnějších majetkových účastech v obchodních korporacích a dalších podílech držných vládními institucemi. V neposlední řadě MF ČR kalkuluje a publikuje informace také o odhadech dopadů daňových úlev, které lze považovat za výdaje uskutečňované prostřednictvím daňového systému. Dále MF ČR zveřejňuje měsíčně či čtvrtletně – v závislosti na typu vládní instituce – alespoň celkové příjmy, výdaje a saldo.

Podle nových požadavků směrnice by ještě v realisticky odpovídajícím rozsahu měly být přidány informace o podmíněných závazcích spojených s katastrofami a změnou klimatu. Tyto požadavky budou konkretizovány v průběhu prvního čtvrtletí roku 2025, kdy EK vydá metodiku.

Změny se také týkají četnosti zveřejňování fiskálních údajů a jejich charakteru. Nebude již nutné kompilovat a zveřejňovat měsíční nebo hotovostní čtvrtletní údaje o hospodaření jednotek vládních institucí. Nově by se měly zveřejňovat čtvrtletní údaje o dluhu a schodku za všechny vládní instituce na aktuální bázi.

5.2.5 Numerická fiskální pravidla

Zákon č. 23/2017 Sb. obsahuje několik numerických fiskálních pravidel. Jedná se o dluhový strop pro celý sektor vládních institucí ve výši 55 % nominálního HDP po odečtení rezervy peněžních prostředků při financování státního dluhu. Dále je stanovena minimální výše strukturálního salda, která za normálních okolností činí

minimálně -1% prognózovaného nominálního HDP. Reálně však byla při tvorbě výdajových rámců aplikována hodnota MTO (viz část 5.1.2), stanovená na $-0,75\%$ HDP (MF ČR, 2024a).¹⁴ Hospodaření územních samosprávných celků podléhá dluhovému pravidlu, které zajišťuje solventnost příslušné obce, města nebo kraje. Dluh by neměl překročit u jednotlivého územně samosprávného celku 60 % průměru jeho příjmů za poslední 4 roky. V případě překročení pak zákon stanovuje minimální výši splátky jako 5 % z rozdílu mezi skutečným dluhem a dluhem odpovídajícím 60 % průměrných příjmů.

Směrnice Rady (EU) 2024/1265 reflektuje národní požadavky na únikové doložky ve fiskálních pravidlech členských zemí. Kromě obecné únikové doložky nařízení (EU) 2024/1263 v článku 26 umožňuje za určitých výjimečných okolností mimo kontrolu vlády odchylku od dráhy čistých výdajů stanovené Radou EU. Odklon od pravidla může být udělen Radou EU členskému státu na základě jeho žádosti a analýzy EK. Úniková klauzule z pravidla však nesmí vést k ohrožení udržitelnosti veřejných financí ve střednědobém horizontu a je časově omezená. Současně je možné výjimku vícekrát prodloužit, avšak vždy maximálně na rok.

V ČR jsou únikové doložky specifikovány zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, do určité míry i zákonem o rozpočtových pravidlech. Ty se vztahují především na případy související s nouzovým stavem, stavem ohrožení státu či války a zhoršováním bezpečnostní situace či živelními pohromami, dále na případy hospodářských obtíží po určitou dobu a určeného rozsahu. Únikové doložky lze uplatnit jak v případě dluhového pravidla, tak v případě odvození celkových výdajů státního rozpočtu a státních fondů, ale i v omezených případech při sestavování návrhu zákona o státním rozpočtu na následující rok.

5.2.6 Robustnost současných českých fiskálních pravidel a mezinárodní srovnání

Z hlediska unijního srovnání jsou tuzemská vnitrostátní pravidla v řadě oblastí již nyní poměrně dobře nastavena, v jiných oblastech naopak mírně ztrácejí. EK (2024c) zpracovává šetření a systematizované, kvantitativní hodnocení fiskálních pravidel v rámci EU. Nejnovější údaje jsou k dispozici ohledně fiskálních pravidel za rok 2022. V každém případě je při interpretaci výsledků šetření a hodnocení pamatovat na to, že „*neexistuje žádné univerzální pravidlo platné pro každou zemi*“ (OECD, 2013). Silné stránky českých pravidel dle EK (2024c) zahrnují, že vláda nemůže svévolně měnit či

¹⁴ Jako reakce na podmínky nedávných krizí byly přijaty novely zákona č. 23/2017 Sb. v podobě zákonů č. 207/2020 Sb. a č. 609/2020 Sb., které umožnily nižší minimální povolené strukturální saldo. Nejnověji byl zákon novelizován konsolidačním balíčkem, zákonem č. 349/2023 Sb., který konkretizoval postupně rovnoměrné snižování maximálního povoleného strukturálního schodku ročně zpět k hodnotě nejvýše 1 % HDP v roce 2028.

dočasně pozastavovat cíle pravidel, s výjimkou přesně definovaných situací. Kvitována je rovněž povaha orgánu odpovědného za sledování dodržování pravidel a korekčních mechanismů. Toto se však týká pouze pravidel dopadajících na celý sektor vládních institucí monitorovaných Radou; dluhové pravidlo aplikované na územní samosprávné celky je dozorováno primárně MF ČR, byť Rada předkládá Poslanecké sněmovně zprávu, v níž se zabývá i hospodařením územních samosprávných celků. Kladně je hodnocen i způsob korekčních mechanismů v případě odchylek od všech tří pravidel, neboť se korekční mechanismus spouští automaticky a existují předem určená pravidla, která vymezují povahu, velikost nebo časovou osu dané korekce.

Podle metodiky EK (2024c) nejsou česká fiskální pravidla optimální v oblasti odolnosti vůči otřesům nebo událostem mimo kontrolu vlády. Z tohoto pohledu je ovšem výjimkou pravidlo týkající se strukturálního salda. EK (2024c) dále poznamenává, že únikové doložky tuzemských pravidel nejsou plně v souladu s Paktem o stabilitě a růstu. Na tomto místě je třeba upozornit nejenom na absenci některých konkrétních situací¹⁵ v Paktu o stabilitě a růstu, ale i na způsob posuzování souladu. Jeho hodnocení je pouze binární, tj. pozitivní lze získat jen v případě plného souladu. Nižší hodnocení obdržela česká fiskální pravidla také proto, že nedochází k pravidelnému monitorování v reálném čase (tj. alespoň čtvrtletně). Jde však spíše o doslovnou interpretaci zákona, protože v realitě podle jeho ustanovení § 21 odst. 2, písm. c) vydává čtvrtletně Národní rozpočtová rada stanoviska „k vývoji hospodaření sektoru veřejných institucí a k nastavení fiskální a rozpočtové politiky“. Měsíčně jsou současně k dispozici informace o pokladním plnění státního rozpočtu, rozpočtech státních fondů, územních rozpočtech i o hospodaření systému veřejného zdravotnictví či jiných subjektech. Specifickým případem je také legislativní ukotvení fiskálních pravidel. Česká republika je totiž jednou z mála zemí EU, která ani jedno fiskální pravidlo nemá ukotveno na úrovni ústavního či alespoň „organického zákona“¹⁶.

Tabulka 5.4 ukazuje srovnání českých fiskálních pravidel a jejich „síly“ se sousedními státy měřené EK. České fiskální pravidlo týkající se (strukturálního) salda celého sektoru vládních institucí dosahuje podobné úrovně indexu jako pravidla v sousedících státech. U dluhového pravidla pro celý sektor vládních institucí je již rozdíl značnější. V tomto ohledu nejsilnějším fiskálním pravidlem

dlema disponuje Polsko. Nejslabším českým fiskálním pravidlem je potom dluhové pravidlo vztažené k místním vládním institucím, byť právě místní vládní instituce vykazují soustavně nezanedbatelné přebytky hospodaření (Graf 5.7) a snižují své celkové zadlužení.

Síla fiskálních pravidel však nemusí nutně determinovat úspěšnost jednotlivých států z hlediska plnění fiskálních kritérií v daných obdobích. Vztah mezi silou fiskálních pravidel a relativním zadlužením ukazuje Graf 5.3, vůči deficitu pak Graf 5.4. Oba grafy kromě aktuálního pozorování srovnávají rovněž data za rok 2019, kdy vnější okolnosti nezaváděly pobídky k aktivaci únikových klauzulí z pravidel. Data ukazují, že korelace mezi silou fiskálních pravidel a poměrem dluhu k nominálnímu HDP byla slabá. Nicméně se silnějším indexem fiskálních pravidel se pojí spíše menší úroveň dluhu. V případě deficitu dosahují země s vyšší silou fiskálního indexu horších sald. To je způsobeno tím, že státy, jako je například Itálie, Francie, Rumunsko či Španělsko, mají relativně silnější fiskální pravidla, ale současně (i kvůli únikovým doložkám) dosáhly také nadprůměrně vysokých deficitů.

EK (2024c) rovněž zjišťuje tzv. rozsahový index fiskálních institucí. Výpočet indexu je podložen analýzou šesti samostatných skupin úkolů:

- sledování dodržování fiskálních pravidel,
- makroekonomické prognózy,
- rozpočtové prognózy a politické náklady,
- posouzení udržitelnosti,
- podpora fiskální transparentnosti,
- normativní doporučení k fiskální politice.

Vztah mezi tímto indexem a úrovní zadlužení (Graf 5.5) se jeví jako pozitivní, tedy s vyšším rozsahovým indexem je spojeno rovněž vyšší zadlužení. Obdobně se pro rok 2022 jeví tento vztah i u deficitu (Graf 5.6). Platí, že čím větší je rozsahový index fiskálních institucí, tím horší je také saldo (poměřované k HDP). Data za rok 2019 spíše nenaznačují žádný vztah.

V obecnějším, dlouhodobém pohledu je samozřejmě role fiskálních pravidel i nezávislých fiskálních rad důležitá. Aaskoven a Wiese (2018) přišli se zjištěním, že zejména nadnárodní pravidla mohou vést k trvalému snižování dluhu. Na druhé straně je již méně jisté, zda může mít vliv pouhá existence vnitrostátních fiskálních pravidel. Národní i nadnárodní fiskální pravidla však mají větší dopad na trvalé snižování dluhu, jsou-li zakotvena v přísnějším národním institucionálním rámci. Jedna z novějších studií MMF na dané téma (Davoodi et al., 2022) ve svých závěrech poukázala, že časté změny a rostoucí složitost pravidel mohou podkopat transparentnost a důvěryhodnost rámce. Autoři argumentují, že nezávislé fiskální instituce sehrály během pandemie důležitou roli, jelikož analyzovaly dopady pandemie, sledovaly používání únikových doložek a stanovování nákladů na fiskální opatření a zabývaly se také transparentností veřejných politik. Na druhé straně autoři studie přiznávají, že fiskální pravidla nezabránila velké-

¹⁵ Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti v § 10 v odst. 4 hovoří explicitně např. o výdajích vzniklých „...na základě zhoršování bezpečnostní situace státu spojené s vládou vyhlášenými mimořádnými opatřeními ke zvýšení jeho obranyschopnosti, na základě nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu“, nebo o výdajích velkého rozsahu spojených s odstraňováním následků živelních pohrom apod.

¹⁶ Organické zákony jsou takové, které vyžadují přísnější proceduru než zákony standardní úrovně, ale nedosahují úrovně ústavního zákona (Kyselá, 2019). V podmínkách ČR se jedná např. o zákony uvedené v článku 40 Ústavy ČR.

mu a trvalému nárůstu dluhu v průběhu času, byť pravidla se navzdory obavám ukázala jako flexibilní. Nicméně poukázali, že odchylky od pravidel pro schodek a dluh byly v mnoha zkoumaných zemích běžné, ale s pandemií dosáhly nové, bezprecedentní úrovně. Z hlediska deficitu

a dluhu není návrat k normálu krátkodobou otázkou. Hlavně u zadlužení. To bylo možné pozorovat po velké recesi, kdy se sice vyspělé ekonomiky pomalu vracely na úroveň schodku před krizí, ale jejich dluh zůstával podstatně zvýšený.

5.3 Fiskálně-strukturální plán České republiky

Národní střednědobé fiskálně-strukturální plány jsou zcela novým dokumentem členských států EU v oblasti vývoje a udržitelnosti veřejných financí, jež nahrazují konvergenční programy/programy stability a národní programy reforem. Oproti těmto dříve každoročně vydávaným dokumentům mají být vydávány jednou za čtyři roky s tím, že roky náležející do intervalu čtyřletého období budou vyhrazeny ke každoročnímu vyhodnocování plnění plánů. Hlavním fiskálním kritériem je nově růst čistých výdajů sektoru vládních institucí (viz výše). Důraz je kladen na střednědobou udržitelnost dluhu sektoru vládních institucí a na investice. Tato subkapitola nabízí pohled na obsah prvního Fiskálně-strukturálního plánu ČR (MF ČR, 2024e).

5.3.1 Fiskální kritérium

Základním sledovaným kritériem je dráha čistých výdajů, tj. meziroční změna čistých vnitrostátně financovaných primárních výdajů sektoru vládních institucí, která by neměla převýšit roční (i kumulativní) tempo růstu stanovené Radou EU, což zajistí dodržování požadavků udržitelnosti veřejných financí. V současném plánu je vývoj čistých vnitrostátně financovaných primárních výdajů postaven do roku 2028.

Jak již bylo zmíněno, státům, jež plní dluhové i deficitní kritérium, může EK vydat na vyžádání členského státu tzv. technickou informaci. ČR od EK obdržela v rámci technické informace požadavek dosáhnout do roku 2028 primárního strukturálního přebytku ve výši 0,4 % HDP. Nastavení národní legislativy je v souladu s tímto požadavkem. Výše v textu citovaný zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, explicitně stanovuje maximální strukturální deficit, tedy včetně úrokových výdajů, a to pro roky 2024 až 2027. V roce 2028 by se měl dle zákona pro nastavení výdajových rámců použít strukturální deficit nejvýše 1 % HDP. Výchozí základnu dat a předpokladů pak tvoří makroekonomická prognóza MF ČR ze srpna 2024 a notifikované údaje odeslané Eurostatu na konci září 2024. Z těchto dat vyplývá, že v případě nastavení strukturálního deficitu pro rok 2028 ve výši 1 % HDP by primární strukturální saldo dosahovalo hodnoty právě 0,4 % HDP.

5.3.2 Makroekonomický a fiskální výhled/projekce

Z hlediska struktury je Fiskálně-strukturální plán do určité míry podobný Konvergenčnímu programu. Nemá však za cíl diskutovat krátkodobý, nýbrž střednědobý a delší horizont.

V části věnující se makroekonomickému vývoji je sledován HDP včetně jeho složek, cenový vývoj, trh práce, potenciální produkt a pozice ekonomiky v cyklu a rovněž se pozornost v této části zaměřuje na předpoklady o světové ekonomice (např. měnové kurzy, ceny ropy, vývoj reálného HDP v EU, krátkodobé či dlouhodobé úrokové sazby apod.). Výchozí makroekonomická predikce pro Fiskálně-strukturální plán ČR byla Výborem pro rozpočtové prognózy shledána jako realistická (VRP, 2024).

V části zaměřené na fiskální vývoj se sledují hlavní položky příjmů a výdajů a faktory jejich vývoje, saldo (včetně cyklického, resp. strukturálního očištění), dluh a diskreční opatření sektoru vládních institucí. Současný plán je tedy konstruován na období do roku 2028, avšak nově je také kladen důraz na dlouhodobé projekce dluhu a souvisejících veličin, které mají jít až 10 let za horizont výhledu (po ukončení 4leté doby nápravy), tedy na období 14 let následujících po roce zpracování projekce (tj. nyní do roku 2038). U zemí, jimž byla vydána referenční trajektorie, by projekce měly rovněž obsahovat citlivostní scénáře, u států s technickou informací, což je případ ČR, nejsou citlivostní scénáře vyžadovány.

Mezi další veličiny, pro které je zpracována dlouhodobá projekce do roku 2038, náleží například nejen saldo vč. cyklické složky, jednorázových opatření či nákladů vyplývajících ze stárnutí populace, ale též předpoklady zahrnující potenciální produkt, reálný i nominální HDP a deflátor HDP či úrokové výdaje.

Na konci období úprav (tj. do roku 2028) by mělo být dosaženo primárního strukturálního salda ve výši 0,4 % HDP, což mimo jiné implikují požadavky strukturálního deficitu ve výši 1 % HDP uložené zákonem č. 23/2017 Sb. Plán však zdůrazňuje, že pro naplnění zákonných požadavků (pro roky 2027 a 2028) bude nutno zajistit dodatečná příjmová či výdajová opatření s dopadem od půl až jednoho procenta HDP. Graf 5.8 ukazuje predikci a plán maximálních hodnot primárního strukturálního salda, strukturálního salda a dluhu ve Fiskálně-strukturálním plánu ČR.

5.3.3 Reformy a investice, udržitelný rozvoj

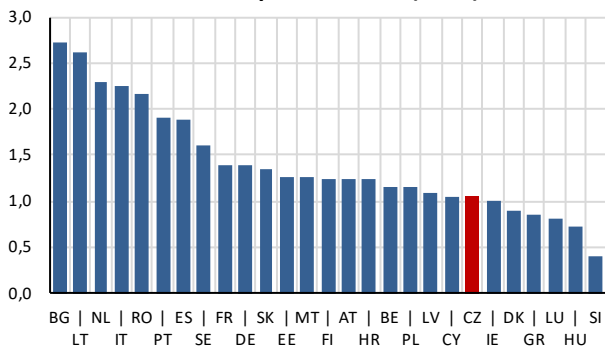
Nezbytnou součástí Fiskálně-strukturálního plánu ČR je rovněž popis, jakým způsobem stát zajistí realizaci reforem a investic v návaznosti na specifická doporučení Rady EU pro danou zemi (tj. pro ČR), jak bude řešit reformy a investice zabývající se společnými prioritami EU

či jak stát reagoval na doporučení v rámci postupu při makroekonomické nerovnováze.

Fiskálně-strukturální plán obsahuje obdobně, jako tomu bylo v Konvergenčním programu, také popis podmíněných závazků sektoru vládních institucí. Před vypuknutím pandemie byl v ČR objem poskytnutých záruk na zanedbatelné úrovni. V současné době se pohybuje kolem 0,6 % HDP (MF, 2024e).

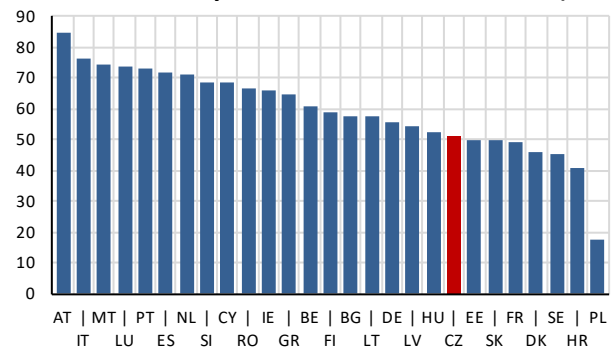
Kapitola věnovaná reformám a investicím je v návaznosti na zmíněná specifická doporučení Rady EU rozdělena do čtyř tematických oblastí, a to dekarbonizace, sociální systémy, vzdělávání, trh práce a dostupné bydlení a v neposlední řadě také moderní veřejná správa včetně digitalizace. Důraz je v textu kladen na doporučení vydaná v průběhu let od roku 2019 do roku 2024, u nichž nebyl v reakci ČR zaznamenán výraznější pokrok.

Graf 5.1: Síla fiskálních pravidel v EU (2022)

Zdroj: EK (2024c).

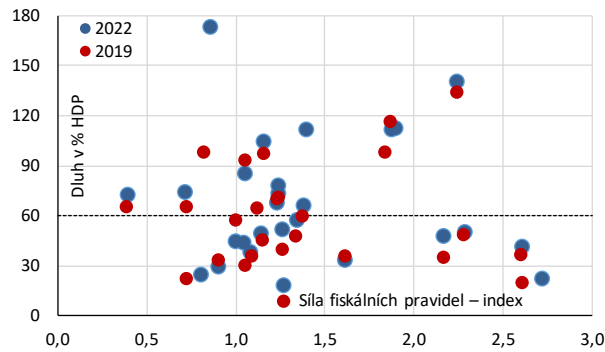
Graf 5.2: Rozsahový index fiskálních institucí v EU (2022)

Zdroj: EK (2024c).

Graf 5.3: Dluh a síla národních fiskálních pravidel

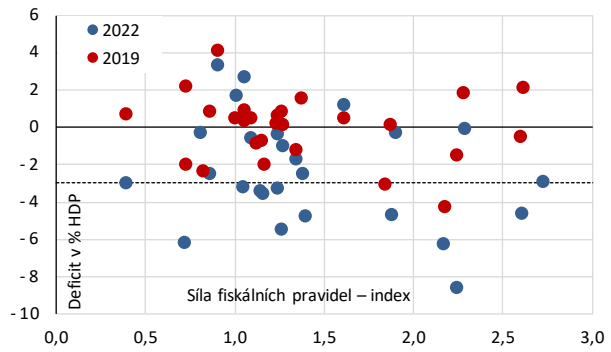
dluh v % HDP, síla fiskálních pravidel – index

Zdroj: EK (2024c); Eurostat (2024a).

Graf 5.4: Deficit a síla národních fiskálních pravidel

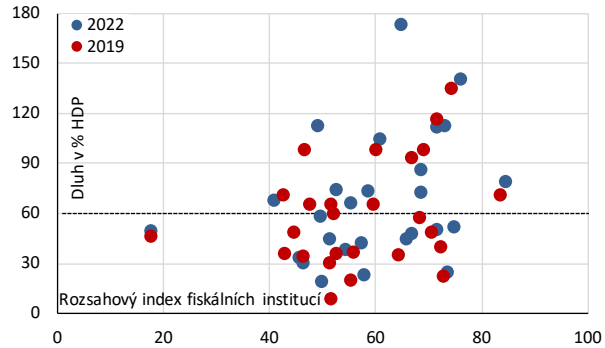
deficit v % HDP, síla fiskálních pravidel – index

Zdroj: EK (2024c); Eurostat (2024a).

Graf 5.5: Dluh a SIFI v EU

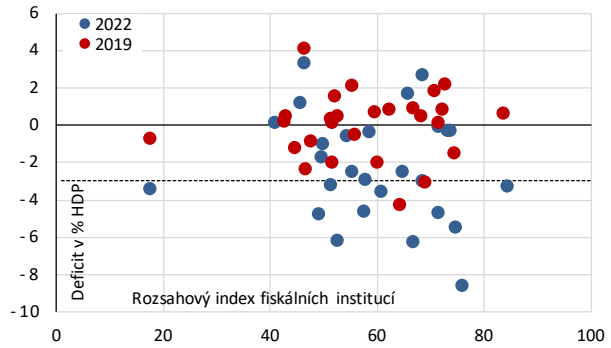
dluh v % HDP, rozsahový index fiskálních institucí

Zdroj: EK (2024c); Eurostat (2024a).

Graf 5.6: Deficit a SIFI v EU

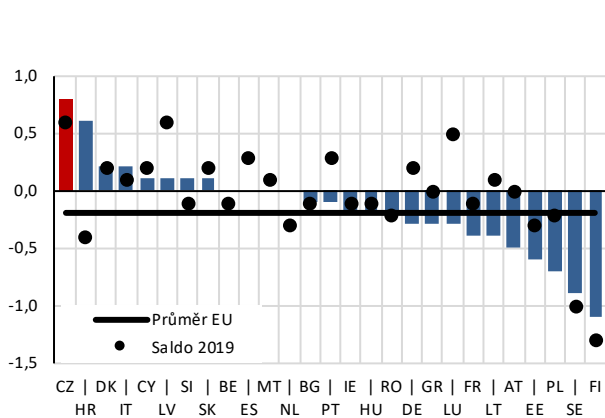
deficit v % HDP, rozsahový index fiskálních institucí

Zdroj: EK (2024c); Eurostat (2024a).

Graf 5.7: Saldo místních rozpočtů v EU (2019 a 2023)

% HDP

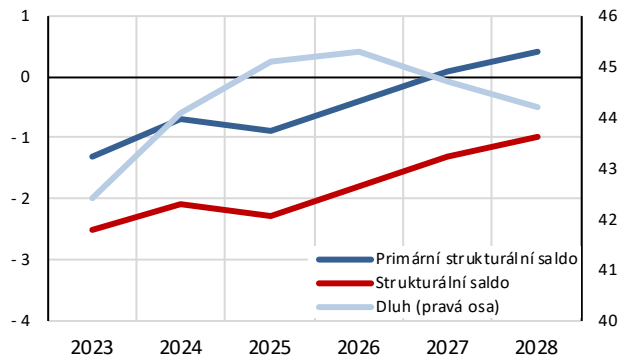

Zdroj: Eurostat (2024a).

Graf 5.8: Predikce a plán maximálních hodnot fiskálních ukazatelů ve Fiskálně-strukturálním plánu ČR 2024

Levá osa = hodnoty sald v % HDP

Pravá osa = hodnoty hrubého konsolidovaného dluhu v % HDP

Zdroj: MF ČR (2024e).

Tabulka 5.1: Změny právního rámce v EU klíčových bodech (obecně)

Starý právní rámec	Nový právní rámec
Slabá vymahatelnost (zejména u vysoce zadlužených států) a postižitelnost	Zlepšení vymahatelnosti, zvýšený „ownership“
Přísná a složitá pravidla	Nižší nároky na snižování dluhu (již ne 1/20, ale konvergence dluhu a jeho setrvání na obezřetnostní úrovni); důraz na pravidlo čistých výdajů
Nápravná část relativně efektivní při snižování dluhu – strukturální reformy ale prováděny spíše jen v první polovině minulé dekády	Reformy a investice součástí fiskálně-strukturálního plánu; reflexe společných priorit EU a specifických doporučení pro každou zemi; reformy a investice jsou nezbytné pro prodloužení fiskální nápravy ze 4 či 5 let na 7 let
Nejednotný postoj k optimální výši dluhu a deficitu	Fiskální požadavky na jednotlivé státy zohledňující makro-fiskální situaci, ale založeny na společném rámci analýzy udržitelnosti dluhu (DSA); rovněž společné numerické pojistky k zajištění minimálního ročního snížení dluhu a deficitů
Konsolidace i na úkor veřejných investic	Klade důraz na střednědobost a investice do společných priorit

Zdroj: EK (2024b, 2024d).

Tabulka 5.2: Srovnání referenčního tempa výdajů ve starých pravidlech a dráhy čistých výdajů v nových pravidlech

Původní fiskální rámec	Nový fiskální rámec
Agregát upravených výdajů (AE_t) = Výdaje sektoru vládních institucí (nominální) – úrokové výdaje – cyklická složka dávek v nezaměstnanosti – výdaje na programy EU (pouze část spolufinancovaná EU) – investice financované z národních zdrojů v roce t + průměrné investice financované z národních zdrojů ¹	Agregát upravených výdajů (AE_t) = Výdaje sektoru vládních institucí (nominální) – úrokové výdaje – cyklická složka dávek v nezaměstnanosti – výdaje na programy EU (část spolufinancovaná EU i národní) – jednorázové výdaje + jednorázové příjmy

Růst agregátu upravených výdajů (g_t)

$$g_t = (AE_t - \Delta DR_t - AE_{t-1}) / AE_{t-1}$$

kde:

AE _t	upravené výdaje v roce t,
AE _{t-1}	upravené výdaje v roce t-1,
ΔDR _t	příjmová diskreční opatření ²

Referenční tempo	Referenční tempo
strukturální saldo:	saldo a dluh sektoru vládních institucí:
a) na MTO = průměrné tempo potenciálu	a) technická informace: udržení deficitu pod 3 % HDP a zadlužení pod 60 % HDP, dosažení stanovené hodnoty primárního strukturálního salda v t+4
b) není na MTO = prům. tempo potenciálu – konvergenční rozpětí	b) referenční trajektorie: stochastická analýza citlivosti indikující klesající veřejné zadlužení

Pozn: 1) Průměrné investiční výdaje v roce t-3 až t.

2) V původním rámci včetně automatického zákonného zvýšení příjmů.

Průměrné tempo potenciálu – jednou za 3 roky se společně s propočtem MTO aktualizuje i desetiletý průměr (t-5 až t+4) růstu potenciálního produktu (přístup přes metodu produkční funkce z jarní predikce EK). Konvergenční rozpětí je vyjádřeno podílem požadovaného zpřísnění v procentních bodech HDP a střednědobým potenciálním růstem HDP.

Zdroj: MF ČR (2024a); Darvas, Welslau, Zettelmeyer (2024); Oznámení (C/2024/3975); EK (2019a, 2019b).

Tabulka 5.3: Soulad evropských a českých právních předpisů ohledně nezávislých fiskálních institucí

Směrnice Rady (EU) 2024/1265	Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti	
	Národní rozpočtová rada	Výbor pro rozpočtové prognózy
Zřízení nezávislých fiskálních institucí	§ 21	§ 19 odst. 1
Odborná způsobilost členů a transparentnost	§ 26 odst. 1	§ 20 odst. 4, statut Výboru
Nezávislost	§ 21, 23 a § 27	§ 20 odst. 2 a 4 a statut
Způsobilost včas a veřejně sdělovat svá hodnocení a stanoviska	§ 21 odst. 3	jednací řád Výboru
Dostatek a stabilita zdrojů pro účinné plnění svých úkolů	§ 32 odst. 1 a § 33 odst. 1 a 2	§ 20 odst. 6 a statut
Dostatek a včasný přístup k informacím k plnění svých úkolů	§ 22	§ 20 odst. 5, statut a jednací řád
Pravidelné externí hodnocení IFIs nezávislými hodnotiteli	Audit účetní závěrky: § 33 odst. 4; hodnocení činnosti neupraveno	hodnocení činnosti neupraveno
Sestavování, posuzování nebo schvalování makroek. prognóz	-	posouzení Výborem
Sledování dodržování numerických fiskálních pravidel	§ 21, odst. 2	-
Plnění úkolů v souladu s Paktem o stabilitě a růstu: – předkládání národních fiskálně-strukturálních plánů, – stanovisko k makroekonomické prognóze či předpokladům, – vypracování zprávy o dostatečnosti konsolidačních opatření.	ano	stanovisko k prognóze
Posouzení konzistence, soudržnosti a účinnosti rozp. rámce	§ 12	-
Účast na pravidelných slyšeních a rozpravách v Parlamentu	§ 24 odst. 4	-
Zásada „dodržuj, nebo vysvětli“	§ 10 odst. 5, § 12 odst. 5	-
Veřejné vysvětlení zpřístupněné do 2 měsíců od vydání stanoviska	lhůta není určena – bez prodlení	-

Zdroj: Zákon č. 23/2017 Sb., směrnice Rady (EU) 2024/1265.

Tabulka 5.4: Srovnání síly českých fiskálních pravidel s fiskálními pravidly sousedících států v roce 2022 dle EK

Stát	Typ pravidla	Sektor vládních institucí	Index síly fiskálního pravidla
Česká republika	strukturální saldo	celý	7,6
	dluh	celý	6,5
	dluh	místní	5,6
Rakousko	strukturální saldo	celý	8,5
	výdaje	celý	7,3
	dluh	celý	7,5
	saldo	celý	6,8
Německo	strukturální saldo	centrální	8,6
	saldo	místní	6,4
	strukturální saldo	reg. vláda	6,7
	saldo	fondy soc. zabezpečení	4,1
	strukturální saldo	celý	8,5
Polsko	dluh	celý	8,2
	saldo	místní	8,2
	výdaje	celý	7,4
	dluh	místní	6,9
Slovensko	dluh	místní	5,9
	saldo	místní	8,5
	dluh	celý	6,5
	strukturální saldo	celý	7,2

Pozn.: Vyšší hodnota indexu znamená vyšší sílu fiskálního pravidla.

Zdroj: EK (2024c); vlastní zpracování.

Přehled literatury a použitých zdrojů

- Aaskoven, L. a Rasmus W. (2018): How fiscal rules matter for government debt reduction: Theory and evidence, in: The 12th Annual Conference: The Political Economy of International Organizations, University of Wisconsin-Madison, Spojené státy americké, únor 2019, s. 1–35, [cit. 25. 9. 2024], <http://wp.peio.me/wp-content/uploads/2019/01/PEIO12_paper_14.pdf>.
- ČNB (2024): Systém časových řad ARAD. Praha, Česká národní banka, 31.10.2024 [cit. 31.10.2024], <<https://www.cnb.cz/arad/#/cs/home>>.
- ČSÚ (2024a): Čtvrtletní národní účty. Praha, Český statistický úřad, 1.10.2024 [cit. 23.10.2024], <https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_cr>.
- ČSÚ (2024b): Sektor vládních institucí, vládní deficit a dluh. Praha, Český statistický úřad, 2.10.2024 [cit. 23.10.2024], <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_gov>.
- Darvas, Z., Welslau, L. a Zettelmeyer J. (2024): The implications of the European Union's new fiscal rules. Policy Brief, Bruegel AISBL, Brusel, June 2024, [cit. 15. 10. 2024], <https://www.bruegel.org/policy-brief/implications-european-unions-new-fiscal-rules#footnote7_rz8c8oa>.
- Davoodi, H. R., Elger, P., Fotiou, A., Garcia-Macia, D., Han, X., Lagerborg, A., Lam, W. R. a Medas, P. (2022): Fiscal Rules and Fiscal Councils Recent Trends and Performance during the COVID-19 Pandemic, WP/22/11, Mezinárodní měnový fond, Washington, D.C., January 2022, [cit. 25. 9. 2024], <<https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/view/journals/001/2022/011/001.2022.issue-011-en.pdf>>.
- Dudáčková, T. (2020): Pakt stability a růstu, dříve zvažované reformy a použití únikové doložky v důsledku pandemie nemoci COVID-19, in: Finanční a ekonomické informace 5/2020. Praha, Ministerstvo financí ČR, květen 2020, s. 5–8, ISSN 1804-7262, [cit. 26. 6. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/sluzby-verejnosti/odborna-knihovna/dokumentacni-bulletin/2020/financni-a-ekonomicke-informace-5-2020-38614>>.
- ECB (2024): Interest Rate Statistics. Evropská centrální banka, 12. října 2024 [cit. 18.10.2024], <<https://www.ecb.europa.eu/stats/money/long/html/index.en.html>>.
- EFB (2019): Assessment of EU Fiscal Rules with a Focus on the Six and Two-pack Legislation. Brusel, Evropská komise, European Fiscal Board, září 2019, [cit. 23. 10. 2024], <https://commission.europa.eu/publications/assessment-eu-fiscal-rules-focus-six-and-two-pack-legislation_en>.
- EK (2019a): Vade Mecum on the Stability & Growth Pact, 2019 Edition. Brusel, Evropská komise, INSTITUTIONAL PAPER 101, duben 2019, ISSN 2443-8014, ISBN 978-92-79-98848-6, [cit. 16. 10. 2024], <https://ec.europa.eu/info/publications/economic-and-financial-affairs-publications_en>.
- EK (2019b): Numerical Examples and Technical Aspects for “Hands-on” Experts, 2019 Edition. Brusel, Evropská komise, duben 2019, [cit. 16. 10. 2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/ddc54cbe-de34-4478-ba36-6e0f443a1aa3_en?filename=numerical_examples_and_technical_aspects_for_hands_on_experts_-_2019_edition.pdf>.
- EK (2020a): Report on the Application of Regulations (EU) No 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011, 1177/2011, 472/2013 and 473/2013 and Council Directive 2011/85/EU, Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Economic governance review, Report on the application of Regulations (EU) No 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011, 1177/2011, 472/2013 and 473/2013 and Council Directive 2011/85/EU, {COM(2020) 55 final} - {SWD(2020) 211 final}. Brusel, Evropská komise, únor 2020, [cit. 21. 10. 2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/new-economic-governance-framework_en>.
- EK (2020b): COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Economic Governance Review, Report on the Application of Regulations (EU) No 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011, 1177/2011, 472/2013 and 473/2013 and on the Suitability of Council Directive 2011/85/EU, {SWD(2020) 210 final} - {SWD(2020) 211 final}. Brusel, Evropská komise, únor 2020, [cit. 21. 10. 2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/new-economic-governance-framework_en>.
- EK (2021a): 2021 State of the Union Address by President von der Leyen. Štrasburk, Evropská komise, září 2021, [cit. 15. 10. 2024], <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_21_4701>.

- EK (2021b): Commission relaunches the Review of EU Economic Governance. Brusel, Evropská komise, říjen 2021, [cit. 15. 10. 2024], <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5321>.
- EK (2021c): The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070), Institutional Paper 148, květen 2021. Brusel. 398pp. ISBN 978-92-76-29719-2 (online), [cit. 22.10.2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2021-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2019-2070_en>.
- EK (2022): COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS: Communication on orientations for a reform of the EU economic governance Framework. Brusel, listopad 2022 COM(2022) 583 final, [cit. 16. 7. 2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/43105168-be28-463e-81e7-8242c59f0cd2_en>.
- EK (2023): The 2024 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies, Brusel, Evropská komise, Institutional Paper 148, listopad 2023, ISBN 978-92-68-04232-8 (on-line), [cit. 23.10.2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en>.
- EK (2024a): AMECO Database. Brusel, Evropská komise, 15. 5. 2024 [cit. 23.10.2024], <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en>.
- EK (2024b): Questions and Answers on the Economic Governance Review. Brusel, Evropská komise, duben 2024, [cit. 19. 7. 2024], <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_24_2391>.
- EK (2024c): Fiscal Governance Database. Brusel, Evropská komise, leden 2024, [cit. 6. 8. 2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-databases/fiscal-governance-database_en>.
- EK (2024d): New Economic Governance Framework: An Economic Governance Framework fit for the Challenges Ahead. Brusel, Evropská komise, duben 2024, [cit. 15. 7. 2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/new-economic-governance-framework_en>.
- EK (2024e): Disbursements – Recovery and Resilience Scoreboard. Brusel, Evropská komise, říjen 2024, [cit. 24. 10. 2024], <https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/disbursements.html?lang=en>.
- Eurostat (2023): Population Projections. Lucemburk, Eurostat, červen 2023 [cit. 21.10.2024], <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=proj>.
- Eurostat (2024a): Eurostat Database. Lucemburk, Eurostat, říjen 2024 [cit. 23.10.2024], <<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>.
- Eurostat (2024b): Excessive Deficit Procedure Notification Tables. Lucemburk, Eurostat, říjen 2024 [cit. 23.10.2024], <<https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/excessive-deficit-procedure/edp-notification-tables>>.
- Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie 2012/C 326/01.
- Kysela, J. (2019): Nad aktuálními návrhy změn ústavního pořádku. Ostrava, Právní prostor, červenec 2019, ISSN 2336-4114, [cit. 6. 8. 2024], <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/nad-aktualnimi-navrhy-zmen-ustavniho-poradku>>.
- Marinheiro, C., F. (2020): The Expenditure Benchmark: Complex and Unsuitable for Independent Fiscal Institutions. Lisboa, Conselho das Finanças Públicas, Occasional Paper NO. 02/2020, prosinec 2020, [cit. 16. 10. 2024], <https://www.cfp.pt/uploads/publicacoes_ficheiros/cfp-po-02-2020_expenditure-benchmark1.pdf>.
- MF ČR (2015): Fiskální výhled ČR (listopad 2015). Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2015, ISSN 1804-7998 (online). [cit. 21.10.2024], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2015-Q4_Fiskalni-vyhled-listopad-2015.pdf>.
- MF ČR (2018): Statut Výboru pro rozpočtové prognózy. Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2018, [cit. 23. 10. 2024], <https://www.mfcr.cz/assets/attachments/Vybor-pro-rozpocetove-prognozy_Statut.pdf>.
- MF ČR (2024a): Konvergenční program ČR (duben 2024). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2024, ISSN 1804-798X (on-line). [cit. 23.10.2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/fiskalne-strukturalni-plan-a-konvergenzni-program/2024/konvergenzni-program-ceske-republiky-duben-2024-55637>>.

- MF ČR (2024b): Makroekonomická predikce ČR (listopad 2024). Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2024, ISSN 1804-7971 (on-line). [cit. 31.10.2024], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-ekonomicka-predikce_2024-Q4_Makroekonomicka-predikce-listopad-2024.pdf>.
- MF ČR (2024c): Plnění státního rozpočtu ČR za říjen 2024. Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2024, [cit. 1.11.2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2024/pokladni-plneni-sr-57563>>.
- MF ČR (2024d): Hotovostní toky a saldo hospodaření ZP (měsíční). Praha, Ministerstvo financí ČR, říjen 2024, [cit. 31.10.2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/rozpocetove-ramce-statisticke-informace/fiskalni-udaje/fondy-socialniho-zabezpeceni/zdravotni-pojistovny/2024/hotovostni-toky-a-saldo-hospodareni-zp-m-55054>>.
- MF ČR (2024e): Fiskálně-strukturální plán České republiky pro období 2025 až 2028. Praha, Ministerstvo financí ČR, říjen 2024, ISBN 978-80-7586-078-1, (on-line). [cit. 17. 10. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/konvergenčni-program/2024/fiskalne-strukturalni-plan-ceske-republiky-pro-obd-57403>>.
- MF ČR a ČNB (2024): Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2023. Praha, Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka, únor 2024, ISSN 2336-5110 (on-line). [cit. 17. 10. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/zahranici-a-eu/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteriia-a-sladenost-cr/2024/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-54852>>.
- Morda, P. (2021): Dodržování fiskálních pravidel v zemích EU, in: Český finanční a účetní časopis, 2021, 16(1), s. 5–21, ISSN 1805-4838 (Online), [cit. 26. 6. 2024], <https://cfuc.vse.cz/artkey/cfu-202101-0001_dodrzovani-fiskalnich-pravidel-v-zemich-eu.php>.
- Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 473/2013 ze dne 21. května 2013, o společných ustanoveních týkajících se sledování a posuzování návrhů rozpočtových plánů a zajišťování nápravy nadměrného schodku členských států v eurozóně.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1263 ze dne 29. dubna 2024, o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1466/97.
- Nařízení Rady (EU) 2024/1264 ze dne 29. dubna 2024, kterým se mění nařízení (ES) č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku.
- Nařízení vlády č. 286/2023 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2024, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2024 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2024 a o zvýšení důchodů v roce 2024.
- Nařízení vlády č. 287/2023 Sb., o zvýšení zvláštního příspěvku k důchodu.
- Nařízení vlády č. 40/2024 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 240/2014 Sb., o výši časových poplatků, sazeb mýtného, slevy na mýtném a o postupu při uplatnění slevy na mýtném, ve znění nařízení vlády č. 479/2020 Sb.
- Nařízení vlády č. 70/2024 Sb., o maximální částce příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném trhu práce.
- Nařízení vlády č. 282/2024 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2025, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2025 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2025 a o zvýšení důchodů v roce 2025.
- Nařízení vlády č. 283/2024 Sb., o zvýšení příplatků k důchodu v roce 2025.
- Nařízení vlády č. 299/2024 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 240/2014 Sb., o výši sazeb mýtného, slevě na mýtném a výši odměny za poskytování evropské služby elektronického mýtného, ve znění pozdějších předpisů.
- OZNÁMENÍ Pokyny pro členské státy k požadavkům na informace pro střednědobé fiskálně-strukturální plány a výroční zprávy o pokroku (C/2024/3975).

- OECD (2013): Fiscal rules, in: Government at a Glance 2013, OECD Publishing, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2013, [cit. 15. 10. 2024], <https://doi.org/10.1787/gov_glance-2013-26-en>.
- Papunen, A. (2024): The European Council and the economic governance review, Briefing, European Council in Action, EPRS | European Parliamentary Research Service. Brusel, březen 2024, [cit. 15. 10. 2024], <[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)757789](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)757789)>.
- Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států.
- Směrnice Rady (EU) 2024/1265 ze dne 29. dubna 2024, kterou se mění směrnice 2011/85/EU o požadavcích na rozpočtové rámce členských států.
- Sněmovní tisk č. 696/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Sněmovní tisk č. 704/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 726/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 738/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Sněmovní tisk č. 784/0, vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti správy daní a působnosti Celní správy České republiky, zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 69/2010 Sb., o vlastnictví letiště Praha-Ruzyně.
- Sněmovní tisk č. 805/0, vládní návrh zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2025.
- Sněmovní tisk č. 806/0, vládní návrh zákona o střednědobém výhledu státního rozpočtu ČR na léta 2026 a 2027.
- Sněmovní tisk č. 825/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů.
- Truger, A. (2020): Reforming EU Fiscal Rules: More Leeway, Investment Orientation and Democratic Coordination, in: Intereconomics: Review of European Economic Policy, 55(5), s. 277–281, ISSN 1613-964X, [cit. 15. 10. 2024], <<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2020/number/5/article/reforming-eu-fiscal-rules-more-leeway-investment-orientation-and-democratic-coordination.html>>.
- Usnesení vlády ČR ze dne 24. dubna 2024 č. 267 k Rozpočtové strategii sektoru veřejných institucí ČR na léta 2025–2027 a Konvergenčnímu programu České republiky (duben 2024).
- VRP (2024): Stanovisko Výboru pro rozpočtové prognózy k makroekonomické prognóze MF 2024–2025 ze srpna 2024. Praha, Výbor pro rozpočtové prognózy, 30. srpna 2024 [cit. 2. 9. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/vybor-pro-rozpocetove-prognozy/stanoviska-a-dalsi-dokumenty/2024/stanovisko-vyboru-pro-rozpocetove-prognozy-k-makroe-56901>>.
- Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 212/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 24/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím právní úpravy rozpočtové odpovědnosti.
- Zákon č. 25/2017 Sb., o sběru vybraných údajů pro účely monitorování a řízení veřejných financí.

Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 207/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění zákona č. 277/2019 Sb.

Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 260/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 366/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 71/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 183/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 321/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů.

Zákon č. 407/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 416/2023 Sb., o dorovnávacích daních pro velké nadnárodní skupiny a velké vnitrostátní skupiny.

Zákon č. 462/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem finančního trhu a s podporou zajištění na stáří.

Zákon č. 164/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 242/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

A Tabulková příloha

Údaje za sektor vládních institucí v metodice ESA 2010 jsou konsolidovány na příslušné úrovni.

Tabulka A.1: Příjmy sektoru vládních institucí

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Celkové příjmy	<i>mld. Kč</i>	1 761	1 909	1 940	2 068	2 245	2 394	2 366	2 528	2 814	3 056
	<i>změna v %</i>	2,8	8,4	1,6	6,6	8,6	6,6	-1,2	6,8	11,3	8,6
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	335	354	385	416	458	491	485	469	538	609
	<i>změna v %</i>	7,1	5,6	8,8	8,0	10,1	7,0	-1,0	-3,5	14,9	13,2
Sociální příspěvky ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	629	663	703	760	834	895	909	1 013	1 084	1 169
	<i>změna v %</i>	3,6	5,5	6,1	8,0	9,8	7,3	1,6	11,4	7,0	7,8
Daně z výroby a dovozu ²⁾	<i>mld. Kč</i>	513	562	587	626	647	688	651	705	767	806
	<i>změna v %</i>	-1,7	9,5	4,4	6,7	3,4	6,3	-5,3	8,2	8,8	5,0
Kapitálové daně ³⁾	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>změna v %</i>	-93,5	10,0	54,5	70,6	-24,1	-45,5	191,7	-40,0	19,0	-8,0
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	37	37	37	30	35	32	34	36	76	96
	<i>změna v %</i>	-2,3	-0,4	0,8	-17,9	14,3	-7,5	5,6	5,0	112,8	26,0
Úroky	<i>mld. Kč</i>	8	7	6	5	8	11	10	8	42	57
	<i>změna v %</i>	-13,5	-21,4	-7,9	-19,7	66,7	40,4	-16,5	-13,9	410,2	34,7
Ostatní důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	29	30	31	26	27	21	24	28	34	39
	<i>změna v %</i>	1,6	5,8	2,7	-17,6	4,3	-22,2	17,8	12,4	23,6	15,3
Prodeje ⁴⁾	<i>mld. Kč</i>	151	154	157	162	174	186	181	194	221	240
	<i>změna v %</i>	1,9	2,2	1,9	3,4	7,1	7,1	-2,6	6,8	14,1	8,4
Ostatní běžné transfery a dotace	<i>mld. Kč</i>	42	49	40	40	51	53	51	56	62	66
	<i>změna v %</i>	-4,5	15,1	-18,5	1,5	25,9	4,9	-3,6	8,6	11,1	6,1
Investiční dotace	<i>mld. Kč</i>	49	81	23	26	42	44	49	50	60	63
	<i>změna v %</i>	36,3	66,6	-72,1	15,4	60,4	5,2	10,4	3,8	18,0	6,4
Ostatní kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	5	9	8	6	4	5	5	5	6	7
	<i>změna v %</i>	-10,6	92,3	-6,1	-21,3	-40,9	20,7	4,8	5,3	16,7	17,6

¹⁾ Povinné i dobrovolné platby zaměstnavatelů (ve prospěch svých zaměstnanců), zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a samoplátců orgánům sociálního zabezpečení a zdravotním pojišťovnám.

²⁾ Povinné platby, které výrobní jednotky musí platit státu a které se týkají výrobní činnosti či dovozu a/nebo použití výrobních faktorů (např. daň z přidané hodnoty, spotřební daň aj.).

³⁾ Nepravidelné platby ve prospěch vládních institucí z hodnoty majetku, aktiv nebo čistého jmění jednotky.

⁴⁾ Jedná se o součet tržní produkce, produkce pro vlastní konečné užití a plateb za ostatní netržní služby sektoru vládních institucí.
Zdroj: ČSÚ (2024b).

Tabulka A.2: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Daně a sociální příspěvky celkem	<i>mld. Kč</i>	1 477	1 579	1 675	1 802	1 940	2 074	2 046	2 187	2 390	2 584
	<i>změna v %</i>	2,5	6,9	6,1	7,6	7,6	6,9	-1,3	6,9	9,3	8,2
Běžné daně z důchodů a jiné	<i>mld. Kč</i>	335	354	385	416	458	491	485	469	538	609
	<i>změna v %</i>	7,1	5,6	8,8	8,0	10,1	7,0	-1,0	-3,5	14,9	13,2
Jednotlivců nebo domácností	<i>mld. Kč</i>	181	187	207	229	261	287	298	228	243	278
	<i>změna v %</i>	6,5	3,0	10,9	10,5	13,8	10,2	3,6	-23,4	6,7	14,3
Společností	<i>mld. Kč</i>	144	157	167	176	187	192	177	229	284	320
	<i>změna v %</i>	8,5	8,8	6,8	5,2	6,3	2,9	-8,1	29,7	23,8	12,7
Z výher z loterií nebo sázek	<i>mld. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>změna v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní běžné daně	<i>mld. Kč</i>	10	11	11	12	11	11	11	11	11	11
	<i>změna v %</i>	0,0	5,4	2,2	4,4	-5,8	-0,6	-0,8	4,0	-2,8	3,8
Příspěvky na sociální zabezpečení	<i>mld. Kč</i>	629	663	703	760	834	895	909	1 013	1 084	1 169
	<i>změna v %</i>	3,6	5,5	6,1	8,0	9,8	7,3	1,6	11,4	7,0	7,8
Sociální pojištění	<i>mld. Kč</i>	385	406	431	470	516	555	543	598	642	694
	<i>změna v %</i>	3,3	5,6	6,2	9,0	9,8	7,5	-2,2	10,2	7,4	8,0
Zdravotní pojištění	<i>mld. Kč</i>	237	249	264	281	308	329	354	402	427	461
	<i>změna v %</i>	4	5	6	6	10	7	8	13	6	8
Platby za státní pojištěnce	<i>mld. Kč</i>	60	61	62	65	68	72	97	126	129	139
	<i>změna v %</i>	11,5	1,8	2,1	4,8	4,8	5,1	35,4	29,9	2,4	7,2
Úrazové pojištění	<i>mld. Kč</i>	6	7	7	8	8	9	9	10	10	11
	<i>změna v %</i>	0,9	4,0	5,5	6,7	9,7	7,2	1,4	5,4	6,4	12,6
Imputované sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	1	1	1	1	1	2	3	4	5	4
	<i>změna v %</i>	-21,5	40,1	-1,9	16,1	21,9	30,9	70,3	11,9	35,0	-24,5
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	513	562	587	626	647	688	651	705	767	806
	<i>změna v %</i>	-1,7	9,5	4,4	6,7	3,4	6,3	-5,3	8,2	8,8	5,0
Daně z produktů ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	489	538	562	601	619	650	611	661	729	753
	<i>změna v %</i>	-2,3	10,0	4,4	6,9	3,1	4,9	-5,9	8,2	10,2	3,3
Daň z přidané hodnoty	<i>mld. Kč</i>	319	333	354	388	409	435	422	464	537	573
	<i>změna v %</i>	5,2	4,3	6,2	9,5	5,4	6,6	-3,0	9,7	15,8	6,7
Spotřební daně	<i>mld. Kč</i>	151	183	181	186	186	188	177	183	172	158
	<i>změna v %</i>	-15,4	21,0	-0,8	2,3	0,0	1,3	-5,8	3,3	-6,1	-7,8
Ostatní daně z produktů ²⁾	<i>mld. Kč</i>	19	22	27	28	25	26	12	15	20	22
	<i>změna v %</i>	0,0	17,5	20,4	3,9	-8,6	3,9	-55,9	28,9	34,1	9,5
Jiné daně z výroby ³⁾	<i>mld. Kč</i>	24	24	25	25	28	38	40	44	38	53
	<i>změna v %</i>	15,3	-0,3	5,3	2,4	9,9	37,2	4,9	8,7	-12,2	37,6
Kapitálové daně	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>změna v %</i>	-93,5	10,0	54,5	70,6	-24,1	-45,5	191,7	-40,0	19,0	-8,0

¹⁾ Daně placené z jednotky vyrobeného nebo do transakce vstupujícího výrobku nebo služby.

²⁾ Jedná se například o dovozní cla, poplatky z dovážených zemědělských produktů, daně z finančních a kapitálových transakcí, poplatky ze zábavních činností, daně z loterií, her a sázek a jiné.

³⁾ Daně požadované od podniků z důvodu jejich zapojení do výrobní činnosti, nezávisle na množství a hodnotě jimi vyrobeného nebo prodaného zboží nebo služeb (např. daň z nemovitých věcí, silniční daň, poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových).

Zdroj: ČSÚ (2024b).

Tabulka A.3: Výdaje sektoru vládních institucí

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	1 852	1 940	1 907	1 992	2 197	2 377	2 696	2 840	3 031	3 344
	<i>změna v %</i>	4,8	4,7	-1,7	4,5	10,3	8,2	13,4	5,4	6,7	10,3
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	380	398	419	462	521	576	633	676	690	738
	<i>změna v %</i>	3,5	4,8	5,4	10,1	12,8	10,5	10,0	6,8	2,1	6,9
Mezispotřeba	<i>mld. Kč</i>	274	284	291	296	324	339	346	354	394	433
	<i>změna v %</i>	1,5	3,5	2,8	1,7	9,4	4,6	2,1	2,4	11,3	9,8
Sociální dávky jiné než naturální ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	576	591	605	624	658	709	821	859	937	1 036
	<i>změna v %</i>	2,0	2,6	2,5	3,1	5,5	7,7	15,8	4,7	9,1	10,5
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	140	142	148	152	160	177	205	219	226	258
	<i>změna v %</i>	4,8	1,4	4,3	3,1	4,7	10,9	15,8	7,1	2,9	14,2
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	57	49	44	38	40	40	44	46	79	99
	<i>změna v %</i>	2,6	-13,0	-10,6	-14,8	6,4	1,2	7,9	4,8	72,4	25,0
Úroky	<i>mld. Kč</i>	56	49	44	38	40	40	43	46	78	98
	<i>změna v %</i>	2,0	-12,7	-10,6	-14,3	5,6	1,2	8,0	5,1	72,0	25,2
Ostatní důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	<i>změna v %</i>	119,1	-44,4	-1,8	-91,2	1042,9	6,3	-15,3	-31,9	165,8	-7,5
Dotace	<i>mld. Kč</i>	99	105	108	110	119	128	173	200	151	208
	<i>změna v %</i>	3,8	5,6	2,6	1,7	8,8	7,3	35,1	15,8	-24,7	37,8
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	179	236	156	171	224	253	277	287	320	370
	<i>změna v %</i>	16,7	32,3	-34,1	9,8	31,3	12,6	9,6	3,8	11,2	15,7
Kapitálové transfery ²⁾	<i>mld. Kč</i>	60	41	35	31	37	37	68	56	51	37
	<i>změna v %</i>	54,6	-31,4	-13,8	-13,1	22,1	-2,4	84,9	-17,7	-7,5	-27,9
Investiční dotace ³⁾	<i>mld. Kč</i>	18	15	13	15	23	18	22	23	27	26
	<i>změna v %</i>	-14,5	-19,1	-12,8	14,4	57,6	-20,3	18,1	7,7	15,4	-2,3
Ostatní kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	42	26	23	16	14	18	46	32	24	11
	<i>změna v %</i>	139,4	-36,7	-14,4	-28,8	-10,4	26,3	152,7	-29,8	-24,2	-56,2
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	89	95	100	109	113	119	130	142	183	167
	<i>změna v %</i>	-1,2	6,6	5,6	9,0	3,5	5,9	8,6	9,5	28,5	-8,8
Výdaje na konečnou spotřebu	<i>mld. Kč</i>	846	880	915	965	1 054	1 141	1 250	1 319	1 381	1 504
	<i>změna v %</i>	2,8	4,1	4,0	5,5	9,2	8,2	9,5	5,5	4,8	8,9
Kolektivní spotřeba ⁴⁾	<i>mld. Kč</i>	386	407	425	446	486	516	543	547	581	633
	<i>změna v %</i>	1,8	5,4	4,5	4,9	9,1	6,0	5,4	0,8	6,1	9,0
Individuální spotřeba	<i>mld. Kč</i>	459	473	490	519	568	625	706	771	800	871
	<i>změna v %</i>	3,7	3,0	3,5	6,0	9,4	10,1	13,0	9,2	3,8	8,8

¹⁾ Sociální dávky, které mají sloužit domácnostem k pokrytí nákladů či ztrát plynoucích z existence nebo vzniku určitých rizik nebo potřeb. Jedná se především o dávky vyplacené v případě stáří, invalidity, nemoci, mateřství, nezaměstnanosti, pracovního úrazu, nemoci z povolání, náhlé sociální potřeby apod.

²⁾ Transakce rozdělování kapitálu, které neovlivňují velikost běžného důchodu poživatele ani plátce takové transakce, ale velikost jejich čistého jmění. Mohou probíhat v peněžní i naturální formě.

³⁾ Kapitálové transfery v peněžní i naturální podobě, které vládní instituce poskytují k celkovému nebo částečnému financování tvorby hrubého fixního kapitálu.

⁴⁾ Hodnota kolektivních služeb poskytovaných celé společnosti nebo jejím specifickým skupinám, tj. výdaje na veřejné služby, obranu, bezpečnost, justici, ochranu zdraví, životní prostředí, vědu a výzkum, rozvoj infrastruktury a hospodářství.

Zdroj: ČSÚ (2024b), MF ČR.

Tabulka A.4: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sektor vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	-92	-31	33	76	48	17	-329	-312	-216	-288
Ústřední vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	-97	-59	-21	26	8	-32	-345	-359	-282	-347
Místní vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	8	26	50	42	24	38	27	55	65	63
Fondy sociálního zabezpečení	<i>mld. Kč</i>	-2,7	1,9	4,9	8,2	16,6	11,4	-11,7	-9,3	0,4	-4,3

Zdroj: ČSÚ (2024b).

Tabulka A.5: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Dluh sektoru vládních institucí	mld. Kč	1 819	1 836	1 755	1 750	1 735	1 740	2 150	2 567	2 998	3 234
	změna v %	-1,2	0,9	-4,4	-0,3	-0,9	0,3	23,5	19,4	16,8	7,9
Oběživo a vklady	mld. Kč	14	7	9	6	9	5	11	16	22	31
	změna v %	56,2	-48,8	31,1	-35,6	47,0	-40,8	112,6	48,0	38,1	40,3
Cenné papíry jiné než účasti	mld. Kč	1 623	1 648	1 593	1 602	1 554	1 596	2 012	2 358	2 597	2 943
	změna v %	-1,0	1,6	-3,4	0,6	-3,0	2,7	26,1	17,2	10,2	13,3
Půjčky	mld. Kč	182	181	153	141	172	139	127	193	378	260
	změna v %	-5,3	-0,9	-15,5	-7,4	21,8	-19,0	-8,9	51,8	96,1	-31,4

Pozn.: Dluh sektoru vládních institucí je definován následujícími finančními instrumenty: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti s vyloučením finančních derivátů a úvěry (půjčky). Je vyjádřen v nominální hodnotě, která je považována za ekvivalent jmenovité hodnoty (face value). Je konsolidován, tzn. dluh v držení jiných subjektů v sektoru vládních institucí je vyloučen.

Zdroj: ČSÚ (2024b).

Tabulka A.6: Saldo a dluh sektoru vládních institucí zemí EU

v % HDP

	Saldo					Dluh				
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
EU27	-6,7	-4,6	-3,2	-3,5	.	89,5	86,7	82,5	80,8	.
EA20 ¹⁾	-7,0	-5,1	-3,5	-3,6	.	96,5	93,8	89,5	87,4	.
Belgie	-9,0	-5,4	-3,6	-4,2	-4,5	111,2	108,4	102,6	103,1	103,4
Bulharsko	-3,8	-3,9	-2,9	-2,0	-3,0	24,4	23,8	22,5	22,9	24,9
Česká republika ²⁾	-5,6	-5,0	-3,1	-3,8	-2,8	36,9	40,7	42,5	42,4	43,9
Dánsko	0,4	4,1	3,4	3,3	1,9	46,3	40,5	34,1	33,6	32,8
Estonsko	-5,4	-2,6	-1,1	-2,8	-3,0	19,1	18,4	19,1	20,2	23,3
Finsko	-5,5	-2,7	-0,2	-3,0	-3,7	75,4	73,2	74,0	77,1	81,7
Francie	-8,9	-6,6	-4,7	-5,5	.	114,8	112,7	111,2	109,9	.
Chorvatsko	-7,2	-2,6	0,1	-0,9	-2,6	86,5	78,2	68,5	61,8	58,9
Irsko	-4,9	-1,4	1,7	1,5	4,5	57,0	52,6	43,1	43,3	41,4
Itálie	-9,4	-8,9	-8,1	-7,2	-3,8	154,3	145,7	138,3	134,8	135,8
Kypr	-5,6	-1,6	2,6	2,0	3,7	113,6	96,5	81,0	73,6	65,2
Litva	-6,3	-1,1	-0,7	-0,7	-2,9	45,9	43,3	38,1	37,3	39,4
Lotyšsko	-4,1	-7,2	-4,9	-2,4	-2,9	44,0	45,9	44,4	45,0	45,2
Lucembursko	-3,1	1,0	0,2	-0,7	-1,2	24,5	24,4	24,6	25,5	27,5
Maďarsko	-7,5	-7,1	-6,2	-6,7	-4,5	78,7	76,2	73,8	73,4	73,2
Malta	-8,7	-7,0	-5,2	-4,5	-4,0	48,7	49,6	49,4	47,4	49,2
Německo	-4,4	-3,2	-2,1	-2,6	-2,4	68,0	68,1	65,0	62,9	63,4
Nizozemsko	-3,6	-2,2	0,0	-0,4	-1,6	53,3	50,4	48,3	45,1	44,2
Polsko	-6,9	-1,7	-3,4	-5,3	-5,7	56,6	53,0	48,8	49,7	54,6
Portugalsko	-5,8	-2,8	-0,3	1,2	0,3	134,1	123,9	111,2	97,9	94,5
Rakousko	-8,2	-5,7	-3,3	-2,6	-3,3	83,2	82,4	78,4	78,6	79,3
Rumunsko	-9,2	-7,1	-6,4	-6,5	-7,0	46,6	48,3	47,9	48,9	51,3
Řecko	-9,6	-6,9	-2,5	-1,3	-1,2	209,4	197,3	177,0	163,9	153,6
Slovensko	-5,3	-5,1	-1,7	-5,2	-5,9	58,4	60,2	57,7	56,1	58,6
Slovinsko	-7,7	-4,6	-3,0	-2,6	-2,9	80,2	74,8	72,7	68,4	67,5
Španělsko	-9,9	-6,7	-4,6	-3,5	-3,0	119,3	115,7	109,5	105,1	102,3
Švédsko	-3,2	-0,1	1,0	-0,6	-1,7	40,1	36,7	33,6	31,5	33,0

¹⁾ 20 současných zemí eurozóny – Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko.

²⁾ Údaje za rok 2024 aktuální odhad MF ČR.

Zdroj: Eurostat (2024b).

Tabulka A.7: Transakce sektoru vládních institucí zemí EU za rok 2023

v % HDP

	Příjmy	Výdaje	Náhrady zaměstnan.	Peněžité sociální dávky	Kolektivní spotřeba	Individuální spotřeba	Investice ¹	Úroky placené
Evropská unie	45,5	49,0	10,0	16,0	8,1	13,1	3,5	1,7
Eurozóna	45,9	49,5	9,8	16,5	8,0	13,2	3,3	1,7
Belgie	49,1	53,3	12,4	17,2	8,4	15,3	2,8	2,0
Bulharsko	36,8	38,8	10,5	12,4	8,8	9,6	3,8	0,5
Česká republika	40,1	43,9	9,7	13,6	8,3	11,4	4,9	1,3
Dánsko	50,1	46,8	14,2	14,3	6,9	15,8	3,1	0,7
Estonsko	40,4	43,3	11,7	12,5	8,8	11,7	6,6	0,4
Finsko	52,8	55,7	13,1	18,2	8,3	17,5	4,0	1,2
Francie	51,6	57,0	12,3	18,8	8,5	15,5	4,3	1,9
Chorvatsko	45,8	46,6	11,3	11,9	10,2	11,1	5,6	1,7
Irsko	24,2	22,7	6,2	5,8	4,0	8,4	2,3	0,7
Itálie	46,6	53,8	8,8	19,9	7,4	10,6	3,2	3,7
Kypr	43,9	41,9	11,5	12,6	7,8	10,7	3,1	1,3
Litva	36,7	37,4	10,5	12,4	6,8	10,7	4,2	0,6
Lotyšsko	41,6	44,0	12,3	12,1	10,8	9,6	5,6	0,7
Lucembursko	47,2	47,9	11,1	16,6	7,7	11,4	4,7	0,3
Maďarsko	42,8	49,5	9,8	10,8	11,5	9,0	5,1	4,7
Malta	31,8	36,3	9,4	7,0	6,9	9,7	3,5	1,0
Německo	45,8	48,4	8,1	15,7	8,4	13,3	2,8	0,9
Nizozemsko	42,8	43,2	8,3	10,3	8,0	16,8	3,1	0,7
Polsko	41,8	47,0	10,3	15,7	8,4	10,6	5,1	2,1
Portugalsko	43,6	42,4	10,4	15,8	7,0	9,8	2,6	2,1
Rakousko	50,1	52,7	10,7	18,5	7,4	13,4	3,7	1,2
Rumunsko	33,7	40,3	10,1	11,8	9,8	7,3	5,4	1,9
Řecko	48,2	49,5	10,4	17,2	9,7	9,6	3,9	3,4
Slovensko	43,3	48,5	11,1	16,4	10,4	9,9	3,6	1,2
Slovinsko	43,9	46,5	11,2	15,2	7,6	11,6	5,2	1,2
Španělsko	41,9	45,4	10,9	16,8	7,9	11,8	3,0	2,4
Švédsko	48,8	49,5	12,3	11,5	7,1	19,0	5,2	0,7

¹⁾ Tvorba hrubého fixního kapitálu.

Zdroj: Eurostat (2024a).

B Slovníček pojmů

Akruální metodika znamená, že ekonomické transakce jsou zaznamenány tehdy, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká, nebo když se pohledávky a závazky zvyšují či snižují bez ohledu na to, kdy bude realizovaná transakce peněžně uhrazena (na rozdíl od peněžního principu, na kterém je např. sestavován státní rozpočet).

Cyklicky očištěné saldo sektoru vládních institucí slouží k identifikaci nastavení fiskální politiky, protože v něm není zahrnut vliv těch částí příjmů a výdajů, které jsou generovány pozicí ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Daňové příjmy sektoru vládních institucí jsou rozděleny na zdanění spotřeby, práce a kapitálu. Zdanění spotřeby představují zejména daň z přidané hodnoty a spotřební daně, dále dovozní cla, daň z hazardu, určité další položky daní z produktů, daně ze znečištění a platby domácností za licence. Zdanění práce tvoří daň z příjmů fyzických osob a příspěvky na sociální a zdravotní pojištění. Zdanění kapitálu vedle daně z příjmů právnických osob zahrnuje daně z finančních transakcí, určité položky daní z výroby a běžné daně z kapitálu.

Diskreční opatření představují přímé zásahy vlády do struktury příjmů a výdajů sektoru vládních institucí.

Dotace jsou běžné nevratné platby, které sektor vládních institucí nebo instituce Evropské unie vyplácí rezidentním výrobcům.

Fiskální impuls slouží k posouzení vlivu fiskální politiky vlády na ekonomický růst. Zpravidla se zachycuje v meziročním vyjádření, kdy snížení určitých vládních příjmů, resp. zvýšení určitých vládních výdajů představuje kladný impuls a zvýšení určitých příjmů, resp. snížení určitých výdajů představuje impuls záporný. Východiskem pro výpočet fiskálního impulsu dle MF ČR je meziroční změna cyklicky očištěného salda s opačným znaménkem, která je upravena o úrokové platby, příjmy z EU, odvody do rozpočtu EU a určitá jednorázová a přechodná opatření. Blíže MF ČR (2015).

Fiskální úsilí je meziroční změna strukturálního salda indikující expanzivní či restriktivní fiskální politiku v daném roce.

Jednorázové a jiné přechodné operace jsou taková opatření na straně příjmů či výdajů, která mají pouze dočasný dopad na saldo sektoru vládních institucí a často vyplývají z událostí mimo přímou kontrolu vlády (např. výdaje na povodně).

Kapitálové transfery zahrnují pořízení nebo úbytek aktiva bez ekvivalentní protihodnoty. Mohou být prováděny v peněžní nebo naturální formě.

Mezispotřeba je součástí konečné spotřeby vládních institucí a zahrnuje nákupy zboží a služeb sektorem vládních institucí, které jsou spotřebovány v daném období.

Náhrady zaměstnancům se skládají z mezd a platů včetně příslušenství, tedy odvody hrazené zaměstnavatelem (pojistné,

případně další odvody jako fond kulturních a sociálních potřeb). Jde o součást konečné spotřeby vládních institucí.

Naturální sociální dávky (naturální sociální transfery) představují hodnotu zboží a služeb poskytnutých zejména ve formě zdravotní a sociální péče, vzdělání, bydlení. Jsou to zejména naturální dávky související se zdravotním pojištěním (částky za zdravotní pomůcky, lékařské, zubní ošetření, operace apod.) hrazené zdravotními pojišťovnami těm, kdo toto zboží a služby poskytují. Jde o součást konečné spotřeby vládních institucí.

Notifikace vládního deficitu a dluhu je kvantifikace fiskálních ukazatelů předkládaná každou členskou zemí EU dvakrát ročně Evropské komisi podle nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů. Je sestavována v akruální metodice za sektor vládních institucí. Český statistický úřad zpracovává data za čtyři uplynulé roky t-4 až t-1. MF ČR dodává predikci týkající se běžného roku t. Notifikace obsahuje jak základní sadu notifikačních tabulek, ve kterých jsou především klíčové ukazatele jako saldo a dluh včetně vysvětlení přechodu na saldo v národní metodice, tak i celou řadu doplňkových dotazníků, jako např. tabulku státních záruk apod.

Peněžitě sociální dávky představují dávky sociálního pojištění (např. dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory), které jsou ze sektoru vládních institucí vypláceny domácnostem.

Produkční mezera je dána rozdílem reálného a potenciálního produktu (často vyjádřena v poměru k potenciálnímu produktu). Určuje pozici ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Sektor vládních institucí je vymezen mezinárodně harmonizovanými pravidly na úrovni EU. Sektor vládních institucí v ČR zahrnuje v metodice ESA 2010 tři základní subsektory: ústřední vládní instituce, místní vládní instituce a fondy sociálního zabezpečení.

Strukturální saldo je rozdíl cyklicky očištěného salda a jednorázových a přechodných operací (obě složky viz výše).

Střednědobý rozpočtový cíl je vyjádřen ve strukturálním saldu a implikuje udržitelnost veřejných financí dané země. Pro ČR aktuálně odpovídá úrovni strukturálního salda $-0,75\%$ HDP.

Tvorba hrubého fixního kapitálu vyjadřuje čisté pořízení fixního kapitálu, tj. jeho přírůstky mínus úbytky, dosaženého produktivní činností výrobních a institucionálních jednotek. Představuje investiční aktivitu jednotek.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády zahrnují platby vlády, které jsou následně použity buď pro spotřebu jednotlivců v sektoru domácností (především úhrada zdravotní péče zdravotními pojišťovnami za služby zdravotnických zařízení), nebo jsou spotřebovány celou společností (jako například výdaje na armádu, policii, soudnictví, státní správu apod.).

C Seznamy tematických kapitol a boxů předchozích Fiskálních výhledů ČR

Seznam tematických kapitol Fiskálních výhledů ČR

Publikováno	Téma kapitoly
Listopad 2015	Fiskální impuls Reforma fiskálního rámce v ČR
Listopad 2016	Dlouhodobé projekce veřejných výdajů na zdravotní péči
Listopad 2017	Fiskální rady
Listopad 2019	Návrh nového fiskálního pravidla pro EU
Leden 2021	Opatření přijatá na podporu ekonomiky v souvislosti s pandemií COVID-19
Listopad 2021	Finanční prostředky z rozpočtu EU a jejich dopad v ČR
Listopad 2022	Míra participace a nastavení sociálních systémů
Listopad 2023	Konsolidační balíček
Listopad 2024	Nový fiskální rámec EU a jeho tuzemské dopady

Seznam tematických boxů Fiskálních výhledů ČR

Publikováno	Téma boxu
Květen 2015	Box 1: Rozšíření sektoru vládních institucí
Listopad 2015	Box 1: Rozšíření sektoru vládních institucí Box 2: Růst české ekonomiky a vývoj daňových příjmů v roce 2015 Box 3: Technika výdajového pravidla
Listopad 2016	Box 1: Vliv nabídkových faktorů na výdaje na zdravotní péči
Listopad 2017	Box 1: Požadavky směrnice č. 2011/85/EU a nařízení č. 473/2013/EU na zřízení národních fiskálních rad Box 2: Vybraná doporučení Evropské fiskální rady pro provádění fiskální politiky a sestavování veřejných rozpočtů v zemích eurozóny pro rok 2018
Listopad 2018	Box 1: Změny v metodické klasifikaci určitých příjmů a výdajů sektoru vládních institucí Box 2: Národní metodika klasifikace jednorázových a přechodných opatření
Listopad 2019	Box 1: Stárnutí v dobrém zdraví Box 2: Výdaje na důchody v ČR a zemích EU Box 3: Vylučování specifických položek z výdajových pravidel
Leden 2021	Box 1: Reakce výnosové křivky státních dluhopisů zemí eurozóny na opatření Evropské centrální banky Box 2: Závěry Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj ve Zprávě o důchodovém systému ČR Box 3: Vybrané studie k zamezení šíření nákazy a omezení dopadu na ekonomiku Box 4: Dočasný rámec pro opatření veřejné podpory na podporu ekonomiky zasažené COVID-19
Listopad 2021	Box 1: Výnosová „anomálie“ na dluhopisovém trhu v zemích EU
Listopad 2022	Box 1: Roční aktualizace demografické projekce Eurostatu Box 2: Analýza faktorů ovlivňujících postavení žen s dětmi na trhu práce

Ministerstvo financí České republiky
Odbor Hospodářská politika
Letenská 15
118 10 Praha 1

<http://www.mfcr.cz>

